

BOMO OHRANILI NAŠE ŠOLE?

Že večkrat smo na tem mestu pisali o težavah naše, slovenske šole, o kateri smo še vedno trdno prepričani, da je ali bi vsaj morala biti hrbenica naše narodne skupnosti v Italiji in si brez nje niti ne moremo predstavljati obstoja, kaj šele prihodnosti naše narodne manjšine. Tako politični predstavniki kot predstavniki t.i. civilne družbe, predvsem pa vsi mi bi se morali zamisliti ob podatkih, ki izhajajo iz pričujočega zapisa. Radi ga objavljamo namesto uvodnika, ker bo na nekatera vprašanja, ki jih odpira, treba čimprej odgovoriti! (Ured.)

Dne 31. januarja se je v Italiji zaključilo predpisovanje v vrtce, osnovne, nižje in višje šole. Z veseljem ugotavljamo (kot smo brali tudi v časopisih), da se slovenski vrtci, osnovne in nižje šole lahko ponašajo s prirastkom učencev oz. dijakov. V nobenem slovenskem časniku pa nismo zasledili podatkov o vpisih v višje šole. Zakaj? Neuradno smo pri določenih informiranih osebah izvedeli, da je vpis v slovenske višje šole razmeroma nizek v primeri s številom dijakov, ki letos končujejo nižjo šolo. Skoraj polovica malih maturantov naj bi šolanje nadaljevala na italijanskih šolah. Takega velikega števila izgubljenih dijakov še nismo zabeležili. Z veliko zaskrbljenostjo se pri Slovenski skupnosti sprašujemo, kaj botruje temu. V Gorici imamo šest slovenskih višjih šol, porazdeljenih v dva pola. V humanistični pol spadajo: klasični licej; nekdanje učiteljske sta zamenjala družboslovni in znanstveno tehnološki licej, šoli sta še vedno eksperimentalni. Tehnični pol pa obsega tehnično-industrijsko šolo (ITT), državno tehnično trgovsko in tehnično industrijsko šolo. Velika izbira torej, tudi za tiste, ki želijo v poklic. Po diplomah na tehničnih šolah se dijaki lahko zaposlijo ali pa nadaljujejo študij na univerzi. Po raznih pogovorih, ki smo jih imeli s starši in nekaterimi šolniki, pa se z veliko zaskrbljenostjo sprašujemo, ali nam bo uspelo ohraniti naše slovenske višje šole v Gorici.

1. So za premnoge starše slovenske višje manj kvalitetne, je izbira bolj omejena?
2. So morda preveč zahtevne?
3. Je slovenski jezik odveč?
4. Se jim zdi kader slab, nevreden zaupanja?
5. Se profesorji nižje šole premalo zavzemajo, da bi pravilno usmerili dijake?
6. So nazadnje slovenski profesorji premalo narodno zavedni in jim ni dosti do ohranitve vseh naših šol? Če je tako, preuredimo slovenske višje šole, v dobro in korist vsem.
7. Kakšno vlogo igrajo nekateri slovenski politiki in nekatere slovenske organizacije? Je bilo narejenega dovolj?
8. Če se na italijanske nižje šole vpisuje izjemoma malo učencev, v glavnem so otroci neslovenskih zakoncev, zakaj potem nižji šoli uspe ohraniti v slovenskem okolju malo več kot polovico dijakov?
9. Šola je dobrobit celotne slovenske družbe in celotne slovenske manjšine. Brez šole ne bomo ohranili naše identitete in niti naše kulture, in brez teh nimamo Slovenci nobene prihodnosti. Bo mogoče slovensčina ostala le tuj jezik v italijanskih šolah, ker s pomnjamjem kvalitetnega kadra in z brezbriznostjo tvegamo prav to?

/ stran 16
Šolski forum pri Slovenski skupnosti

Prešernova proslava v Trstu, Gorici, Tržiču in ... Naš praznik kulture v znamenju Kosovela

Osrednjo Prešernovo proslavo si je v Kulturnem domu v Trstu v nedeljo, 8. februarja, ogledalo zelo številno občinstvo. Proslavo so sooblikovali slovenski krovnii organizaciji Svet slovenskih organizacij in Slovenska kulturno gospodarska zveza ter Slovensko stalno gledališče v sodelovanju z Zvezo slovenskih kulturnih društev, Slovensko prosveto iz Trsta in Zvezo slovenske katoliške prosvete iz Gorice.

V Trstu so bili v prvih vrstah prisotni vsi najvidnejši predstavniki naše zamejske skupnosti, tako iz kulturnih krogov kot tudi predstavniki generalnega konzulata Republike Slovenije.

IG / stran 8

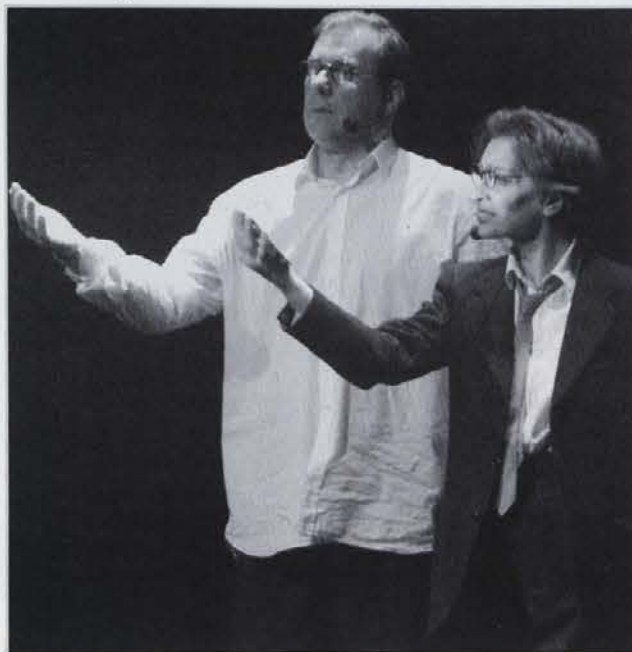

FOTO DPD

Premiera dramskega odseka PD Štandrež / Stara garda

Dva obraza naše stvarnosti

Odločitev, da damo na prvo stran Novega glasa, ki je v znamenju našega kulturnega dne in osrednje Prešernove proslave, poleg fotogra-

fije s Prešernove proslave tudi fotografijo s premiere igre Stara garda, ki jo je v Štandrežu uprizoril Dramski odsek PD Štandrež, je zavestna, saj

želimo na najboljši način pokazati dva obraza naše slovenske kulture.

Poklicni igralci Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta in amaterski igralci iz Štandreža so namreč na več kot dostojanstven način, vsak na svojem odru, a vsi izjemno doživeto in na visoki umetniški ravni, zavezani slovenskemu jeziku in evropski omiki, prispevali, da je naš kulturni praznik zares naš, slovenski, praznik resnične in žive kulture, ki si je ne moremo predstavljati brez obeh obrazov naše stvarnosti. Oba sta nam namreč potrebna, oba sta pomembna, oba hvalevredna, obema moramo biti hvaležni, ker pričata o tem, da smo, da tu hočemo tudi v prihodnje biti, da je naša kulturna stvarnost živa in se izraža tako v ljubiteljskem delu kot na poklicni ravni. Štandreškimi igralcem naj gredo za velik umetniški podvig in nedvomen "skok v kakovosti navzgor" topel aplavz in iskrene čestitke.

/ stran 5
Nadja Maganja

FOTO DP

Obvestilo sodelavcem

Cenjene sodelavce in naše drage bralce obveščamo, da imamo zaradi znanega elektronskega virusa, ki se neumljeno in kot epidemija širi preko svetovne mreže-interneta, tudi v našem uredništvu precej težav, saj nam strežniki marsikdaj preprečujejo elektronsko pošto, ki je okužena z virusom. Zato vljudno prosimo vse, ki nam svoje dopise pošiljajo prek elektronske pošte, naj preverijo, ali smo njihove zapise zares prejeli! Hvala za razumevanje!

Intervju

Filmski režiser Metod Pevec o svojem uspešnem filmu. (stran 3)

Visok jubilej

Slovenska matica je proslavila 140 let plodnega dela. (stran 7)

02 Alojz Tul
ŽOLČNE POLEMKE V TRSTU

02 Breda Susič
PO ATENTATU V MOSKVI

04 Ambrož Kodelja
NESOGLASJA MED PRAVOSLAVNIMA CERKVAMA

07 OSREDNJA PREŠERNOVA PROSLAVA V LJUBLJANI

10 Iva Koršič
GANJIV JESENSKI SPEV

SVET OKROG NAS

Evropske volitve Leva sredina za skupno Prodijevo listo

"Evropa so sanje in je načrt. Evropa so sanje o bolj svobodnem, bolj pravičnem in bolj združenem svetu. To je načrt, ki ga hočemo dan za dnem in konkretno uresničiti. Evropa svobode in pravičnosti, Evropa kot pravica do miru. Evropa pravičnosti, ki naj bo taka, da bo v njej lahko vsakdo v polnosti in na pristen način užival demokratične pravice. Evropa svobode, kot izbira

socialne pravičnosti.... Združeni lahko danes predlagamo močan politični načrt in

lahko vlijemo ponovno zaupanje vsem tistim ljudem, ki z zaskrbljenostjo gledajo na velike spremembe našega časa, in smo zato lahko soustvarjalci političnih dejanj mednarodnih razsežnosti, ki imajo človeški obraz. Združeni lahko damo nove odgovore na sedanjo politično krizo in kri-

FOTO: J.M.P.

2

ČETRTEK,
12. FEBRUARJA
2004

Nesposobnost prilagajanja novim časom Polemike o poljskih bolničarkah niso Trstu v čast

Nekateri pojavi iz zadnjega časa dokazujejo, da Trst oziroma nekatere njegove sredine se kar ne morejo prilagoditi novi stvarnosti in zahtevam novih časov po odpiranju in širjenju obzorij. Pred nekaj tedni je neka novinarka iz Bosne in Hercegovine objavila v dnevniku *In citta*, ki ga brezplačno razdeljujejo na glavnih tržaških mestnih trgih, svoja kritična zapažanja v zvezi z odnosom meščanov do Slovencev in slovenskega zaledja nasploh. Namesto da bi se vsaj zaradi lastnega interesa odpirali temu zaledju, gojijo podcenjevalni odnos, začeni pri "domaćih" Slovincih, katere imenujejo z znanimi žaljivimi pridevki. Na njena izvajanja so se oglasili nekateri bralci, ki so pa problem povsem obšli s sklicevanjem na vojne in povojne dogodke, katerih žrtve naj bi bili Italijani, in to brez vsakršne samokritike.

Do svojevrstne javne polemike pa je nato prišlo zaradi zaposlitve nekaj desetih strokovno povsem usposob-

ljenih poljskih bolničark v nekaterih oddelkih bolnišnice na Katinari. Za ta korak se je vodstvo zdravstvenega podjetja odločilo, ker z notranjim razpisom ni uspelo privabiti dovolj domačih bolničarjev. To je storilo prek italijanske agencije za najemanje delovne sile s sedežem v Modeni. Tako je konec minulega leta iz čisto krvave potrebe najelo za dveletno obdobje 53 poljskih bolničark. Pred tedni pa sta se oglasila sindikat bolničarjev Nursind in poklicno združenje tržaških bolničarjev ter ostro kritizirala ravnanje zdravstvenih oblasti, ker da omenjene bolničarke ne poznajo italijanskega jezika. Tako se je v medijih vnela mučna polemika, v katero se je skušala vrniti tudi politika. Deželni svetovalec Adriano Ritossa iz vrst Nacionalnega zavezništva je celo naslovil na deželni odbor interpelacijo o tem.

Vodstvo tržaških bolnišnic je 3. februarja sklicalo posebno tiskovno konferenco, na kateri je podrobno in ute-

meljeno obrazložilo, da je bilo prisiljeno se zateči k tuji delovni sili, ker v nasprotnem primeru bi morale kratkoma zapreti nekatere bolniške oddelke. Pojasnilo je tudi, da so poljske bolničarke ustrezno kvalificirane in imajo za sabo večletno prakso ter da svoje delo opravljajo v splošno zadovoljstvo. Istočasno se tudi izpopolnjujejo v italijanskem jeziku za čimboljše sporazumevanje z bolniki.

Vodstvo bolnišnic je zato izrazilo globoko začudenje nad neumestnimi polemikami v zvezi z zaposlitvijo omenjenih bolničark, in to prav v Trstu, ki se ima za vsem odprto mesto. Spomnilo je tudi, da so tuje bolničarke nastavile v številnih mestih severne Italije (v Vidmu 50, v Bologni 200, v Modeni 150, v Rimu 250, v Turinu 120). Nikjer ni bilo nobenih protestov. Čemu takšen odpor prav v Trstu, ki želi biti kozmopolitsko evropsko mesto in se tako vneto poteguje za organizacijo Svetovne razstave 2008?

Iz vsega povedanega sledi, da tako neprijazen odnos do poljskih bolničark ni v čast mestu in njegovi podobni navzven.

Alojz Tul

zo demokracije. Za Evropo je danes čas izbir!" so besede predsednika evropske komisije Romana Prodiya, ki so si jih predstavniki leve sredine iz dežele Furlanije-Juljske krajine izbrali za izhodišče na posvetu, ki so ga priredili v Cervinjanu minulo soboto, 7. t.m.

"Z Romanom Prodiem: Združeni, da bi lahko združevali!" je bilo geslo leve sredine, ki se tudi v naši deželi pripravljajo na skorajšnje evropske volitve, kot se tudi pripravljajo na bližnjo širitev Evropske unije.

Prepolna dvorana in številni nagovori vidnih deželnih politikov leve sredine so v Cervinjanu pričali o tem, kako je zares skrajni čas, da se leva sredina med seboj poveže na skupni Prodijevo listo in na volitvah porazi Berlusconijsko desnico. Da bi pa to dosegli, morajo politiki leve sredine doseči med seboj trden dogovor in predvsem pa prepričati ljudi, da je Prodijev načrt stvaren, boljši od nasprotnikov.

TA JE PA MOČNA!

Luč sveta je zagledal pred 67 leti, in vendar je star 55 let. Kdo je to? Seveda najbolj znani italijanski vitez, predsednik ministrskega sveta Berlusconi, o katerem je prejšnji teden njegov zdravnik Scapagnini v intervjuju za dnevnik *Corriere della sera* povedal, da je premier "tehnično skorajda nesmrten", zraven pa ima še "mentalne in seksualne sposobnosti 50-letnika" ter "izjemno inteligenco". Čestitamo!

Rusija / Srhljiv atentat v Moskvi

Napeto vzdušje mesec dni pred predsedniškimi volitvami

Odkar je Putin leta 1999, ko je bil še nepoznan prvi minister, ukazal ponovno vojaško zasedbo Čečenije, so se morali ruski državljani navaditi na hud psihološki pritisk: strah pred terorističnimi napadi je postal vsakodnevna mora navadnih ljudi, ki se ne počutijo več varni ne na lastnem domu ne na ulicah lastnih mest, na vlakih, s katerimi se peljejo v službo, ne na večernih zabavah...

V zadnjih devetih mesecih je 200 ljudi izgubilo življenje zaradi terorističnih akcij čečenskih separatistov: med temi je bilo npr. 40 žrtev eksplozije, ki je decembra lani na jugu Rusije uničila vagon potniškega vlaka. Toda omenjeni atentat je bil do minulega tedna samo zadnji v vrsti krvavih dogodkov, ki so se začeli še pred ponovno zasedbo nemirne kavkaške republike. Analitiki so izračunali, da je v desetih letih "vojne" Čečencev proti Rusiji v atentatih padlo že 700 ljudi.

Zadnjih 39 imen so na ta krvavi seznam zapisali minuli petek, ko je prišlo do novega hudega atentata v Moskvi. Samomorilka je na vlaku podzemne železnice sprožila bombo, ki je povzročila hudo eksplozijo in požar. Da obračun atentata ni bil hujši, gre zasluga strojevodji, ki je sunkovito ustavil vlak in sporočil odgovornim, naj v podzemni nemudoma izklopijo električni tok. Na tak način je lahko - kljub ognju, dimu in temi - kakih 500 ljudi zbežalo iz podzemnega predora, ne da bi tvegali življenja zaradi visokonapetostnega toka.

Vojaški voditelj čečenskih upornikov Bazajev je v pre-

teklosti prevzel odgovornost za podobne atentate, tako so se tudi tokrat sumi takoj usmerili proti čečenski gverili. Vendar je Putin neposredno obtožil voditelja čečenske independentistične vlade Mashadova, kljub temu da je ta že pred časom prekinil stike z Bazajevom in je javno obžaloval uporabo terorizma za uveljavljanje independentističnih težnj Čečenije.

Marsikdo res dvomi, da je Mashadov vpleten v atentat, saj je ravno v zadnjih tednih kazalo, da bodo vedno pogostejši pritiski visokih evropskih državnikov na Putina, češ naj se začne pogajati z Mashadovom za rešitev čečenskega vprašanja, le obrodili konkretne sadove. Ko je že izgledalo, da bo Mashadovu uspelo sestiti za pogajalsko mizo, so se mu sedaj načrti v hipu porušili, saj je Putin zaradi atentata izključil vsako možnost pogovorov s "teroristi".

Mashadov je tako za atentat obtožil same ruske varnostne sile. Vendar se zdi tudi ta možnost malo verjetna, saj zaradi atentata ugled in zaupanje državljanov v Putina padata ravno pred predsedniškimi volitvami.

/ stran 16
Breda Susić

Janez Povše POVEJMO NA GLAS

Prešeren - bleščeci znanilec nove Evrope

Ob letošnjem prazniku slovenske kulture ni mogoče mimo dejstva, da je bil naš France Prešeren enkrat in bleščeč znanilec nove Evrope, žareča zora tiste prihodnosti, v katero želimo vsi danes vstopiti. Bil je osebnost, ki je v sebi združevala niz najzlahtnejših vrlin kot neminljiv smerokaz našemu življenju in delovanju.

Živel in dihal je za slovenstvo, za svoj narod, kot za svoj narod živijo kjerkoli vsi in je to njihova pravica.

Dihal je za slovenstvo, toda ni bil vase zaprt in se je nenehno napajal s kulturami drugih narodov, kar naj bi bilo lastno vsem narodom. Še več, pisal je tudi v nemščini, pa zaradi tega ni bil manj Slovenec.

Vse svoje dni se je boril za dostojne pogoje svojega življenja, a ob tem je zelo dobro vedel, da je kultura tista, ki daje človeku resnično vrednost. "Kranjc, ti le dobička iščeš", je bil poziv, naj ne bi služili le gmotnim ciljem, kar dandanes pomeni, da naj bo nova Evropa kulturno, humano in ne zgolj ekonomsko ter pridobitniško naravnana.

Nadalje je bil svobodomiseln in je svoje ideale javno razglašal. "Freigeist" so ga imenovali, kar je bila oznaka za človeka, ki je nevaren, saj vedno govori resnico. Govoril je torej resnico in jo ljubil, to pa je vrlina, na katero ne bi smeli nikdar pozabiti in bi si morali zanjo v novi Evropi vedno prizadevati. Za resnico, ki je nasprotje vsakršnemu slepilu, osebni in družbeni laži,

laži, ki zastruplja ozračje in spodkopava medčloveško etiko, brez katere ni srečne prihodnosti.

Še danes je malokdo prepričan, da je bil naš največji pesnik na svoj način veren, bolje rečeno, da se je izjemno natančno zavedal, kaj je vera in v kolikšni meri je njene srečnosti deležen. Ni dal zato brez razloga na svoj grob vklesati napis "Tukaj počiva Franc Prešeren / nejeveren in vendar veren". Kdor pa bo ponovno preletel besede Bogomile, ko opisuje svoje prepričanje v vero, bo uvidel, kako globoko je poznal lepoto željene odrešitve in blaženosti.

Vrlina srečnega sobivanja med narodi je bila za pesnika središnja, vrlina razumevajočega sobivanja, ki spoštuje vse narode in njihovo miroljubnost, zato "Žive naj vsi narodi", zato neuničljive sanje o času, ko "prepir iz sveta bo pregnan". Ni slučaj, da je kar nekajkrat v svojo močjo opisal grozo vojne in uničevalno silo sovraštva, celo bratomornega, česar bi se morali v Evropi zavedati v najširšem smislu. Ni namreč dovolj, da pri nas ni več spopadanja in iztrebljanja, naša dolžnost je, da vojne ne bo niti nikjer drugje na zemlji in da bo orožje obmolčalo povsod.

In slednjič je Prešeren iz dna duše silno ljubil vse, v kar je verjel. Kot bi se zavedal, da ko človek ljubezni ne bi imel, bi lahko storil vse, pa bi to brez ljubezni zelo malo pomenilo.

Žalostno je, da zaradi vseh teh in drugih vrlin naš pesnik ni bil dobrodošel in je bil vse premnogokrat deležen bolečih zavrnitev. Naj bo torej zares vse bolj dobrodošel danes, ko vrednot njegovega duha potrebujemo bolj kot kdaj koli prej.

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO

34170 GORICA, PIAZZA VITTORIA-TRAVNIK 25
TEL. 0481 550 330
FAX 0481 548 808
E-MAIL gorica@noviglas.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3
TEL. 040 365 473
FAX 040 775 419
E-MAIL trst@noviglas.it

UPRAVA

34170 GORICA, P.ZZA VITTORIA-TRAVNIK 25
TEL. 0481 533 177
FAX 0481 548 276
E-MAIL uprava@noviglas.it

www.noviglas.it

GLAVNI UREDNIK ANDREJ BRATUŽ

ODGOVORNI UREDNIK JURIJ PALJK

IZDAJATELJ ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA;

PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN;

REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949

POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5

TISK TISKARNA BUDIN / GORICA

NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI

IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC

LETNA NAROČNINA ITALIJA 45 EVROV, SLOVENIJA 48 EVROV,

INOZEMSTVO 65 EVROV, PRIORITETNA POŠTA 85 EVROV

POŠTNI TEKOČI RAČUN 10647493

CENA OGLASOV PO DOGOVORU

Intervju / Metod Pevec

“Zdaj je čas za ženske zgodbe”

Z Metodom Pevcem sva se prvič srečala pred približno petimi leti in takrat sta me presenetili njegova odprtost in širina duha. Metod Pevec je zanimiv človek, ki med drugim zna pripovedovati dobre zgodbe. Takšne, za katere se zdi, da jih doživljamo ali nosimo v sebi prav vsi, le malokdo pa jih zmore ubesediti. Eno izmed njih je povedal tudi v svojem drugem celovečernem filmu Pod njenim oknom. Zgodba o Duši, dekletu tridesetih let, ki išče svojo pot, je pripoved o odnosih, iskanju, senzibilnosti. Doslej je v kinematografe privabila že več kot 23.000 gledalcev in tako se filmu že približuje podelitev Zlate role, priznanja, ki ga podelujeta Društvo slovenskih filmskih ustvarjalcev in Kolosej za vsakih 25.000 gledalcev. Metod Pevec je bil kot režiser in scenarist prava oseba za pogovor.

Kako ste dobili idejo narediti film s tako vsebino, koliko časa ste za to porabili in kje je bila meja, ko se je proces tega ustvarjanja zaključeval?

V bistvu na idejo nikoli ne prideš. Nobena ideja, čeprav beseda zveni zapeljivo, ne pride zelo na hitro. Ne prižge se kar neka Edisonova lučka.

Ideje se počasi rojevajo, razvijajo; večina ustvarjalnih idej nastane tako. Zgodba in scenarij rabita nek čas in svojo pot, tako da ne vem, kdaj je to nastalo. Vem, kdaj se je začelo in končalo, koliko časa je trajalo in kje točno se je začelo, pa ne vem. Tudi zato, ker se je zgodba vmes spreminjala in razvijala. Kar je prav. Zato o tem na tak način težko govorim. Rečem lahko, da sem o filmu s približno to temo dolgo časa razmišljal.

Torej je najprej tematika.

Ta izraz vam je blizu?

Ne, najprej je vrstni red; tako kot v življenju. Vrstni red ima vsak avtor drugače. Pri meni gre približno takole - najprej vem temo, potem poskušam postaviti glavne junake, ki v tej temi lahko delujejo kot neki protagonisti, nosilci teh problemov. In šele potem začnem iskati ustrezne detajle, motive, ki to potem oživijo in požejejo naprej.

Ste namerno iskali neprepoznave osebe v filmskem svetu, ker ste želeli, da vašo zgodbo ali temo boljše udejanjijo?

Nalašč, to je res. A ne toliko zaradi tega, ker bi od njih pričakoval več. Manj izkoriščene obraze sem želel, ker ti prinesejo več svežine, novega, bolj presenetljivo.

Zalostno, da je v igralskem poklicu tako. V filmskem svetu celo bolj kot v gledališču, da vsak igralec s seboj prinese tudi prejšnje like, ki jih je on osebno še tako lahko vrgel v koš, ampak gledalec jih ni. Ti so tam še vedno navzoči, bolj ali manj, odvisno od časa, intenzivnosti, obsega vlog in likov, a vseeno. Načeloma sem res iskal nove obraze, a to ni bilo zavezujoče. Ne nazadnje je eno vlogo zasedel Zlatko Šugman, ki ima veličasten opus, pa me to niti najmanj ni motilo. Res sem imel ambicijo, da bi pri tem filmu "odprl" neke igralce, ki jih slovenski gledalci še niso poznali, in pokazal, da so to dobri in je z njimi lepo delati in ustvariti dobre filmske like.

Koliko gledaliških predstav vidite, da nekoga izberete?

Vidim kar nekaj predstav. Ne bom rekel, da sem zelo priden, a za razliko od drugih filmskih režiserjev jih vidim precej. To niti ni tako usodno. Sam sem igralce preveril pred kamero, ker je precejšnja razlika. Kamera se namreč zelo približa, ima skorajda podoben učinek kot detektor laži. Kameri ni mogoče absolutno nič skriti, ker se približa tako, da govornijo oči. V gledališču oči ne govornijo. Gledalec je predalec. Govorijo glas, prezenca, pri filmu pa govornijo oči in v očeh noben igralec ne zna lagati. Takrat je samo dober ali pa ni, torej je nek lik ali pa ne. In pri filmu se najbolj radikalno izkaže, kdo je dober in kateri morda zgolj več gledališke igre.

Vas zaradi tega bolj privlači filmska režija, gledališka pa

ne? Ali ste imeli željo delati tudi gledališko režijo?

Ambicij nisem imel, bi pa po svoje rad delal v gledališki režiji. Iz preprostega razloga, ker je zame najlepša stvar delo z igralci. To je zame najbolj vznemirljivo, v tem je največ kreativnosti. V tem sodelovanju, v tem vzajemnem občutju okrog neke stvari. Pri tem je film tehnološko zahtevnejši in od režiserja zahteva strahotno obvladovanje tehnologije in ljudi, ekipe, ki to tehnologijo streže, in teh ni malo. Pred seboj imaš celo podjetje ljudi, od začetka do konca, kar je težko. Torej, če kaj, potem bi me mogoče res zanimalo v kakšnem komornem gledališču delati izrazito igralsko predstavo.

Kje je potem meja, ko je Metod Pevec samo režiser in obvladuje situacijo, ali so tudi trenutki, ko se spomnite svojih igralskih vlog in želite, da bi igralci vašim predvidevanjem za neko vlogo dodali še več? Sami ste večkrat izrazili, da ste katero izmed svojih vlog težko igrali, ker je bilo preveliko svobode.

To je težko vprašanje. Odvisno je, recimo od tega kaj sem igral, kakšno je bilo besedilo, vprašanje koliko sploh sem bil dober igralec, ko sem igral. Jaz svojih vlog pravzaprav nimam v lepem spominu.

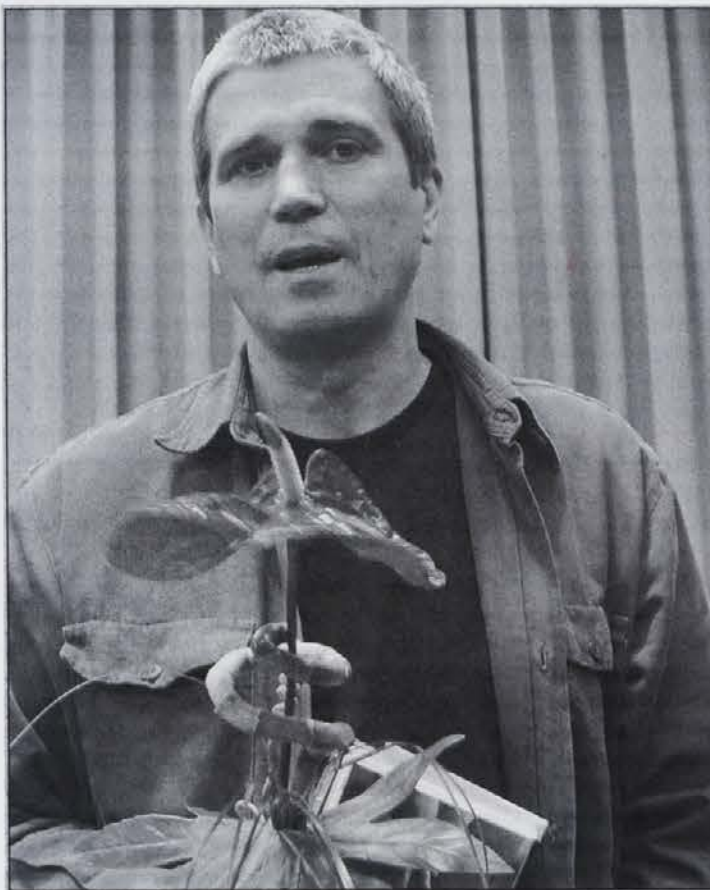
Odnos režiser-igralec pa ste spoznali?

Ja, sem ga, in sem hvaležen, da vem, kakšna obremenitev je filmska igra. Nastopanje pred kamero ni lahka reč. To je stresno, zelo težko delo, ki zahteva veliko zbranosti, neizmerne umetniške senzibilnosti.

Potem vi, ob lastni režiji, dopuščate igralcem tudi lastno izražanje oziroma ali imate drugačen odnos do tega vprašanja, jim dovolite ali celo vzpodbujate njihovo lastno izražanje?

Jaz jim dovolim vse. Hkrati pa seveda ohranjam absolutno pravico do veta. Kljub temu da so vse možnosti odprte, ostane režiser avtor in vsak avtor je avtokrat, diktator. **Vam je bilo ob zadnjem filmu tak odnos lažje ohranjati, glede na to, da ste bili režiser in scenarist? Bi lahko enako dobro delali tudi z besedilom drugega avtorja?**

Enako dobro bi lahko delal z drugim besedilom, če bi ga dovolj jasno čutil in bi bilo dobro izdelano. A v Sloveniji imamo strahoten problem s scenaristiko in zagotovo nimamo niti enega poklicnega scenarista. To delo je pri nas najslabše plačano, ta-

ko slabo ni plačana nobena slovenska čistilka.

In kaj ste vi raje - scenarist, režiser, igralec, novinar?

Biti scenarist ni tako lepo. Je težko garanje, ki se vleče skozi dolg čas in dolgčas. To je naporno delo, ki ga preživljaš v samotni, kjer si res sam, edini, in treš neke drobne lešnike v upanju, da bodo iz njih nastale velike zgodbe, in moraš biti zelo vztrajen, da iz teh lešnikov res nastane kakšna zgodba, da ne ostanejo samo drobtine. In je težko, res. Pri nas se za scenarij dobi tako nizek honorar, kot da si napisal neko šalo za Sobotno prilogo (priloga Dela, op.p.) ali neko drugo časopisno prilogo. Zalostno.

Posledično zaradi tega ni ljudi, ki bi se s tem ukvarjali. Zato to delamo režiserji sami, ker je to neizogibna investicija v lasten film. V svetu režiserju ponudijo deset scenarijev, pa on reče, da z njimi ni zadovoljen, in jih želi novih deset. In potem, ko en scenarij "začuti", naredi iz tega dober film. Jaz nimam kaj izbirati, ker ni nobenih scenarijev na pretek.

In katere stvari vas najbolj prevzamejo? Neizogibno je napisati scenarij za film, a če bi lahko izbirali, kaj je vam najljubše od tega, po čemer ste prepoznavni?

Najljubše? To bo morda zvenelo paradoksalno. Mene privlačita dve stvari. Zagotovo je film prvi, to je, recimo, kot zakon. Imam pa ob tem en flirt - in to je literatura. Roman je nekaj, kamor pobegnem, ko obupam nad filmom, kadar postane zakon neznošen.

Potem je bil vaš zadnji roman Večer v Dubrovniku (izšel leta 2002) nekakšen pobeg?

Večer v Dubrovniku je bil najlepše obdobje mojega življenja. Ni samo pobeg, je iskreno veselje. Večer v Dubrovniku je fenomen v mojem življenju iz preprostega razloga, ker me je zbujal. Res, zjutraj me je zbujal roman. Komaj sem čakal, da hitro pojem zajtrk, spijem kavo in še

časopisa nisem prebral in sem hitel v klet, kjer imam delovno sobo, za tipkovnico. Tako me je vražje vabil, klical: "Pridi hitro delat."

Je Večer v Dubrovniku nastajal v istem časovnem obdobju kot film Pod njenim oknom?

Ne, končal sem ga pred tem. S pisanjem sem zaključil leta 2000, film pa smo začeli snemati 20. decembra 2002.

Večer torej ni bil naslov, ki bi karkoli povedal o nastajanju romana. Jutra so bila tista, ki so vznemirjala in silila k pisanju?

Ja, a to je verjetno tipično. Večer je lepša beseda in prijaznejše zveni pri ljudeh. Kaj naj rečem: "Jutro v Dubrovniku?" Jutro zveni obupno.

Zakaj?
Spominja me... Zvečer je lepša svetloba. Teoretično naj bi bila enaka, pa ni. Zjutraj je čistejša, ker je v zraku manj vlage. Zvečer pa je v zraku zaradi večje vlage več motnosti, ki ublaži in zmehča podobe. Tu se ves čas gibljem.

Kje Metod Pevec najde zgodbe, ki jih potem ubesedi, udejanji?

Kje? Kaj pa vem. Različno je. Roman *Marija Ana* je recimo hommage mojim staršem, ker je zgodba postavljena tja, kjer so živeli. Roman *Carmen* je zgodba ljubljanskih ulic, ki ima svoj resnični model. Vsaka zgodba je malo drugačna. Zgodbe Luna, violine so vse sorte.

Pod njenim oknom je nekakšen hommage mojim prijateljicam in njihovim zgodbam.

Ker vas bolj vznemirjajo ženske zgodbe?

Ne vem. Moške se mi zdijo preveč domače, suhoparne. Pa kaj so pravzaprav moške zgodbe?

Sami ste večkrat ponovili, da vas vznemirjajo te ženske zgodbe oziroma tiste, ki jih imajo ženske.

Zdaj je čas za ženske zgodbe. Moške so tako, ne vem - danes je v njih polno žanrske površnosti, ni več tistih moških zgodb iz romana 19. stoletja, kjer je bil moški junak in je v svojem srcu vihtel veliko idejo.

Zdaj se je njegova vloga izgubila?

Ja, podrla, izgubila. In danes je moški junak pravzaprav - pogosto ga kar Schwarzenegger odigra in to mene nič ne zanima.

To se opazi. Očitno znate dobro poslušati ženske zgodbe, saj ženske gledalke prepoznavajo lastne zgodbe v vašem filmu. Torej res niste tip omenjenega lika?

Ne, res nisem. V življenju sem imel srečo, da sem srečal nekaj žensk,

ki so bile zanimivejši del mojega življenja. Bili so neki obrati, osebe, ki so vplivale name. Od na primer moje razredničarke v gimnaziji, ki je bila pozneje tudi moja prijateljica, do moje mame v mladosti, moje žene v sedanosti, do drugih žensk. Imel sem pač zanimivejše, intenzivnejše odnose z ženskami.

Ob gledanju filma Pod njenim oknom se mi je zdela njegova bistvena kvaliteta tudi dejstvo, da se vse v njem zdi zelo vsakdanje..

To smo namenoma zelo pazili. Celotno zgodbo smo, v vseh delih - od scenografije, maske, kostumov, zelo priklepali na čvrsta, realna tla..

Je prav ta življenjskost nekaj, zaradi česar zgodba ne izzveni nedokončano in ni tipično "slovenski film", v smislu, ko manjka intenzivnosti? Je bil po vašem mnenju film prav zaradi tega tako dobro sprejet, ker ohranja intenzivnost in je tako zelo vsakdanji?

Ja, sam sem se nekaj naučil od prvega (*Carmen*, op. p.) do drugega filma. Predvsem s pisanjem za radio. S pisanjem radijskih iger, kjer sem se naučil dialogov, in z marketinškimi reklamami, kjer sem se naučil filmske ekonomije in dragocenosti vsake sekunde, kaj šele minute. Ko delaš reklamo, imaš na voljo 30 sekund, da poveš zgodbo. Ko pišeš radijsko igro, imaš na voljo zgolj besede igralcev, kakšen šum, glasbo. Ni zasilnih izhodov. Zame je bila to šola, ki jo bom z veseljem še kdaj ponavljal, in vsakemu to priporočam.

Zelo dobro je obvladati te "asketске" žanre, ker pomagajo do ključnih stvari. Pred prvim filmom nisem točno vedel, kaj je eksaktnost ritma. Zdaj pa vem, res vem, kar mi veliko olajša. Tudi v montaži sem bolj brezobziren. Do sebe sem tak že prej - ob nastajanju scenarija, snemalne knjige, priprav.

Ko sem imel izbrane lokacije snemanja in ostalo, sem s štoparico v roki bral vse dialoge po scenariju. Premislil sem lokacije in akcije, kjer ni dialoga, časovno uokviril ter določil minutažo. Če se mi je zdelo, da je to za film predolgo, sem preprosto krajšal nepotrebne stvari. Ker smo delali nizkopračunski film, je bil to optimalen izkoristek. Snemal sem samo tisto, kar sem res potreboval in želel videti v filmu. Delal sem teste. Krute. To pomeni, da prebereš besedilo in poskušaš nekaj črtati, odvzameš sekvenco in potem ugotoviš, ali je v redu. In se mi je zgodilo, šokantno, da zgodba nečesa ni pogrešala. Ugotovil sem, da je sekvenca samo droben, očarljiv trenutek, za zgodbo nebitven, zato ni rentabilna. Film pa je vprašanje časa in denarja.

Kljub vsemu niste dobili sredstev Filmskega sklada Slovenije?

Ne še, upam pa, da bom kaj. **Kaj se Metodu Pevcu plete naprej? Nov film, knjiga, tema?**

Napisane imam pravljice, ki sem jih obljubil sinu Martinu. Imam tudi nov scenarij, a ni denarja za realizacijo.

/ stran 15
Klara Krapež

3
.....
ČETRTEK,
12. FEBRUARJA
2004

11. februar - Dan bolnika Papež govoril delavcem in bolnikom

Papež Janez Pavel II. je med običajno nedeljsko molitvijo angelskega češčenja minulo nedeljo, 8. t.m., na Trgu sv. Petra v Rimu posvetil nekaj besed iz svojega nagovora tudi ogroženim delavcem iz znane italijanske železarne Terni. Kot je znano, 500 delavcev, ki so zaposleni v železarni v Terniju - le-ta je v lasti nemškega koncerna Thyssen Krupp - že dolgo časa bije skorajda brezupen boj za ohranitev delovnih mest, saj namerava lastnik železarno za vedno zapreti. Sveti oče je delavcem dejal, da jim stoji ob strani in pri svojem nagovoru se je neposredno obrnil na delegacijo delavcev iz

železarne, med njimi so bili tudi taki, ki so prišli peš v Rim iz Umbrije.

Papež Wojtyła si je v nagovoru zaželel, da bi "se našla ustrezna rešitev za vas in za vse vaše družine," in tudi izrecno poudaril, da sam podpira njihovo "trdno voljo, da ohranijo svoje delo."

Leta 1981 je sveti oče obiskal železarno v Terniju in je takrat tudi obedoval v delavski menzi železarne z delavci.

11. februarja pa se po vsem svetu praznuje Dan bolnika in prav tega dne se je spomnil v svojem nagovoru tudi sveti oče, ko je dejal, da ima Lurd simbolični pomen, ker je to "avtentično mesto ce

življenja in upanja."

Papež se je tudi spomnil tesne vezi, ki obstaja med Našo Gospo iz Lurda in svetom boleznin, trpljenja ter bolnikov. Papež je še povedal, da so na kraju, kjer se je Marija prikazala Bernardki v Lurdu, prav bolniki vedno resnični protagonisti, ker "je Brezmadežno spočetje tista prvina odrešenja, ki nam ga je prinesel na svet Kristus, in hkrati znamenje Njegove zmage nad slabim!"

Sveti oče je bil v ponedeljek, 9. t.m., nemalo preseenečen, ko so mu kardinali za petindvajset let vodenja Cer

kve poklonili več kot milijon evrov. Papež Wojtyła je ves denar, ki mu ga je v imenu kardinalskega zbora izročil kardinal Joseph Ratzinger, že namenil v dobrodelne namene za potrebe Cerkev v Sveti deželi, ki je v primežu krvavega nasilja.

4

Aktualno

Nesoglasja med srbsko in makedonsko pravoslavno Cerkvijo (1)

V edinosti in slogi so krščanske Cerkev na Vzhodu in Zahodu živele v prvem tisočletju, čeprav so bile med njimi razlike v teološkem učenju. Naslov "pravoslavna" ali pravoverna Cerkev si je Vzhodna cerkev nadela po kalcedonskem koncilu leta 451, ko so opredelili združenje božje in človeške narave s Kristusom v eno božjo osebo, kar pa so monofiziti zavrgli. Ta naziv je bil splošno sprejet po zmagi nad ikonoklasti, nasprotniki češčenja svetih podob, v sredini 9. stoletja. Kljub razlikam, ki so tedaj bile, do razkola ni prišlo. Ta je nastal šele v 11. stoletju.

Veliko evropskih časopisov se je zadnje mesece razpisalo o kratkem stiku, ki se je pojavil med srbsko in makedonsko pravoslavno Cerkvijo. Med nami živijo pravoslavni bratje in imajo tudi dve izredno lepi cerkvi v Trstu.

Vsaka pravoslavna cerkev je avtokefalna ali samostojna. Oglejmo si nekatere posebnosti. Do različnega izražanja

nekaterih razodetih resnic je prišlo najprej zaradi kulturno-jezikovnih razlik. Potem so nastale še razlike v liturgiji in cerkveni disciplini. Glavni vzrok je bil vsekakor političen. Po razdelitvi rimskega cesarstva na zahodni in vzhodni del leta 395 je zahodno cesarstvo kmalu propadlo in se v drugačni obliki obnovilo za časa Karla Velikega. Vzhodni del je ohranil prvotno konstantinsko zamisel o odnosu med Cerkvijo in svetno oblastjo, po kateri je bil cesar vrhovni poglavar krščanskega sveta in so ga imenovali Kristusov naslednik. Na Zahodu pa je ta propad cesarstva povzročil močno veljavo papežev posvetne - politične oblasti. Tako se je oblikovalo gledanje na papeža kot vrhovnega poglavarja krščanskega sveta, ki ima duhovno in politično vlogo. Ta dva pogleda sta v 11. stoletju doživela zgodovinski konflikt, ki je povzročil razkol in se kljub mnogim poskusom v celotni

zgodovini ni zgladil. Zato do danes še ni prišlo do dejanske edinosti.

Ker so bili tudi Srbi in Makedonci v sestavi carigradskega patriarhata, so tako prišli v skupnost pravoslavne Cerkve. V 6. stoletju so ob preseljevanju ljudstev to ozemlje naselila slovanska plemena. Tedanje ozemlje - sedanje Srbije in Makedonije - je takrat politično spadalo k vzhodni bizantinski državi kot del vzhodnega Ilirika. V cerkvenem pogledu pa pod rimski patriarhat. Istočasno je ta preselitveni val prvotne škofije tudi uničil. Predniki današnjih Srbov so najprej prišli v stik s krščanstvom v latinski obliki, ker je krščanstvo začelo prodirati iz jadranskih obmorskih mest, kjer se je ohranilo, ker jih ni dosegel tako močan val preseljevanja. Te krščanske korenine na Jadranu so bile zelo močne zlasti v današnji Črni gori vse do 12. stoletja. Ob osamosvojitvi srbske pravoslavne Cerkve v 13. stoletju pa je ta vpliv znatno oslabil. Odločilno je leto 732, ko je bizantinski cesar vzel ozemlje vzhodnega Ilirika, ki je bilo pod rimsko cerkveno oblastjo, in ga priključil carigradskemu patriarhatu. Tako je te

daj bizantinski cerkveni vpliv prevladal nad rimskim.

Na Vzhodu je zelo zgodaj prišla v veljavo miselnost, da se mora ureditev Cerkev ravnati po državi. Samostojna država mora imeti tudi samostojno Cerkev. Tako je v 10. stoletju nastal samostojen patriarhat v Bolgariji, ki je obsegal celotno Makedonijo. V drugi polovici 10. stoletja so Bizantinci zavzeli Bolgarijo, razen Makedonije. Bolgarski patriarhat se je tedaj preselil v Makedonijo in deloval v sklopu Samuelovega cesarstva vse do leta 1018, ko je bila makedonska država uničena. V 13. stoletju je dobila srbska država Nemanjičev neodvisnost. Tedaj je Srbom carigradski patriarh, ki je živel v Niceji, priznal samostojnost njihove Cerkve. Njen prvi poglavar je postal sv. Sava, brat kralja Stefana Prvočenanega. Sv. Sava je organiziral leta 1219 prvo srbsko nadškofijo in obenem postal njen prvi poglavar. Zato je bil sv. Sava veliki "svetitelj" srbskega ljudstva, ker je bil začetnik srbske Cerkve in utemeljitelj srbske narodnosti, od tod tudi naziv za srbsko pravoslavje "svetosavljje".

/ dalje
Ambrož Kodolja

SKRIVNOST ZAKONSKE LJUBEZNI

p. Mirko Pelicon

NE SMEMO BITI POVPREČNI!

Če greh s teološko-duhovnega vidika učinkuje v življenju človeka kot izrazito koristoljubna in samoljubna drža posameznika, potem takem razumemo, da se greh prenaša iz generacije na generacijo tako, da prek napačnih zgledov, čutenj, razmišljanj pogojuje miselnost in čutenja posameznika. "V Adamu smo vsi grešili," je pisano v božji besedi. Piše tudi, da "ne bi grehi očetov padli na otroke".

Mlado deklet me je z zanimanjem vprašalo, zakaj samo, ko govorimo o slabem, pravimo, da slabo pogojuje. Ne, tudi dobro pogojuje ter vpliva, in še kako! Človek ne more brez pogojevanj, vplivov. Resnično vprašanje se postavlja, ali so pogojevanja in vplivi dobri ali slabi, ali so ljubeči ali ne. Vsak človek pa je neverjetno dovzeten, da v sebi izrodi pristi dar ljubezni, da v sebi pusti, da ga samoljubje zamaže. V tem je dramatičnost vsakega človeka, ki je - teološko obravnavana - kot izvorni greh. Ta greh je nekaj izvirnega v stvarjenju človeka samega in pripada področju človekove svobode. Človek lahko reče da ali ne Bogu samemu. Velja poudariti, da naš Bog ni ideja, ideologija, življenjski načrt, ampak oseba, ki se je razodela v popolni ljubezni človeka iz Nazareta, ki mu je bilo ime Jezus. To je pravi religijski šok. Vse religije težijo po Bogu, ki je zanje "tam zgoraj" nedosegljiv; naš Bog pa se je ponižno sklonil in se učlovečil. Vsako zanošeno dete nosi v sebi dostojanstvo učlovečenega Boga, ker je že vnaprej bilo ustvarjeno po Božji podobi. Mati in oče sta poklicana, da mu podarita ljubezen, s katero sta onadva rastla, se vzljubila in se ljubita. Nosečnost je zelo pomembno obdobje za razvijajočega se in doraščajočega otroka. O

trok vse čuti, vse zaznava. Če je mati polna miru, pozitivna, bo že od spočetja posredovala kot neprecenljiv dar ljubezni svojemu otroku ljubezen in blagodejnost, ki izhajata iz odnosa z možem. V obratnem primeru se otroku že v nosečnosti sami - zaradi nemira, strahov, neljubezni - ustvarijo rane, ki bodo v njem delovale v obliki nemira in živčnosti. Nesprejeti otroci imajo lahko hude psihosomatske motnje. Vsekakor so to otipljivi učinki greha ali ljubezni, ki pogojujejo - v slabem ali dobrem - človeka od samega spočetja dalje. Pomembno je, da se zavedamo tega, kako je za nas kristjane nadvse pomembna zavest, da v življenju ne smemo biti povprečni. Če srečaš Kristusa v svojem življenju kot oče in mati, ljubezen tega srečanja ne pozna povprečnosti. Žal je v današnji liberalno relativistični družbi vse manj kristjanov, ki vedo, v čem je pravzaprav poslanstvo družinskega očeta in matere kot kristjana in kaj to res pomeni (ne mislim na nobeno elito, pred sabo imam preproste mame in očete), je pa čedalje več krščanstva "na papirju": krščenih, birmanih, poročenih itd. Na svetu je več kot milijarda in petdeset milijonov katoličanov. Papir pa ne bo odrešil ne kristjanov ne sveta! Kristus lahko osvobaja in odreši ter spreminja ljudi v ljubeče. Veliko družin (tudi "krščanskih") in ljudi samo ve o Njem, v resnici pa ga še ne pozna.

SVETOPISEMSKA RAZMIŠLJANJA OB BOGOSLUŽNIH BERILIH V LITURGIČNEM LETU A

ŽLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE,
NEDELJO ZA NEDELJO

VILJEM ŽERJAL

6. NAVADNA NEDELJA

Jer 17, 5-8; Ps 1, 1. 6; 1 Kor 15, 12. 16-20; Lk 6, 17. 20-26

Vsa tri berila današnje nedelje so naravnana na Veliko noč vstajenja. Drugo berilo utrjuje neomajno zaupanje v večno srečo, o kateri govori Jezus v evangeliju. Nevernemu človeku se to zdi neumnost, prazno besedičenje. Toda Velika noč ne vsebuje samo vstajenja, marveč tudi vse trpljenje, še posebej umiranje in smrt Boga človeka v svetem tridenju. Jezus raztegne to Veliko noč na vse gorje ubogih, lačnih, jokajočih, zasovražanih, zlasti zato, ker trpijo z njimi (Lk 6, 20-22).

Trpljenja in vstajenja ne doživljamo samo za Veliko noč, marveč pri vsaki sv. maši, tudi na delavnik, tudi takrat, ko duhovnik mašuje sam.

Apostol Pavel se sooča s končnim vstajenjem mrtvih. Pravi, da bi zanikanje vstajenja pomenilo izničenje celotne blagovesti in celotne krščanske biti. Kajti krščanska vera je v svojem jedru vera v Boga, ki je razodel svojo neskončno moč v Jezusovem vstajenju. Če bi pa te Božje moči dejansko ne

bilo, tedaj bi bilo vse, na čemer sloni krščanstvo, laž. Človek bi varal samega sebe. Toda ker je Jezus vstal, je kristjan povezan z njim v vsem trpljenju za vstajenje.

Kratko premišljevanje skrivnosti Velike noči trpljenja in vstajenja pred sv. mašo, molitve ob oblačenju v zakristiji, ko si mašnik nadene amikt, albo, pas, štolo in mašni plašč, nam pomagajo prodreti v skrivnost Jezusove ljubezni. Ta je najbolj otipljiva v trpljenju.

Drobna knjižica komaj po imenu znanega kard. Bona, ki nosi naslov *De sacrificio Missae (Mašna daritev)*, iztrgana iz pozabe po nekem duhovniku, ki jo je staknil v neki rimski knjižnici, jedrnatno razlaga npr. vsa mašnikova bogoslužna oblačila, ki nas spominjajo na Jezusovo aretacijo, na vezi, križ, zasmehovanje našega Gospoda. Zato naj bi bila mašna oblačila prej preprosta kakor razkošna, saj ne bi mogla verno izraziti vsega ponižanja Jezusa v tistih dneh, zapuščenega celo od Očeta, prekletega in izdanega v smrt (Gal 3, 13). Nagovarjajo naj nas k uboštvu, ponižnosti. Jeremija kar izbruhne v Gospodovem imenu ob človekovem napuhu, zadržati samo v ta vidni svet: "Preklet mož, ki zaupa v človeka in se opira na bitje iz mesa, njegovo srce pa se odmika od Gospoda. Je kakor suh grm v puščavi; ko pride kaj dobrega, tega ne vidi. Prebiva v izsušeni puščavi, v solnati, neobljudeni deželi" (Jer 17, 5-6).

Tudi kratka zahvala po maši ali odmor pred zaključkom maše, ponekod celo molitev hvalnic ali večernic, nam pomagajo živeti in okusiti Božjo ljubezen v vsakdanu.

Da pa ne bi obtičali pod težo trpljenja, z amiktom ujetosti, zavezani s pasom, v sramotni beli albi kot norci, pod jarmom stole-križa, planete oz. kazule, obnavljajmo zaupanje v Gospoda. Tedaj bomo "kakor drevo, zasajeno ob vodi, ki steza svoje korenine k potoku (Jer 17, 7).

Kaže, da so Lukovi blagri starejši od Matejevih. Lukovi odmevajo po ravnini, Matejevi pa z gore. Lukovi so štirje, prav tako so štiri groznje. Matejevih blagrov je devet.

Luka se zdi bolj odrezav, ko npr. govori: "Blagor vam, ubogi! (brez ubogi v duhu, kakor je pri Mateju)... ki ste zdaj lačni... ki zdaj jokate... kadar vas bodo ljudje sovražili, izobčili in sramotili ter vaše ime zavrgli kot zlo zaradi Sina človekovega!" (Lk 6, 20-22).

Luka prinaša tudi zapoved ljubezni do sovražnikov (Lk 6, 27), kar bomo brali prihodno nedeljo.

Jezus poudarja, kar se ateistu zdi nemogoče, namreč veselje in vriskanje zaradi vsega, kar prinaša Božje kraljestvo, čeprav zavito v trpljenje in umiranje (Lk 6, 22-23). Pa kaj, ko tudi ateistu ni prihranjeno trpljenje. Le da je brez smisla, če ni vstajenja.

Tudi "Gorje!" je vredno premišljevanja. Kajti lakomnost, samopašnost, širokoustenje, častiteljnost vodijo v pogubo (Lk 6, 24-26).

Solunska brata Ciril in Metod, apostola Slovanov in sozavetnika razkristjanjene Evrope, oznanjata še danes s prestanim trpljenjem rešenje po trpečem in vstalem Gospodu. Pri nas godujeta 14. februarja, v Sloveniji pa 5. julija.

Pastoralno središče sv. Ivana v Gorici / Kristus ozdravlja naše notranje rane Razločevanje duhov

Številna udeležba ljudi, ki so se v Močnikovem domu v Gorici zbrali skupaj iz različnih koncev, je potrdila, kako globoko si vsakdo želi razumeti kaj več o svojih notranjih ranah in zlasti kako rad bi jih pozdravil. P. Marijan Šef (na sliki) je tri večere govoril o razločevanju duhov, zgodovini osebnih notranjih ran in njihovem zdravljenju, četrto srečanje pa je potekalo v cerkvi, kjer je bila na vrsti molitev za ozdravljanje notranjih ran združena z mašo za vse nesrečno umrle iz naših rodbin in znanec.

FOTO N. KLANJSCEK

Razločevanje duhov je ena temeljnih vaj za življenje, ki so nam nujno potrebne, da postajamo boljši ljudje. Dokler ne znamo razločevati naših misli, ne moremo duhovno zaživeti.

Vsi ljudje si po naravi želimo srečo. Kot sama beseda pove, pomeni sreča - srečanje dveh oseb. Sreča nam torej prihaja le od ljudi, nikakor ne od stvari ali živali. Vprašati bi se morali ne kaj, ampak kdo me lahko osreči.

Kako priti do sreče in osrečujočih odnosov? Misli so tiste, ki nas vodijo v življenje. Porajajo se v nas, rodijo vzgibe, ti pa navdihe, ki naravnavajo naše korake v dobro ali slabo.

Odkod prihajajo naše misli? Ene prihajajo iz naše notranjosti, druge od dobrega duha, tretje pa od hudega duha.

In kam nas vodijo? Misli, ki prihajajo od dobrega duha, razpoznamo po tem, da nam nosijo duhovno tolažbo. Napolnjujejo nas z veseljem, mirom, močjo in pogumom. Zagotavljajo nam rast v veri, upanju in ljubezni, prinašajo nam gorečnost. Vse to nas dviga. Misli hudega duha nam prinašajo duhovno potrtost. Ob njih nas navdajajo žalost, zmeda, vznemirjenost, občutek ločenosti in otemnelost. Slabijo nam dušo, jemljejo mir, nas raztresajo. Zlaha zapademo v samoljubje, samovoljo in koristoljubje, ki tiho ždijo znotraj vseh nas. Vse to nas tlačijo.

Razločevanje duhov je mogoče tudi po počutju, ki se porodi, ko izberemo slabo ali dobro. Ko človek izbira slabo, se dobri duh oglasi tako, da človeka grize vest. Nasprotno ga slabi duh nagovarja, naj v tej

smeri nadaljuje, in mu v najlepši luči prikazuje lažno srečo. Ko človek izbira resnično dobro, mu dobri duh vliva pogum, da v tem vztraja, slabi duh pa mu predoči vse neprijetne strani, ki spremljajo dobro odločitev.

Pri vaji razločevanja duhov nam pomagajo molitev, pokora, ljubezen in darovi. Molitev mora biti vedno osebna. Kot se s prijatelji pogovarjamo o konkretnih stvareh, tako naj bo naš pogovor z Bogom o tem, kar zadeva naše bitje v tistem trenutku. Dobra molitev je tista, ki nas spreminja in nas dobro razpoloži. Molitev ustni in ponavljanje obrazcev ne prinaša nič nikomur. Najboljša je molitev ob Sv. pismu. Ob njegovih odlomkih se lahko sprašujemo, koliko se evangelijske besede uresničujejo v nas in lahko prosimo, da bi to dosegali. Taka molitev je vsak dan drugačna in ni prav nič dolgočasna. Pomeni neprestano rast ob Bogu, kar nam tudi pomaga, da smo duhovni spremljevalci drug drugega. Pokora ima smisel, če prek nje raste v meni hvaležnost do tega, kar me obdaja, in če me povezuje z drugim. Z ljubeznijo imamo ljudje težave, ker ne uspemo vedno dobro ločevati med vsemi oblikami tiste, ki so odraz resnične ljubezni. Ni namreč vse ljubezen, kar se prodaja pod tem imenom. Resnična ljubezen je tista, ki dela iz nas boljše ljudi. Darovi in karizme imajo tudi dragocen namen, vendar le, če z njimi služimo drugim.

Razločevati duhove je kot z vohom razpoznati rožo ali mrhovino.

Harjet Dornik

51. STRANI

Enotnost ali enoumje?

To je list, ki zapolnjuje predvsem prostor na sredini, ki bi bil drugače popolnoma odkrit, poseben poudarek pa daje vrednotam, ki vsakemu kristjani predstavljajo vodilo na življenjski poti. Zato Novi glas posveča posebno pozornost duhovni in verski rasti posameznikov, družinski problematiki, mladinski stvarnosti, delu za javno dobro, solidarnosti s šibkejšimi, a tudi vsem življenjskim problemom, s katerimi se ubada naša manjšina. Predstavlja tudi pomembno vez z matico in z goriškimi katoličani italijanske narodnosti.

Goričanom zavidam, da so znali v vseh teh letih utrjevati dialog in iskati skupen jezik z različnimi družbenimi dejavniki v samem mestu Gorici, a tudi s Slovenci onstran meje, tako da bo osrednja proslava 1. maja na dan vstopa Slovenije v Evropsko unijo potekala na tistem prostoru.

Brez zapadanja idealizaciji se vendar postavlja vprašanje, kako je pri nas na Tržaškem. Tukaj ni do danes še

nobene zaznavne želje, da bi tudi mi skupno z Italijani in Slovenci na koprskem in sežanskem območju želeli obeležiti dogodek, ki ni pomemben le za nas, temveč za vso tržaško skupnost. V zadnjih letih niso ne slovenski katoličani ne slovenski predstavniki levice, čeprav so se ti deklarativno vedno prikazovali za izredno odprte sogovornike, znali splesti tesnejših vezi z italijansko večino. Čeprav je res, da je zadnja leta v Trstu zavel do Slovencev prijaznejši veter, se pri nas stvari izredno počasi premikajo. To tudi po naši krivdi, ker smo še vedno preveč ujeti v spone preživelih in škodljivih ideologij. Večji del Italijanov in Slovencev je še vedno uprt v sporno preteklost. Razne pobude, ki naj bi prispevale k spravi, popolnoma prezirajo prisotnost in čustva Slovencev.

Če se povrnemo k medijem, bo slika jasnejša. Vsi smo pozdravili tesnejše sodelovanje med krovnicima organizacijama, ker smo prepričani, da je to edina pot k odstranjevanju predsodkov in starih nesoglasij, ki hromijo življenje že tako in tako zelo okrnjene slovenske manjšine v Italiji.

Dogaja pa se, da nekateri pojmujejo tako opevano enotnost čisto po svoje. Predsednik SKGZ-ja Rudi Pavšič je že v preteklosti večkrat zahteval, da se mora Radio "pluralizirati". Zakaj je to zahtevo postavil, saj se je Radio v zadnjih desetletjih že povsem pluraliziral, nam je postalo jasno z imenovanjem novega direktorja. Radio naj bi ne bil več v rokah "belčkov". Pričakovali bi, da bo tudi SSO istočasno postavil zahtevo po večji pluralizaciji Primorskega dnevnika, ker je pač na dlani, da peščica nelevičarskih časnikarjev ne more zadostiti zahtevi po pluralizmu v mediju, za rešitev katerega se je zavzela vsa manjšina in ki želi biti njen izraz. Vendar smo nekaj takega zaman pričakovali. Radio in Primorski dnevnik sta namreč skupna medija, ki živita od javnega denarja, medtem ko ob njiju živi kopica glasil, ki upravičeno izražajo poglede in načela različnih izrazov naše pluralne stvarnosti.

Zgodilo se je še več. Za Programsko konferenco je Livio Semolič pripravil osnutek dokumenta o medijih, ki je prvotno predlagal združitev Novega glasa s Primorskim

dnevnikom. Zaradi protestov, ki jih je predlog izzval, ga je moral omiliti. Ker imam Semoliča za dobrega in pronicljivega opazovalca naše stvarnosti, se postavlja vprašanje, kdo vse stoji za tem predlogom. Jasno je, katera stran bi bila oškodovana z združitvijo Novega glasa s Primorskim dnevnikom. Slovenski kotiček na zahodu, ki je v preteklosti veljal za okno v zahodno demokracijo, postaja tako zrcalo sodobne Slovenije, za katero je značilno, da ima enega najbolj zaprtih medijskih prostorov v Evropi.

Tam, kjer bi pričakovali, da se bodo Slovenci v Italiji tesneje povezovali in enotno delovali, t.j. na političnem področju, tudi zaradi vsedravnih trendov, ki gredo v smer vedno večje povezanosti koalicijskih strank, se Slovenci delimo kot v preteklosti, poveujemo pa se pretežno na kulturnem in miselnem področju, in to na način, ki že diši po enoumju. "... zdrava pamet pravi, da je izhod le v enakopravnem pluralizmu na znotraj in složnosti, enotnosti na zunaj," je izjavil letošnji Prešernov nagrajenec Florjan Lipuš na osrednji proslavi v Ljubljani.

Svetovni dan bolnika v Gradežu

Dne 11. februarja se praznuje "svetovni dan bolnika". Goriška nadškofija ga bo slovesno praznovala v zavodu Stella Maris v Gradežu v nedeljo, 15. t.m. Ob 10.30 bo srečanje z naslovom Kako biti bližnjemu; govorila bosta dr. Luisa Frigo in p. Giorgio Cavedale. Ob 14.30 zbiranje v baziliki sv. Evfemije in ob 15.15 evharistično slavje, ki ga bo vodil goriški nadškof msgr. Dino De Antoni. Ob 12.30 bo skupno kosilo (15,00 evrov); prijavnica vsak dan od 14.30 do 20. ure na tel. št. 0481 40642 (oratorij S. Michele Tržič).

... in v Lurdu

Papeški svet za pastoralno zdravje in Francoska škofovska konferenca sta priredila srečanje ob 12. svetovnem dnevu bolnikov 10. in 11. februarja v Lurdu ob 150. obletnici proglastitve verske resnice o Marijinem brezmadežnem spočetju.

Usoda goriške stavbe

Staro Alojzijevišče, zadnje dejanje

V preteklem tednu je goriški občinski svet sprejel varianto k regulacijskemu načrtu, ki obravnava zemljišče na ulici Don Bosco (prej ulica Soškega mosta), na katerem je nekoč stalo staro goriško Alojzijevišče. Ker glede variante ni bilo nobenega ugovora s strani občanov, je bil sklep sprejet z glasovi vseh svetovalcev, razen tistih, ki pripadajo Slovenski skupnosti-Marjetici, ki so se vzdržali. To zadržanje stranke je v občinskem svetu obrazložil Bernard Špacapan, ki je ostalim svetovalcem prikazal zgodovino in politično ozadje sklepa.

Goriško Alojzijevišče je bilo ustanovljeno v šolskem letu 1891-92. Ustanovili so ga slovenski duhovniki goriške nadškofije, da bi pomagali revnim in nadarjenim fantom Primorske, ki so se vpisali v srednje šole v Gorici. Leta 1930 je Slovincem nenaklonjena italijanska vlada imenovala vladnega komisarja, da bi upravljal stavbo. V resnici pa se je pod njegovim vodstvom nabralo toliko dolgov, da je bilo potrebno stavbo prodati. Kupila jo je seveda država za potrebe tedanje vojaške oblasti. Po drugi svetovni vojni je Alojzijevišče pod zavezniški spet zaživelo, vendar je kasneje ita-

lijanska uprava zopet zahtevala stavbo nazaj. V stavbo se je vselila "Intendenza di Finanza", ki je za njeno delno uporabo zahtevala visoko najemnino. Kljub tem težavam je Alojzijevišče več desetletij po vojni služilo svojemu namenu in omogočalo fantom s podeželja, da so se šolali v Gorici. Cerkveni in politični predstavniki so v tistih letih posegli, kjer so mogli, da bi bila stavba vrnjena slovenskim lastnikom. Škof Margotti je pisal celo papežu Janezu XXIII. in predsedniku vlade De Gasperiju, vendar vse je bilo zaman. Vmes je bila namreč kupoprodajna pogodba, ki je za vedno zapečatila usodo stavbe. V tistih letih je prav gotovo manjkala prava naklonjenost do slovenske narodne skupnosti. Alojzijevišče so prenapeti italijanski časniki imenovali "un covo di serpenti velenosi per l'italianita" di Gorizia" (časnik Lunedì, citira ga Anton Princič v Koledarju GMD 1993).

Stavbo Alojzijevišča so kasneje podrl in zemljišče je dolga leta samevalo v popolni zapuščeni, čeprav je zdaj očitno, da so se v krogih notranjega ministrstva vedno zanimali za zadevo in jo zdaj pripeljali do zaključka.

Slovenski duhovniki so se morali sprijazniti z dejstvi in so rešili problem tako, da so leta 1978 odprli novo Alojzijevišče blizu Zavoda svete Družine v prenovljeni vili dr. Andreja Pavlice. **BŠ**

Izlet Bohinjcev v naše kraje

Iz sončnega Bohinja v megleni Oglej in Brda

Iz sončnega Bohinja so prišli v soboto, 7. t.m., na izlet v naše kraje, da bi se sami prepričali, kako Slovenci živimo v Italiji, in bi se obenem zbrali pri maši v Ogleju, "od koder smo Slovenci prejeli krščansko vero", kot je dejal njihov župnik Ivan Jagodic.

55 mož iz Srednje vasi in Bohinja, ki sta jih k nam vodila domači župnik Ivan Jagodic in mladi izobraženec Tadej Jakopič, je imelo sicer res smolo z vremenom, saj jih je ves dan spremljala gosta megla, a so bili z izletom več kot zadovoljni.

Na Fernetičih jih je pričakal naš urednik Jurij Paljk, ki

jih je najprej vodil v Oglej, kjer je po naročilu župnika tudi "pridigal" med sveto mašo, govoril je o pomenu Ogleja za Slovence in ohranjanje slovenstva, predvsem pa o izvirih krščanstva, nakar jih je popeljal tudi v bližnji Gradež. "Moški izlet", kakršnih pri nas nismo vajeni, je bil odlična priložnost, da so možje iz Bohinja videli svete krščanske kraje, a se tudi poklonili žrtvam fašizma v Gonarsu ob kostnici, kjer jih je pričakal tudi župan Ivan Cignola (na sliki). Iz Gonarsa so odšli izletniki v Brda, v Števerjanu so po odličnem kosilu v prijazni go-

stilni Vogrič slišali pripoved domačega župnika Antona Lazarja in doživeli sprejem pri županu Hadrijanu Corsiju, ki jim je prikazal Brda in števerjansko občino, a tudi v krajevnem društvu F.B.Sedej, kjer sta jim Miha Corsi in Franka Pa-

dovan s sodelavci orisala kulturno delovanje vasi in društva.

Pod vodstvom našega urednika je Bohinjce nato pot vodila do Doberdoba, kjer je domači župnik in naš sodelavec Ambrož Kodelja na iskri in slikovit način prikazal svojo faro, a spregovoril tudi o tragediji prve svetovne vojne in Doberdoba.

Njegove besede, da "je v prvi svetovni vojni zmagal samo tisti, ki je ostal živ", so izletnikom ostale še dolgo v mislih. Iz Doberdoba so se izletniki podali ponovno čez Opčine v Slovenijo in še do Kosovelovega Tomaja, nakar so odšli zadovoljni in veseli domov v prelepi Bohinj, zadovoljni predvsem zato, ker so doživeli utrip slovenskega srca v naših krajih!

Mednarodni posvet Identiteta katoliških šol v Evropi 21. stoletja

Na Škofijski klasični gimnaziji, v Zavodu sv. Stanislava v Ljubljani, bo 14. in 15. februarja mednarodni posvet z naslovom Identiteta katoliške šole v novi Evropi. Uvodni referat bo imel beneški patriarh kardinal Angelo Scola, ki bo skupaj z ljubljanskim nadškofom Roderikom tudi pokrovitelj posveta. Odgovoriti bi želeli na vprašanje, kakšna bi morala biti katoliška šola, ne glede na različna družbena, politična in zgodovinska okolja. Na posvet so organizatorji povabili predstavnike katoliških pa tudi državnih šol iz desetih evropskih držav. Kard. Scola bo v soboto ob 9. uri govoril o sodobnih miselnih tokovih, družbenih razmerah in katoliški šoli v Italiji. Popoldne ob 15. uri pa bo govoril ljubljanski nadškof Franc Rode o poslanstvu katoliške šole v slovenski Cerkvi.

Za informacije: gregor.lotric@guest.arnes.si ali po telefonu vsak delovni dan od 12. do 14. ure na številko (00386) 1 5822202. Osnovne informacije lahko dobite vsak dan od 7.30 do 14.30 na tel. št. (00386) 1 5822211.

Slovenska matica praznovala 140 let

"Tudi v prihodnje zavezani lepoti slovenskega jezika!"

Z nastopom Slovenskega kvarteta pozavn se je v prostorih Slovenske matice v Ljubljani minuli teden, v sredo, 4. januarja, začela slovesnost ob 140-letnici obstoja te pomembne narodove založniške, znanstvene in kulturne ustanove.

la pot Slovenski pluralizem. Na novo so izhajale zbirke vezane beseda, Filozofska knjižnica, Razprave in eseji, Spomini in srečanja ter Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike. Danes Slovenska matica še vedno spremlja slovensko zgodovino s političnega, gospodarskega, pravnega in kulturnega vidika. Ponaša

se z bogatim pregledom literarne zgodovine, skrbi za izvorna in prevodna besedila s filozofskega področja ter izdaja študije s področja narodopisja, upodabljače umetnosti in glasbene zgodovine. Poleg tega je ponovno zaživel program naravoslovja in tehnike. Dr. Joža Mahnič je slavnostni govor zaključil z besedami, da bo Slovenska matica "tudi poslej spoštovala in gojila svoje vrednote in cilje: vsebinsko bogate znanstvene in znanstvene knjige ter aktualna omizja, skrbela za lepoto in veljavo slovenskega jezika ter se dosledno zavzemala za svobodo, poštenje in resnično - ne le verbalno - demokracijo".

Slovenska matica je izdala ob 140. obletnici svojega nenadomestljivega narodnega dela zbornik z naslovom *Slovenska matica 1965-2003: Včeraj, danes, jutri* in je nastal po vzoru zbornika, ki so ga pripravili ob stoletnici matice leta 1964. Zbornik bomo v Novem glasu predstavili posebej, vanj pa je napisal uvod Drago Jančar, ki trdi, da je "ustanova tako za današnji kot jutrišnji dan dokaz o tem, da so Slovenci vzeli vajeti kulturne in nacionalne identitete v svoje roke, da bi lahko sami upravljali s svojo prihodnostjo."

Predsednik Republike Slovenije dr. Janez Drnovšek je na slovesnosti na Brdu pri Kranju predstavnikom Slovenske matice na isti dan izročil najvišje slovensko odlikovanje, Zlati častni znak svobode Republike Slovenije.

NAPOVEDNIK

RADIO SPAZIO 103, SLOVENSKE ODDAJE (OD 13.2. DO 19.2.2004)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9, Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz). Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, od ponedeljka do petka, od 20. do 21. ure. Spored:

- **Petek, 13. februarja** (v studiu Andrej Baucon): Glasbeni desert iz diskoteke 103. - Šopek narodnih viž. - Zborovski kotiček. - Obvestila.

- **Ponedeljek, 16. februarja** (v studiu Andrej Baucon): Glasbeni lističi z Andrejem: zanimivosti in informacije.

- **Torek, 17. februarja** (v studiu Matjaž Pintar): Ali veste, da... glasbena oddaja z Matjažem.

- **Sreda, 18. februarja** (v studiu Danilo Čotar): Pred 20. leti shod na Travniku. - Izbor melodij.

- **Četrtek, 19. februarja** (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: Posnetki z naših kulturnih prireditev. - Glasba iz studia 2.

Razpis za sofinanciranje programov v letu 2004

Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu pri ministrstvu za zunanje zadeve je objavil razpis za zbiranje predlogov za sofinanciranje programov in projektov Slovencev v zamejstvu in po svetu za leto 2004. Namen razpisa je spodbujanje dejavnosti, ki omogočajo utrjevanje in ohranjanje narodne, jezikovne ter kulturne identitete med slovenskimi rojaki, ki živijo izven matične domovine.

Na razpis se lahko prijavi tako pravne kot fizične osebe iz Republike Slovenije in iz tujine. Pravne in fizične osebe iz zamejstva prijavi svoje programe in projekte krovnim organizacijam, v našem primeru Svetu slovenskih organizacij in Slovenski kulturno-gospodarski zvezi.

Prošnje in vloge morajo dospeti na urad najkasneje do 27. februarja 2004. Pravne in fizične osebe iz zamejstva oddajo svoje predloge krovnim organizacijam najkasneje do roka, ki ga slednji določata.

Mladinska knjiga

Prvi zvezek Slovenskega velikega leksikona

Založba Mladinska knjiga je sredi decembra minulo leto izdala dolgo pričakovani prvi zvezek Slovenskega velikega leksikona z gesli, ki grede od črke A do G. Zapisali smo, da je bil Slovenski veliki leksikon dolgo pričakovan, ker je imela založba najprej v načrtu, da bi leksikon izšel samo v eni knjigi, a se je gradiva tekom let nabralo za tri zajetne knjige večjega formata s številnimi barvnimi fotografijami in drugim likovnim gradivom in bo zato ta knjiga ene temeljnih leksikografskih del, saj je to šele tretje tovrstno leksikografsko delo na slovenskem. In zato na tem mestu lahko s ponosom še enkrat ponovno

izpostavimo veliko knjižno delo, ki ga je Goriška Mohorjeva družba naredila s svojim Primorskim biografskim leksikonom.

Slovenski veliki leksikon je prvi izvorni slovenski leksikon splošnega tipa, saj je v celoti plod dela slovenskih avtorjev in se ne naslanja na nobenega od tovrstnih tujih leksikonov. Gesla, teh bo v celotnem delu, kot so po poročanju Slovenske tiskovne agencije na tiskovni predstavitvi povedali, približno 58.000, so pisana s stališča Slovencev, kar pomeni, da zajetno in izjemno dopadljivo delo ponuja informacijo na način, ki ga pričakuje in potrebuje slovenski uporabnik.

Slovenski veliki leksikon obsega sedem velikih tematskih sklopov, v katerih so zajeti temeljni pojmi z vseh področij človekove civilizacije: terminologija različnih strok in ved, panog in disciplin, splošne tujke in domače besedje, množica svetovnih osebnosti, ki so stalnica vsakega splošnega leksikona, ter najnovejša imena, prinaša pa tudi stvari in dosežke, ki so v leksikonih sicer redke, kot so umetniška dela, različne ustanove in organizacije. V Slovenskem velikem leksikonu je posebej poudarjen delež in prispevek Slovencev doma in v svetu, predstavljena pa so tudi dejstva, ki se nanašajo na slovensko zgodovino, kulturno, umentost, znanost in šport.

Pri leksikonu, ki ga je izdala Mladinska knjiga, je združilo znanje skoraj 200 slovenskih avtorjev, so-

delavcev in risarjev. Slovenski veliki leksikon je nastajal deset let in je izključno projekt Mladinske knjige - brez subvencije države, je na predstavitvi v Ljubljani povedal vodja založništva enciklopedij in leksikonov pri založbi Mladinska knjiga Tine Logar. Po besedah Jelke Ovsaka, ki je vodenje projekta prevzela v zadnji fazi, pa bo leksikon izšel v nakladi 15.000 izvodov, sicer pa ob knjigah načrtujejo tudi zgoščenko (CD-ROM), saj je bil leksikon že na začetku zamišljen tudi v elektronski obliki.

Komplet treh knjig - drugi zvezek z gesli od črke H do O bo prevedoma sledil jeseni 2004, tretji in zagotovo tudi zadnji pa spomladi 2005 - je sedaj na voljo po predprodajni ceni in bo gotovo našel pot med bralce, še posebej pa na knjižne police naših šol.

11. januar 1964 - 11. januar 2004

Franc Ksaver Meško in glasba

Narava je bila odeta v sneg in vsaj za nas Primorce je bila to enkratna, nepozabna idila. V Selah pod Uršljo goro je pol ure pred polnočjo 11. januarja 1964 umrl slovenski pisatelj in duhovnik Franc Ksaver Meško.

Tu je bival 39 let in Selani so mu pripravljali jubilejno slavo za štiri-deseto obletnico, pa je ni dočakal. Spominjam se pogreba, ki ga je vodil tedanji mariborski ordinarij dr. Maksimilijan Držečnik. Pri pogrebu sem nosil križ in stopal prvi po tisti poti, ki jo je Meško kdo ve kolikokrat prehodil v 39 letih od župnišča do župnijske cerkve... Ne vem, kaj sem tedaj mislil. Spominjam se, da je pihal zelo mrzel veter in da je rahlo snežilo. Uršlja gora je bila odeta v meglo, v dolini pod nami so pokale smreke. V spominu mi je ostal stari mežnar, pri-

stna kmečka grča, ki je vlekel zvon. Ko smo prišli v cerkev, je pričapljaj za nami, se usedel tik ob krsto in jo občasno z veliko dlanjo pobožal, obenem pa si z rokavom zguljene jopiča brisal solze, ki so kar lile... Naš dekan dr. Stanko Cajnkar je imel govor in med drugim omenil, da sta si z Meškom celo v sorodu. Po pogrebu sva s kolegom še enkrat stopila do groba, ki so ga trije možje zasipali. Mežnar nas je po strani pogledal in zašepetal: "Zdaj bomo pa sami!" solze so mu neprestano lile. V zadregi sem omenil: "Ne, gospod ostane med vami in

bo za vedno vaš". Naprej nisem zmogel, kajti tiste solze teh vaških očencem so se pritiho pile tudi vame. Pohitel sem v "izropano" župnišče, saj prebivalca ni bilo več v njem, vzel torbo in odšel v dolino. Pred prvim ovinkom sem se še enkrat ozrl k sv. Roku in ga z očmi pozdravil...

Mnogo let pozneje sva se o tem pogovarjala s tedanjim slovenjgriškim dekanom Jakobom Sokličem in obujala spomine na Meška. Kot trpko spoznanje mi je iz tega pogovora ostala misel: "Meška niso ne tedaj kot tudi ne danes dovolj cenili. V slovenskem slovstvu ostaja nekeje v ozadju in le redki so, ki mu posvetijo nekaj več pozornosti... Zakaj je tako? Sam ne dobim odgovora!"

Na njegovo umetniško snovanje je vplivalo marsikaj, med drugim tudi glasba. Ljubil je Chopina. Nanj se je "navezal" kot dijak v Celju. Kot navaja Anton Oven v Meškovi biografiji, so zvoki klavirja, ki so prihaja-

li z verande hotela "Pri zlategu levu" in jih je kot dijak poslušal, ko se je že uvajal v verze, bili za gimnazijca prva tenkočutna hrana za umetniško dušo. Za Meška je značilna velika umetniška obzirnost in tankočutnost, ki se potem z veliko obzirnostjo in

tankovestno prelije na papir. Vpliv Chopinovi skladb na njegovo ustvarjanje nikakor ni golo naključje. Ni pa pisateljevo pero ljubilo Verdijeve lahkotnosti, še manj hrupa in veselosti Rossinijevih oper, kot se njegova tankočutnost ni nikoli zaustavila ob Beethovnovi globini...

Ob tem spoznamo, da pri pisanju šola in vzori, ki jih je kot pisatelj dobil, niso samo leposlovnih vzgled, saj je na Meškov pisateljski razvoj in snovalno držo vplivala tudi glasba. Ta čutna nadčutnost je vplivala na Meškovo čustvovanje in domišljijo znatno bolj kot katera koli druga oblika ustvarjalnosti. Čustvena moč in fantazija, ki jo ima glasba, se je pri Mešku tako velikokrat pretopila v bogato besedno izražanje, zato so marsikatera njegove pisateljske stvaritve prežete z globino mistike, prav zato gotovo ostaja Meško za marsikoga še neodkrit.

Ambrož Kodelja

Osrednja državna proslava ob slovenskem kulturnem prazniku "Z jezikom smo ali nismo, z jezikom bomo ali ne bomo!"

V Gallusovi dvorani Cankarjevega doma je bila v soboto, 7. t.m., zvečer osrednja državna proslava ob slovenskem kulturnem prazniku. Tudi letos

pri nas pa po radijskih valovih Radio Trst A, kar je izjemno pomembno, saj je Prešernova osrednja proslava gotovo tisti dogodek, ki globoko označuje

so podelili Prešernovo nagrado ter razglasili dobitnike nagrad Prešernovega sklada.

Prešernovo nagrado je letos prejel slovenski pisatelj z avstrijske Koroške Florjan Lipuš, ki je bil tudi slavnostni govornik. Dobitniki nagrad Prešernovega sklada pa so klarinetist Mate Bekavac, igralec Radoš Bolčina, pisatelj Iztok Geister, baletna plesalka Alenka Ribič Laufer, slikar Oto Rimle in skladatelj Igor Štuhec.

Slovesnosti ob podelitvi nagrad - podeljuje jih upravni odbor Prešernovega sklada, ki mu predseduje Meta Hočevar (na fotografiji podeljuje nagrado pisatelju Lipušu) - je sledil umetniški program z naslovom Romantika v režiji Sebastijana Horvata. Letos je dogajanje v Cankarjevem domu kot vsako leto prenašala slovenska nacionalna televizija,

tudi naš prostor in našo narodno manjšino. Kdor si je proslavo ogledal po televiziji, je lahko sam sledil govoru letošnjega nagrajenca, sam pa je lahko tudi videl, kako nevsakdanje, a prepričljivo se lahko sodobnemu človeku danes podaja Prešernovo poezijo.

Letošnje dobitnike nagrad Prešernovega sklada je v nedeljo na gradu Strmol sprejela ministrica za kulturo Republike Slovenije Andreja Rihter, medtem ko je ljubljanska županja Danica Simčič priredila sprejem za udeležence proslave dobri dve uri pred sobotno proslavo in na proslavo so tudi iz našega prostora vabljeni vidni predstavniki naše narodne skupnosti.

Letošnji dobitnik Prešernove nagrade pisatelj Florjan Lipuš je leta 1974 že prejel nagrado Prešernovega sklada.

"Glavna značilnost Lipuševe proze je prikazovanje sodobne zamejske koroške resničnosti skozi trdo osebno življenjsko izkušnjo in na izrazito nekonvencionalen način. Gre za pisatelja, ki je nepopustljivo zvest svojemu prvinškemu etosu, ki je etos človekove pravice do prostosti in pokončnosti," so zapisali v obrazilu k nagradi.

Prešernov nagrajenec Florjan Lipuš je imel na proslavi govor, ki bi ga lahko strbili v stavek: "Z jezikom smo ali nismo".

V svojem govoru je pisatelj Florjan Lipuš izrecno omenil nezavidljivo stanje na Koroškem in povcedal tudi: ".... medtem ko Slovenija skrbi za to, da se bo naša beseda razlegala v širokem evropskem prostoru, pa jo na Koroškem sami utišujemo in zmanjšujemo, s svojo politično nezrelostjo in nepoučljivostjo skrbiimo za to, da se vedno manj razlega med nami."

Jasno je, da bo njegov govor, ki je sicer izjemno moreče deloval na prisotne v Gallusovi dvorani, o čemer smo se lahko prepričali sami v televizijskem prenosu in po izjavah prisotnih po proslavi sami, imel velik odmev predvsem na avstrijskem Koroškem, saj je pisatelj izjemno ostro in brezkompromisno pokazal na hibe koroškega slovenskega narodnega telesa, predvsem pa na velike razprtije v slovenski manjšini sami, o čemer smo mi že večkrat poročali in tudi javno povedali, da take razprtije ne vodijo nikamor.

Strinjamo pa se s pisateljevo osrednjo mislijo, ki gotovo velja tudi za nas: "Z jezikom smo ali nismo, z jezikom bomo ali ne bomo!"

JUP

Nova knjiga Goriške Mohorjeve družbe

Cin-cin-cin Cene se je vrnil na Col

Predvečer slovenskega kulturnega praznika je bil letos na Otlici v znamenju knjižne novosti, ki je izšla pri GMD, to je slikanice *Cin-cin-cin Cene* in s podnaslovom *Otroške ljudske od Čavna tja do Nanosa*. To bogastvo je zbral France Černigoj, ki se že leta ukvarja tudi z zbiranjem in predstavljanjem ljudskega bogastva z Gore, imenitno pa ilustrirala Silva Karim.

Dotatno dragocenost v knjigi predstavljajo notni ali ritmični zapisi za nekatere objavljene pesmi. Z magnetofonskega traku je posnetke prepisal etnomuzikolog Ivo

pravljčni videz. V prostorih osnovne šole se je zbralo polno, res polno ljudi iz vseh vasi in zaselkov, med njimi matere in očanci, a tudi mali otročiči, kar potrjuje, da ti kraji hočejo

voril o teh "Cenetovih" igrah in tem, kaj mu pomenijo. Ilustratorica Silva Karim je povedala, da je pri ilustriranju podživljala tudi sama mnoge zbrane pesmice in igrice, saj se jih tudi sama spominja iz svojega otroštva. Pristrčno priznanje za opravljeno delo je izrekla svetovalka za slovenščino pri Zavodu za šolstvo v Novi Gorici Mirjam Podsedšek, v imenu Goriške Mohorjeve družbe pa je Marko Tavčar pojasnil, kako je do same izdaje in take izvedbe prišlo, obenem pa tudi obudil spomin na nekaj poletij iz svojega otroštva, ki jih je preživljal na Otlici, Kovku in Predmeji.

Tul, te prepise pa je zvesto originalom prilagodila otroški intonaciji Klavdija Štrancar. Gre torej za delo, ki na več ravneh vrača med ljudi in v vsakdanjo uporabo zbrano ljudsko blago, ki je že samo po sebi pravi biser, saj je Franc Černigoj tokrat v "šopek" povezal in nam poklonil najmanjše igrice, kot z enotnim pojmom označuje mo igrice v ritmiziranih dialogih, besedne igrice, prstne igrice, dotikalnice, izštevanke in zbadljivke ali šaljivke. Nekatere so poznane tudi drugod po našem narodnem prostoru, druge pa so čisto vezane na Goro in tamkajšnje ljudi.

Gosta megla je v soboto, 7. t.m., ovijala vso planoto, kar je večeru dajalo še poseben

živeti. Prisotne je uvodoma prisrčno pozdravil predsednik Društva za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine Gora Slavko Mikuž. Ženske Društva podeželskih žena s Predmeje so nato posrečeno in sproščeno obujale spomine na to, kako so pasle in si s petjem, branjem, a tudi z igranjem krajšale čas. Prepletala sta se pripoved in pe-tje, zelo posrečeno pa so prikazale tudi razne načine "devetkanja" se pravi kamenčkanja, kot tudi pravimo znani pastirski igri s kamenčki, ki jo danes verjetno le redni otroci obvladajo.

Sledil je poseg zbiratelja in avtorja Franca Černigoja, ki je z izbranimi besedami sprego-

Kako lahko zbrane in objavljene igre in pesmi zaživijo tudi danes, pa so udeleženci večera doživeli ob nastopu otrok Osnovne šole Otlica, ki so pod mentorstvom Ivce Vidmar vpletli skoraj vse objavljeno gradivo v zaokroženo in prepričljivo ter uigrano celoto, da je bilo pravo veselje in užitek spremljati to otroško predstavo.

Bil je lep večer, ki je ob slovenskem kulturnem prazniku dobil še dodano vrednost, s tem da je ob knjigi *Cin-cin-cin Cene* s trdno vezjo ljubezni in zvestobe koreninam idealno povezal sedanost s preteklostjo, tako da se lahko z večjo samozavestjo zazremo v prihodnost.

De Locatelli, Modic, Poldelmengo

Podobe sedanosti - Galerija sodobne umetnosti Spazzapan v Gradišču

Četrto skupinsko razstavo treh likovnih umetnikov *Podobe sedanosti (Figure del presente)* so odprli 17. januarja v galeriji sodobne umetnosti Luigi Spazzapan v Gradišču ob Soči.

Na letošnji izvedbi razstave *Podobe sedanosti*, ki ima namen ovrednotiti goriške umetnike slovenske, italijanske in furlanske narodnosti, a ne samo, se predstavljajo slikar Alfred de Locatelli iz Gorice, umetniški fotograf Marko Modic, ki je po rodu iz Ljubljane, sedaj pa živi in dela v Italiji, ter kipar Massimo Poldelmengo iz Pordenona. Ob razstavi je izšel barvni dvojezični katalog. Razstava bo v galeriji Spazzapan v Gradišču odprta do 21. marca letos.

"Vesel sem, da je to že četrta izvedba skupinske razstave *Podobe sedanosti*, ki je čezmejnega pomena, saj na njej vedno predstavimo vsaj enega slovenskega umetnika, letos pa sta to celo dva, saj je poleg fotografa Modi-

ca tudi Goričan de Locatelli slovenskega rodu. Predvsem pa je pomembno, da se s podobnimi prireditvami čim bolj pripravimo na vstop Slovenije v EU, kajti prav kultura je tista, ki nas je vedno vezala na Goriškem in nas bo v prihodnje še bolj v skupnem prostoru brez meja, in tudi zato smo vedno izdajali kataloge razstav v slovenskem in italijanskem jeziku!" je dejal ob odprtju razstave predsednik goriške pokrajinske uprave Giorgio Brandolin, medtem ko je umetnike predstavila kuratorica razstave in vodja likovne galerije sodobne umetnosti Spazzapan Alessandra Martina, ki je lepo spregovorila tudi v slovenskem jeziku in poudarila, da je niz vsakoletnih skupinskih razstav *Podobe sedanosti* name-

FOTO JUP

njen odkrivanju novih, mladih likovnih umetnikov, ki so vezani na goriški prostor na obeh straneh državne meje, na

širšo Furlanijo-Julijsko krajino in seveda bližnjo Slovenijo.

Alfred de Locatelli, goriški slikar, ki poučuje na milanski akademiji za likovno umetnost Brera, predstavlja platna v mešanih tehnikah zadnjih

guraliko in čisto abstrakcijo, prikazuje svet in človekovo ujetost v njem, a tudi skoraj gotovo uničenje sveta, v katerem se umetnik sam ne znajde ne kot človek in seveda še manj kot umetnik.

Marko Modic, umetniški fotograf iz Ljubljane, pa v galeriji Spazzapan razstavlja niz svojih zadnjih barvnih fotografij večjega formata, v katerih v makrofotografski tehniki skuša prodreti v stvarnost in materijo tako, da gledalcu pričara nov svet, živobarven likovni svet, ki je čista likovna abstrakcija, pa čeprav seveda to ni, ker umetnik le podrobno razčlenja in prikazuje majhne detailje vidnega sveta.

Massimo Poldelmengo, kipar iz Pordenona, je po študiju na akademiji likovne umetnosti v Benetkah ves svoj umetniški opus posvetil raziskovanju likovnega sveta, ki je na meji med umetnim in naravnim. Predstavlja se z nizom sodobnih skulptur, ki jih umetnik izdeluje iz lesa, a se pri izdelavi poslužuje tudi neonskih žarnic in živo kričečih barv, fotografije, premoga in drugih zemeljskih prvinskih elementov. Svoje kipe, katerim nevsakdanje prilaga tudi umetniške fotografije, Poldelmengo izdeluje v tesnem stiku s prvinsko snovnostjo, njegova dela pa izžarevajo notranjo energijo posameznih prvinskih elementov in na sodoben način nagovarjajo človeka, da razmišlja o sedanjem svetu.

V barvnem dvojezičnem katalogu razstave *Podobe sedanosti* so o posameznih likovnikih prispevali kritične zapise Emanuela Uccello, Angelo Bertani in Guido Cerece, v slovenščino pa jih je prevedel Ravel Kodrič.

JUP

Društvo slovenskih izobražencev Nadvse prazničen večer

FOTO KROMA

Ponedeljkov večer v sklopu predavanj DSI je bil tokrat nadvse prazničen, saj so v Peterlinovi dvorani podelili nagrade literarnega natečaja, ki ga že dvaintrideset let prireja revija Mladika v sodelovanju s Slovensko prosveto. Obenem so prireditelji - tokrat Slovenska prosveta in ZSKP iz Gorice - izrabili priložnost, da nagradijo s posebnimi odlikovanji udeležence natečaja *Mladi oder*, na katerem so sodelovali mladi ustvarjalci in poustvarjalci, ki se lepoti slovenskega jezika posvečajo na odrskih deskah. Priložnostni govor je imela javna delavka prof. Vera Tuta Ban, ki se je poglobila v sam pomen ustvarjalnega trenutka; ko ta zažari v nas, ga moramo prežeti s svežo vitalnostjo.

Proslave po šolah

Dan slovenske kulture liceja Prešeren

Dan slovenske kulture bogatijo tačas številne prireditve, ki potekajo tako v društvi kot po šolah. Med slednjimi gre omeniti tisto, ki so jo priredili dijaki in dijakinje znanstvenega liceja France Prešeren v balonu stadiona "1. maj" v soboto, 7. februarja.

Prireditve so zaznamovali glasbeni, govorniški in literarni trenutki. Proslava je bila tudi priložnost za nagradjevanje najboljših prispevkov, ki so sodelovali na literarnem natečaju Sklada Nade Pertot. Vseh štiriintrideset avtorjev je bilo nagrajenih s keramičnim spominkom Gabrijele Ozbič. Najboljša dela pa je žirija, ki so jo sestavljale profesorice Majda Artač, Majda Cibic in Slava Starc, nagradila še s knjižnim

darilom. Najboljše literarne izdelke so sestavili Gregor Znidarčič, Jasna Pangerc, Martina Lissiach, Enrico Chendi, Martina Sossi, Eva Stepančič, Erika Hrvatič in Sara Magliacane.

Proslava, ki bila sad zamisli priložnostne režiserke prof. Darie Betocchi, pa je imela na sporedu kar nekaj glasbenih točk, za katere so poskrbele skupine Agropop, Zaklonišče prepeva, Kraški ovčarji, šolski orkester in šolski pevski zbor. Slavnostna govornica je bila Matejka Grgič, ki je poudarila pomen dostopa do virov informacij, saj "naša orožarna je samo naše znanje". Nadvse pa je lebdel neizbrisni spomin na poezijo Prešerna in Srečka Kosovela, čigar stoletnico rojstva proslavljamo prav letos.

S Klubom prijateljstva pri Gospe Sveti in pri sv. Hemi Krški

Po sledih naših prednikov (9)

Zdi se, da je bila sv. Hema rojena v Pilštajnu l. 983. Poročila se je z grofom Viljemom Savinjskim. Ta je imel bogata posestva na Spodnjem Štajerskem in na Kranjskem. S svojimi in Eminimi posestvi je bil tako mogočen, da se je lahko kosal s samim tedanjim koroškim vojvodo Adalberom. Adalbero se je uprl cesarju. Rudarji iz rudnikov zlata in srebra v bližini Brež-Selc so se uprli svojim gospodarjem. V času teh zmešnjav je Hema izgubila moža in oba sinova. (Sklepajo, da je imela tudi hčer, ki se je poročila z Gerom, grofom v Vovbrah, kajti le tako je mogel pri-

ti del krške posesti v roke Vovbržanov.) Po smrti moža in sinov se je sv. Hema posvetila Bogu in dobroti. Zgradila je mnogo cerkva na Koroškem, pa tudi na Štajerskem in Dolenjskem. Salzburškemu škofu je prepustila posesti, da je lahko dal zgraditi moški samostan Admont. Sama se je posvetila gradnji cerkve Žalostne Matere božje in samostana v Krki; v tega so se vselile benediktinke. Legenda pravi, da je sedela na zelenkasti kamen in iz mošnje plačevala delo zidarjem po njihovi uspešnosti.

/dalje
Nada Martelanc

POPRAVEK

V prejšnji številki je prišlo v zapisu *Po sledih naših prednikov*, do dveh neljubih napak, saj smo pomotoma prepisali, da je bil ustoličevalec goriški

škof, medtem ko je pravilno goriški grof. Prav tako nam je tiskarski škrat zagodel in je Slavica lex postala Slavica lecs. Ge. Nadi Martelanc in bralcem se opravičujemo.

S 1. STRANI

Naš praznik kulture...

Kulturni dogodek je bil letos izrednega pomena, saj letošnja proslava dneva slovenske kulture sovpadla s stoletnico rojstva drugega velikan slovenske poezije, Srečka Kosovela. Prav Kosovelov lik je bila osrednja podoba kulturnega dogodka.

Celotna Kosovelova eksistenca je predstavljala rdečo nit, ki je povezovala posamezne gledališke utrinke. Letošnja proslava ni bila sicer običajna, bila je prava gledališka igra, ki so jo ponovili tudi v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici v ponedeljek, 9. februarja. V občinskem gledališču v Trzinu pa bo na sporedu 26. februarja. Na programu je tudi ponovitev v Beniciji.

Gledališki kons - kot ga je imenoval avtor le-tega prof. Miran Košuta, ki je predstavo sooblikoval z režiserjem Markom Sosičem - nosi naslov *Kjer se ljubezen izliva v sinje nebo*. Iz Kosovelovega celotnega opusa sta avtorja scenarija postmodernistično oblikovala izbor poezij, pisem v prozi, kjer se pesnikova izpoved gledališko uresniči v obliki dialoga s samim seboj. Izpoved pesnika na poti iskanja resnice se odraža v njegovem pogledu na svet, čustvih in verzih, ki se zlivajo v ljubezen do vsega, kar je verjel. Lok predstavitve zaobjema tri ključne trenutke: eros-etos-tana-

FOTO KROMA

tos. Celotna predstava nenehno odraža pesnikovo ljubezen v najširšem pomenu besede, ljubezen do življenja, do žensk, do kozmosa, skratka do vsega, kar je predstavljalo njegovo svetovno-nazorsko nagnjenje. Taka gledališka dialektika docela razkrije drugačno podobo pesnikove notranjosti, ki ne kaže le na njegovo melanholijo in resignacijo, ampak tudi na njegovo razdvojenost, ko si je želel sonce in obenem nemir. Trije momenti so potemtakem pot, ki jo Kosovel prehodi od začetnega vitalizma in notranje konfliktualnosti do končne metempsihoze, kjer se ljubezen in dvom prelijeta v podobo novega duha: takrat smrt pred-

stavlja le prehod, takrat se pesnik znajde v objemu neskončne modrine.

Pesnika interpretirata dva igralca, Lidja Kozlovič in Aleš Valič, vsakdo izmed njiju pri naša določeno pesnikovo di-

menzijo in čustveno stanje. Naslovnice Kosovelovih pesmi so v gledališki igri štiri ženske, igralca Nikla Petruška Panizon, ki pooseblja prisotnost večine žena v pesnikovem življenju; pianistka Mojca Siskovič, ki pooseblja pesnikovo sestro Karmelo in njegov notranji svet, ki se izpoveduje v glasu; sopranistka ter jazz pevka, Matejka Bukavec in Kristina Oberžan interpretirata pesnikove poezije. Nekdanja in zdajšnja podoba najnižjega sloja, svet materialne revščine in duhovne odprtosti se zrcali v liku berača, ki ga pooseblja igralec Aleš Kolar.

Glasbeno kuliso je oblikoval Miran Košuta.

IG

FOTO KROMA

DSI in SK o tiskanih medijih in šoli

Nenadomestljiva vloga mladinskih revij v šoli

Društvo slovenskih izobražencev in Slovenski klub sta v torek, 3. februarja, priredila v Gregorčičevi dvorani v Trstu drugi večer o medijih in šoli. Večera so se udeležili šolska Mirjam Mikolj, ki je srečanje tudi vodila, urednica Galeba Majda Železnik in odgovorni urednik Primorskega dnevnika Bojan Brezigar. Vabljen je bil tudi urednik Pastirčka Marjan Markežič, ki pa se večera ni mogel udeležiti, tudi za namestnika pa ni bilo poskrbljeno.

Okroglo mizo sta uvedla predsednika SK in DSI Milica Kravos in Sergij Pahor. Poudarila sta nujno skrb za mlade, ki so kapital vsake manjšine in morajo biti predmet načrtovanja za skupno dobro. In v mlade je treba vlagati tudi s tiskanimi mediji.

Mikolj je podčrtala sedanji ključni trenutek šolskega sistema, ki se prilagaja novi reformi, išče nove izzive in je torej vsak pogovor o naši šoli izredno dobrodošel. Tiskani mediji igrajo na šolah zelo pomembno vlogo, ker vzbujajo pri učencih radoovednost, veliko stimulacije in so dober šolski pripomoček. Otroci radi prebirajo Galeba, Pastirčka, ki sta izrecno namenjena njim, nato Primorski dnevnik, ki ima bogato športno stran, pa Novi Matajur, ki je zanimiv predvsem zaradi člankov v narčju, je dejala Mikoljeva, radi iščejo in najdejo lastne prispevke, zelo radi pa se prepoznajo tudi na fotografijah.

Železnikova je poudarila vlogo, ki jo mora imeti branje na šoli, še posebno pa v do-

mačem krogu. Če vzpostavimo pravi odnos do branja že v rosnih letih, se bo nedvomno nekoč obrestovalo v spo-

jezik, je poudarila urednica Železnikova. Nič manj pozornosti pa ni namenjene ilustracijam, saj je v treh letih sode-

FOTO KROMA

štovanju do branja in želji po njem. Zgled v družini najprej vleče. To velja seveda tudi za revije. Besedila napišejo avtorji posebno za Galeb, v zadnjih treh letih jih je bilo 32, tako da je pri vsaki številki sodelovalo kakih sedemnajst piscev v glavnem iz Primorske. Prva je skrb za dober

lovalo kar 31 ilustratorjev. Galeb je zelo razširjen na Tržaškem, od koder je odziv šol tudi največji, manj pa je zanimanja na Goriškem. Vsekakor, je poudarila Železnikova, ni problem naročnine (za prve razrede je Galeb zastoj, naročnino pa sprejemajo do decembra), mnogokrat je so-

delovanja učnega osebja pomanjkljivo.

Brezigar je predstavil strategijo dnevnika do mlajših bralcev. Primorski dnevnik želi slediti bralcu od otroštva do odraslosti in se letom primerno odziva na njihove potrebe. Osnovni šoli odgovarjajo poročila, raziskave, nedeljske strani, ki jih sami učenci pripravljajo, pa veliko je fotografij in poročanj o raznih šolskih prireditvah. Za odrasle bralce pa najdemo

podrobno poročanje o šolski problematiki. Najbolj težaven je prehod med osnovno in nižjo srednjo šolo, kjer se odnos do dnevnika gradi predvsem s skupnimi projekti. Na višji šoli pa je stik lažji in športna stran je v tem obdobju prav gotovo pravi most med dijaki in dnevnikom. Brezigar je izpostavil pomanjkanje sodelavcev, ki bi se še bolj posvečali mladinski tematiki s posebno pozornostjo do jezika. Uredništvo dnevnika pa se je tudi odločilo, da bo jasno stopilo na pot spoštovanja častniške deontologije, ki preprečuje okrutnosti v sliki in besedi.

Debata je zadela v živo. Največ je bil govor o vlogi in skrbi za čist jezik, o čem večjem sodelovanju med družinami in šolo, pa o učiteljskem kadru, ki je večkrat nepripravljen na izzive novih časov.

MR

Knjižna predstavitev/V Narodni in študijski knjižnici v Trstu Gonars: zločin fašistične Italije

V prostorih Narodne in študijske knjižnice v Trstu so v sredo, 4. februarja, predstavili zadnji knjižni trud zgodovinarke Alessandre Kersevan *Un campo di concentramento fascista Gonars 1942 - 1943* (založba Kappa Vu). Avtorica sta številnemu občinstvu predstavila predsednik NŠK prof. Viljem Černo in ravnatelj knjižnice Milan Pahor, ki sta izvedenka orisala kot izredno dinamično raziskovalko preteklosti naših krajev, katerim leži resnica posebno pri srcu. Veliko se je Kersevanova ukvarjala z zadevo o Porčinju, ki je po naključju postala iztočnica, iz katere se je rodilo avtoričino zanimanje za fašistično taborišče v Gonarsu, ki je zelo malo poznano in obravnavano.

"Bilo je približno pred desetimi leti", je avtorica povedala, "ko sem v Državnem arhivu v Vidmu zasledila nekatera pričevanja internirancev taborišča v Gonarsu. Bili so dokumenti, ki so hranili tiste dele dopisovanj taboriščnikov, ki jih je fašistična oblast cenzurirala." Kar je Kersevanova dobila, so bili pravi obupani kriki zaprtih jugoslovanskih državljani, ki so družinam opisovali nečloveške pogoje, v katerih so bili primorani živeti. Zgodovinarke je bilo taborišče v Gonarsu že znano, a nikoli si ne bi bila avtorica mislila, kakšne vrste taborišča je Gonars sploh bil!

Ko bi Kersevanovo knjigo v zeli v roke, bi se zavedali, da knjiga sama govori, in to predvsem preko pričevanja samih

FOTO KROMA

internirancev in dokumentov fašističnih oblasti. Taka neposrednost bo namreč utišala tiste grobe revizionistične poglede, ki skušajo neizpodbitne nasilne plati italijanske preteklosti še danes zakriti.

O knjigi in o okoliščinah, v katere se knjiga pogloblja, je pobliže spregovoril zgodovinar Damjan Guštin, ki je najprej opozoril na aktualnost taboriščnih grozot, saj nas vojna, ki je pred desetimi leti krvavo zaznamovala Jugoslavijo, uči, da so oblike represije človeka nad sočlovekom vedno možne.

Guštin je nato pobliže analiziral dogajanje v Gonarsu med drugo svetovno vojno v luči državne represije zoper

ljudi, ki na državnem ozemlju bivajo. V Gonarsu so trpeli tisti Jugoslovani, ki so živeli na ozemlju, ki ga je fašistična

vojska zasedla. Zgodovinar je obrazložil, da so bili taboriščniki v Gonarsu ljudje različnih socialnih kategorij in raznih krajev: študentje in dijaki, ki jih je italijanska država imela za nezanesljive, oficirji jugoslovanske vojske, tisti, ki so bili po svetovnem nazoru protikomunisti, podporniki NOB in ljudje, ki so živeli po zakonih krajev slovenskega ozemlja in ki so bili zaradi odmaknjenosti svojih domov bolj težko podvrženi kontroli. Taborišče v Gonarsu je bilo najprej vojaškega značaja: vanj so bili marca 1942 zaprti oficirji in podoficirji jugoslovanske vojske. Le kasneje je taborišče v furlanski vasi postalo kraj interniranja tudi za voj-

ne ujetnike. Takrat so taborišče, ki je bilo sestavljeno iz dveh con, oddaljenih ena od druge za približno kilometer, obdali z železno žico in ob njej zgradili še stražarske stolpe z žarometi. Drugi val deportirancev pa je v Gonars prišel iz taborišča na Rabu.

Zmogljivost gonarskega objekta je znašala tri tisoč mest, v resnici pa je bilo v taborišču zaprtih tudi do šest tisoč deportirancev. Ko so ti stopili z vlaka, so morali peš s postaje do rešetkastih vrat, kjer jih je čakala karantena; denar so morali zatem menjati v bone, ki so jih lahko uporabljali v taboriščni strukturi. Delovne dejavnosti deportirancev so bile najprej povezane z vzdrževanjem taboriščnega objekta, šele nato so jetnike uporabljali kot delovno silo na poljih. H kletenju življenjskih pogojev je posebno pripomogla nezadostna prehrana, ki je privedla do hujšanja taboriščnikov in v kratkem do epidemije tifusa. Tak enostaven uničevalni sistem je bil skupen tudi ostalim italijanskim taboriščem, kar kaže, da je bila taka politika s strani fašistov namerna.

V letu 1943 je bilo v Gonarsu zaprtih manj kot tisoč moških, več je bilo žensk in otrok. Večina taboriščnikov je strukturo zapustilo po kapitulaciji Italije 8. septembra 1943, a še sredi oktobra je bilo v taborišču zaprtih kakih 750 oseb.

Danes stojita v Gonarsu kostnica in spomenik, ki spominjata na ta zločin fašistične Italije. Taborišča ni več, en del je pogorel leta 1944.

Igor Gregori

OBVESTILA

VABIMO VAS na potovanje z Novim glasom v Santiago de Compostela in Kastilijo od 20. do 28. aprila 2004. Potovali bomo z letalom do Madrida in nato nadaljevali pot po severozahodni Španiji z avtobusom. Pohižite z vpisom, ker se vpisovanje zaključuje 16. februarja. Za informacije se lahko zglasite na naših uredništvih v Gorici, tel. 0481 533177, in v Trstu, tel. 040 365473.

SLOVENSKO PROSVETNO društvo Mačkolje prireja v soboto, 14. t.m., gostovanje Otroškega pevskega zbora župnije Idrja, ki ga vodi Andreja Štucin, ter MoPZ "Sveti Nazarij" iz Kopra pod vodstvom Mirana Berdona. Ob 18. uri bosta zborala pri sv. maši, ki jo bo v župnijski cerkvi daroval idrijski kaplan Rafko Klemenčič, nato bo sledil še koncert.

DRUŠTVO ROJANSKI Marijin dom, KŠD "Rojanski Krpan", Koncertna pobuda Rojan, Glasbena matica vabijo na Prešernovo proslavo v nedeljo, 15. januarja, ob 16. uri v Marijinem

domu v Rojanu (ul. Cordaroli 29). Sodelovali bodo recitatorji, solopevci, instrumentalisti, dekleška pevka skupina, MePZ Oton Župančič ter slavnostni govornik Lučka Susič. Na prireditvi bo tudi nagrajevanje literarnega natečaja "Rade Pregarc" ter bogat srečolov za slovenske misijonarje.

KLUB PRIJATELJSTVA prireja v četrtek, 19. februarja, ob 16. uri v ul. Donizetti 3, veselo pustno družabno srečanje, kjer nas bosta ob obloži mizi zabavala glasba in petje. Na harmoniko bo igral odlični muzikant Dean Rebecchi. Toplo vabljeni!

DAROVI

V SPOMIN na Stanka Filipčiča darujeta sin Edi in Dorica 50,00 € za društvo Rojanski Marijin dom.

ZA SLOVENSKO Vincencijevo konferenco v Trstu daruje dr. Marko Udovič 50,00 €.

ZA MARIJIN dom pri Sv. Ivanu daruje Teresa Sacchi iz Roviga v spomin na Marto Požar in Marijo Bizjak 25,00 €.

Mladi v odkrivanju skupnih poti in Slovenski kulturni klub

Razstava treh mladih umetnikov

Sodeč po odzivu publike, ki se je zbrala na odprtju razstave treh mladih umetnikov sosednjih pokrajin, je bila pobuda MOSPa in Slovenskega kulturnega kluba zelo posrečena. Razstavo v Peterlinovi dvorani v ulici Donizetti 3 so odprli pred kratkim.

Predstavili so se Matej Susič iz Trsta s svojimi akvareli, Charles Gustavo Škapin iz Kopra s svojimi plastikami iz recikliranega materiala in Dimitri Brajnik iz Štandreža pri Gorici s sklopom olj, ki prikazuje murve. Ustvarjalce je predstavil Štefan Pahor, ki je na kratko predstavil njihov življenjepis, predvsem pa se je zaustavil ob tehnikah, ki jih trije ustvarjalci uporabljajo za ustvarjanje. Ob akvarelih je poudaril, kako ima Matej Susič ne samo izostren čut za opazovanje narave in svetlobnih utrinkov, ampak tudi predvsem odlično obvlada tehniko. Akvarele je namreč zelo težko ustvarjati, ker ne dopuščajo popravkov. Susič pri razstavljenih delih kaže na zrelost pri uporabi in prelivanju barv, s katerimi mu uspe prikazati zaželjeno pejsažo. Izbira Charlesa Gustava Škapina, da ustvarja iz recikliranega materiala, največkrat iz kosov železa, lesa in stekla, opozarja na moralno in okoljevarstveno občutljivost umetnika. Razstavljenе plastike pa dokazujejo umetnikov izredni čut za estetiko, originalnost in smisel

za humor. Dimitri Brajnik se je odločil za motiv iz narave, ki mu je očitno zelo ležal, saj mu je dopuščal ekspresionistično slikanje. Njegove murve izražajo neko mistično atmosfero, ki gledalca prevzame. Pahor pa je izpostavil tudi Brajnikovo posrečeno izbiro, da slika na lepenko, s čimer je dokazal, da obvlada tehniko, dosegel pa je tudi večjo estetsko učinkovitost.

Na večeru so tudi umetniki sami odgovarjali na vprašanja iz vrst publike in utemeljili svoje umetniške izbire. Tako je Susič izpostavil svojo ljubezen do svežine barv, ki mu jih dovoljuje tehnika akvarela, in do zajemanja impresij, ki mu jih nudijo različne krajine med potovanji v bližnje in oddaljene dežele. Škapin je razkril svojo občutljivost do vseh in vsega, kar se znajde na robu družbe, od starejših ljudi, s katerimi se nihče noče ukvarjati, do zavrženih predmetov. Publiki je zaupal, kako predstavlja zanj pravo veselje, če lahko ljudem pomaga, predmetom pa vlije novo življenje tako, da jih uporabi za svoje skulpture. Murve so pritegnile pozornost Brajnika bodisi zaradi svojega nenavadnega videza, ki spominja na sključeno in izmučeno človeško figuro, bodisi zato, ker veljajo murve v današnjem času kot "nekoristna" drevesa.

Večer je obogatil glasbeni utrinek harmonikarja Erika Kureta. Razstava bo na ogled do 7. marca po tem urniku: vsak delovnik od 9. do 17. ure. Nato se bo razstava selila še na Goriško in Koprsko.

Casini se ne bo poklonil bazoviškim junakom SSK: "Tako ne gre!"

Na sedežu stranke Slovenske skupnosti v Trstu so vidni predstavniki SSK - deželni tajnik Damijan Terpin, tržaški pokrajinski tajnik Andrej Berdon, deželni svetovalec Mirko Spazapan in občinska svetovalca Vera Tuta Ban in Peter Močnik - soglasno zavrnili možnost sprejemanja načrtov med italijansko in slovensko državo glede dogajanj pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej, ko bi se ne spomnili tudi naših bazoviških junakov, ki so prvi v Evropi padli v boju proti fašizmu.

Deželni tajnik stranke Damijan Terpin je namreč izhajal iz novice o bližajočem se obisku predsednika poslanske zbornice Pierferdinanda Casinija, ki se bo v naši deželi poklonil žrtvam Rižarne, taborišča v Gonarsu, fojbe pri Bazovici in tudi pri spomeniku v Sredipolju. Terpin je poudaril, da je izpad bazovske gmajne iz Casinijevega obiska zelo hud udarec za čutenje naše narodnostne skupnosti, ki se točno zaveda pomena žrtvovanja štirih bazoviških junakov v boju proti fašizmu. Spravna dejanja so se v našem mestu začela že pred leti, ko sta se Gianfranco Fini in Luciano Violante srečala v gledališču Verdi, da bi složno zaključila obdobje spornih pogledov na italijan-

ske polpreteklo zgodovino. Slovenska manjšina v Italiji pa je bila čisto izvzeta iz tega procesa. Obenem pa so tudi dvoumne izjave, ki jih je bivši predsednik zbornice Violante izrekel v zvezi z dvojno osvoboditvijo Trsta, še toliko bolj zaskrbljujoče, saj posredno podpirajo celo vrsto protislovenskih stališč, ki jih gojijo združenja optantov-ezulo, in tudi tisti, ki imajo vse slovanske upornike proti fašizmu za gole teroriste.

"Zbliževanja si vsi želimo, a vendar v soglasju s pravičnostjo in poštenostjo zgodovinskega spomina", je dejala prof. Vera Tuta Ban in še opozorila, da se je fašizem za nas pričel veliko pred Gonarsom, že ob požigu Narodnega doma leta 1920. Andrej Berdon je tudi dodal, da se bo stranka, ko bi bilo potrebno, obrnila tudi do najvišjih vladnih predstavnikov slovenske države, če bi odpadel poklon našim bazoviškim junakom.

Občinski svetovalec Peter Močnik pa je izrazil svojo zaupanje v zvezi s trditvijo nekaterih, ki enačijo jugoslovansko osvoboditev našega mesta s ponovno okupacijo: ali niso bile jugoslovanske čete del zavezniških sil? Ali Anglo-američani, ki so prevzeli upravo tržaškega ozem-

FOTO KROMA

lja, potem ko so jugoslovanske čete zapustile naše mesto, niso bili tudi oni okupatorji, če potemtakem tako razmišljamo? "Z veliko težavo smo uspeli, da so se vsi župani tr-

žaške pokrajine poklonili bazoviškim žrtvam", je zaključil Peter Močnik "velik korak nazaj bi predstavljalo, ko bi državne oblasti tega ne ponovile".

IG

Nabrežina, v sredo, 18. februarja, ob 20. uri, bo v župnijski dvorani mesečna konferenca. **Dr. Majda Cossutta** bo predavala na temo: "Znamenja na koži" s projekcijami. Sledita razgovor in družabnost.

Seja na občini

Slovenska konzulta o šolstvu in drugih vprašanjih

Slovenska konzulta pri goriški občini je na seji 4. februarja obravnavala vrsto vprašanj, ki zadevajo našo skupnost v goriški občini. Najprej se je zaustavila pri srednji šoli Ivan Trinko, ki se bo morala seliti iz sedanjih prostorov. O načrtih občinske uprave sta o zadevi poročala odbornika Damijan Terpin in Maurizio Salomoni. Predstavila sta celovit načrt glede dokončnih prostorov za srednje šole v mestu. Po tem načrtu naj bi šola Trinko preselili v stavbo v ul. Cappuccini, kjer je nekoč zela bila. Ta stavba je sedaj v zelo slabem stanju in potrebuje temeljitih obnovitvenih del, ki bodo trajala kar nekaj let. Medtem naj bi se šola začasno preselila v drugo stavbo. O predlogu goriške občine sta svoje mnenje povedali tudi ravnateljica šole Nadja Nanut in predsednica Sindikata slovenske šole Sonja Klanjšček. Povedali sta, da je stavba v ul. Cappuccini dovolj prostorna za načrtovane dejavnosti in da se torej strinjata z rešitvijo, ki pa mora biti dokončna. Za začasno preselitev pa sta imeli velike pomisleke in sta predlagali, naj bi se šola selila šele, ko bodo dela na novi lokaciji dokončana. V skrajnem primeru bi bila edina sprejemljiva začasna rešitev v prostorih obnovljene stavbe zraven sedanje srednje šole Trinko, ki pa jo sedaj delno zaseda Goriška glasbena šola. Ta možnost bi prišla v poštev samo, če bi šola

lahko razpolagala z vsemi prostori. S stališčem ravnateljice in predstavnice sindikata se je strinjala tudi konzulta. Odbornika sta se obvezala, da bosta to upoštevala.

Terpin je nato spregovoril o manifestacijah ob vstopu Slovenije v EU. Povedal je, da je občinski odbor izdelal okvirni program in odločil, da bo poveril usposobljeni agenciji nalogo, da izvede vse potrebno za osrednjo prireditev zadnjega aprila ob prisotnosti najvišjih predstavnikov iz Italije, Slovenije in EU. Za 1. maj pa bodo imele glavno besedo vsedržavne sindikalne organizacije obeh držav. Konzulta je izpostavila zahtevo, da bi ob teh pobudah prišla do primerne izraza tudi krajevna stvarnost, tako slovenska kot italijanska. Občina je že prejela nekaj predlogov v tem smislu. Slovenske kulturne organizacije so predlagale veliko zborovsko in glasbeno prireditev na trgu pred svetogorsko železniško postajo, kjer bo tudi osrednja prireditev.

Konzulta se je zavzela za čimprejšnjo vrnitev Trgovskega doma slovenskim organizacijam in za usklajeno določitev prostorov za posamezne ustanove. Na seji so imenovali tudi tri komisije, ki bodo zadolžene za razna področja in v katerih so vsi člani konzulte. Prva se bo ukvarjala s toponomastiko, publikacijami in urbanistiko, druga s kulturo in športom, tretja pa s šolstvom.

Prešernova proslava v osnovni šoli Župancič Prva slovenska zastava pred slovensko šolo

Zastava je simbol, v katerem se neka skupnost prepoznava. Je znamenje, ki povezuje. To je prejšnji petek, 6. t.m., povedal otrokom v osnovni šoli Oton Župancič v Goriči občinski odbornik Damijan Terpin, ki se je udeležil Prešernove proslave in ob tej priložnosti podaril ravnateljici Mirki Brajnik slovensko zastavo. Deželni zakon št. 27 iz leta 2001 v 6. členu namreč določa, da se v občinah naše dežele, kjer živijo različne jezikovne skupnosti, predvidene po zakonih 482 in 38, lahko na javnih poslopih razobeša tudi zastava omenjene skupnosti. Na podlagi tega določila je Terpin s ponosom prisostvoval dvigu zastave, medtem ko so otroci peli Zdravljico. Pred dogodkom so

se malčki z radoživo pesmijo in smotno pripravljenim recitalom Prešernovih verzov poklonili Pesniku. Odbornik se jim je s toplim aplavzom zahvalil za prisrčen kulturni spored, poudaril pa je tudi pomembno poslanstvo učnega osebja, ki otroke, od katerih veliko izhaja iz mešanih ali italijanskih družin, vzgaja v slovenskem duhu in v spoštovanju do drugih.

Žal pa je prišlo do polemike, saj je župan Brancati izvedel o razobešeni zastavi iz časopisa, zaradi česar se mu je Terpin tudi oprostil. Ravnateljica Brajnikova je začasno odstranila zastavo v pričakovanju, da se zadeva razčisti. Odbornik Terpin pa nam je zagotovil, da bo ta lahko spet zaplapolala.

Dramski odsek PD Štandrez / Premiera dela Stara garda

Ganljiv jesenski spev

Prav gotovo si v pičlih dveh tednih v obširnem ljubiteljskem gledališkem loku pri nas in v daljni sosesčini lahko privoščijo dve premierni uprizoritvi le ena dramska skupina: Dramski odsek PD Štandrez, ki je za letošnjo, 39. sezono načrtoval in izredno uspešno uresničil kar dve celovečerni predstavi.

Dne 24. januarja je v komičnem zapletu zablestela Camolettijska igra *Pižama* za šest v izvedbi mlajših štandredskih zagnancev v režiji Emila Aberška; v soboto, 7. t. m., pa je v župnijski dvorani A. Gregorčič v Štandrežu v žametnem sijaju odrskih luči zasijala v vsej svoji tankočutni izpovedni vsebini tragikomedija sodobnega italijanskega avtorja Alda Nicolaia *Stara garda* (Classe di ferro), v sočnem prevodu Boruta Trekmana. Igro v dveh delih je na iskrene čustvene, a nič patetične strune zaigral imenitni štandredski igralski tercet, Marko Brajnik, Božidar Tabaj in Majda Zavadlav, ki že veliko let sestavljajo jedro naše najboljših dramske skupine. K iskanju novih igralskih poti ga je vodil priznani igralec in režiser Janez Starina, ki je s filološko-pedagoško natančnostjo, a tudi veliko mero srčne toplote razbral odličnega Nicolaieva tekst in ga sijajno raztolmačil

igralcem, na katere smo upravičeno ponosni. Brez oklevanja so namreč sprejeli ta zahtevni gledališki podvig in se z izbrušeno Starinovo večino mojstrsko odzvali na vse njegove izzive, ki so razpirali obkočljivem družbenem vprašanju nove izvajalske izraznosti. Ob njem so se preobrazili v tri stare ljudi, predstavnike "železne" generacije, ki je prestala marsikaj med vihro druge svetovne vojne in se zato utrdila. Po naključju se Bocca Libero (Božidar Tabaj) in Lapaglia Luigi (Marko Brajnik) srečata na klopici v parku in se med prijaznim, pa tudi nergaškim pogovorom spoprijateljita. Njima se pridruži Ambra (Majda Zavadlav), učiteljica v pokoju, na katero je Libero včasih malce jezen, ker rada pokramlja z Luigijem. V jesenskih dneh se na klopici spletajo misli in razmišljanja treh ostarelih, ki splošno prikrijevajo svoja življenjska razočaranja in samoto; Li-

bero in Luigi hvalita sina oz. hčer, pri katerih živita, Ambra pa govori o nenehnih obiskih. V resnici se izkaže, da je zelo sama in si je nekoč močno želela otroka, onadva pa čutila, da sta v breme domačim; Luigi bo moral v dom za ostarele. Gre jima že na otročje in oba živo hrepenita po mladosti in krajih, kjer sta bila srečna in v katerih sonce toplo greje. Želja po mladih dneh in svobodi ju pripelje do načrta za pobeg, ki pa se tragično konča na klopici.

Vsebinsko presevajajo ganjlive misli, ob katerih se solze prikradejo v gledalčeve oči, a tudi več humorno-hudomušnih replik, ki so jih znali igralci zelo spretno izpostaviti, tako da se je iz dvorane oglašal tudi odkrit smeh in razpihal otožnost, ki veje iz celote. Marko, Božo in Majda so se s pikolovsko nadrobnoostjo in veliko prizadetostjo prelevili v dramske like, posredovali njihova občutja in jasno, tudi z mimiko in gibi, izrisali

njihove značajске odtenke. Njihova koncentracija ni niti za trenutek zanihala in pravo vzdušje se je stekalo iz prizora v prizor. Vseskozi so obdržali pravilni ritem in ravnotežje med nostalgijo in vedrino, tako da so očarali publiko, ki jim je na premieri in repriziri, na Dan slovenske kulture, v nedeljo, 8. t.m., na zadnji predstavi letošnje abonmajske ponudbe ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrez 2003, izkazala hvaležnost za visok dramski dosežek z dolgotrajnim ploskanjem. Tokrat so naši "stari" znanci presegli same sebe, ustvarili dramski dragulj, ubrali še nepoznane igralske tone in z njimi pretresli gledalce.

Pri uglajeni zunanji podobni uprizoritvi so sodelovali Franko in Joško Kogoj (upravljaj je tudi luč in mehko glasbeno kuliso) z realizacijo lirično nadahnjene koticke parka s suhim listjem in svetilko, ki se je nekajkrat zasvetila, in Snežica Černic, ki je odbrala kostume, posebno dobro za "stare gospodične". Na premieri je obraze izvajalcev prepričljivo postarala Maura Delpin, maskerka v SNG Nova Gorica. Za kulisami je neslišno stala zvesta šepetalka Marinka Leban.

Iva Koršič

Iskrivi smeh na ustih vseh v KCLB

Nagrade natečaja Mladi oder in zajedljiva enodejanka

Da modrica Talija vztrajno vabi na svoja očarljiva, a zahtevna pota mlade in rosno mlade odrske navdušence, se je izkazalo na podeljevanju nagrad Mladi oder in terek, 3. t.m., v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž, ko sta predsednik ZSKP Damjan Paulin in predsednica KCLB Franca Žgavec izročila plaketice in cvetlični dar za neutrudno odrsko ustvarjanje osmim dramskim skupinam iz Goriške. Kar šest izmed teh je bilo otroških. Natečaj že vrsto let razpisujeta Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Slovenska prosveta iz Trsta, da bi vzbudili v mladih željo po gledališkem nastopanju in da bi podelili prizadevnim ljubiteljskim zagnancem skromno priznanje za nesebično odrsko razdajanje. Ljubiteljska gledališka izraznost namreč plemeniti življenjski utrip naših kulturnih hramov na vasi in v mestu; brez nje bi bile naše dvorane revnejše. Sicer pa nobena nagrada ne more poplačati nesebičnega poustvarjalnega dela na odrskih deskah, le prisrčen aplavz in topla zahvala zadovoljnega občinstva zmoreta zabrisati na-

pornost nešteti vaj. Trdna nit, ki se čarobno stke v dobro nastudirani igri med igralci in gledalci je enkratno čudo gledališkega žara, ki neustavljivo seva z odra, se preliva v dvorano in se vrača na odrske deske. Žlahtnega poslanstva ljubiteljske gledališke ustvarjalnosti ne more zasenčiti še tako izvrstno podana dramska umetnost, ki je izraz poklicnih umetniških ustvarjalcev in se ne rojeva iz neke skrivnostne nuje po sporočanju misli, želja, skritih sanj prek izbranega teksta. Ljubiteljska dejavnost ima globoke korenine v predani ljubezni in veselju do odrskega snovanja ter požrtvovalnem delu, ki se napaja ob misli na nastope in odobravajoč sprejem gledalcev.

Ti gledalci so tudi minuli terek iskreno zaploskali nagajencem, ki so v pretekli sezoni s krajšimi ali z daljšimi besedili, zvečine iz komedijskega žanra, razveselili naše dvorane ob različnih priložnostih.

Nagrade so prejeli: otroške skupine: SKD Hrast iz Doberdoba za igrico Andreja Rozmana *Pika*, ki sta jo ob Miklavževanju z otroki postavili na oder domače župnijske dvora-

ne Marta Ferletič in Mateja Černic; PD Rupa-Peč za lutkovno igro *Zajček išče mamo* v skupinski režiji; SKPD F. B. Sedej iz Števerjana za igrico *Miklavž prihaja*, ki jo je pripravila Kristina Corsi; Gledališki Ciciklub KD Sovodnje, ki je v režiji Vesne Tomsic uprizoril igrico Jane Kolarič *Salon Expon* in z njo sodeloval na 5. zamejskem festivalu amaterskih odrov v Mavinjah in prejel nagrado za najlepše kostume; KD Sabotin iz Štmarva za lutkovno igrico *Tinko Polovinko* Janeza Bitenca, ki jo je pripravila Irena Ferlat in s katero so otroci imeli štiri nastope in se udeležili mavhinskega festivala; Katerina in Valentin Devinar za igro *V gostilni*; KCLB za igrico *Nebeški računalnik* Majde Zavadlav, ki so jo z mladimi igralci nastudirali Sabina Grahek, Tamara Kosič in Fabjan Siligoj;

Odrasle skupine: Dramski odsek PD Štandrez za celove-

čno predstavo *Daria Foja Tat...* a koristen v režiji Emila Aberška, ki so jo odigrali na raznih gostovanjih in na 5. mavhinskem festivalu, in za enodejanko *Čau, čau Rex!* v režiji Janeza Starine, ki je doživela štiri ponovitve; Dramska skupina Sovodnje za predstavo *Obtoženi volk* Žarka Petana v režiji Vesne Tomsic, nagrajeno na mavhinskem festivalu za najlepšo sceno.

Praznični večer sta z vrhano malho smeha začinila Majda Zavadlav in Božidar Tabaj, ki sta kot vselej s suvereno naravnostjo in odrsko spretnostjo odigrala kratko enodejanko *Čau, čau Rex!*, o morečih posledicah ponočnega popivanja, ki sta jo v režiji enega izmed bleščečih se članov SNG Nova Gorica Janeza Starine prvič predstavila domačemu občinstvu na lanskoletnem Prazniku špargljev v župnijskem parku med lipami.

IK

Sončnica: Majda Cossutta o kemičnih dodatkih v sodobni hrani

V ponedeljek, 16. februarja, bo v nizu predavanj, ki jih prireja Skupnost družin Sončnica, ob 20.30 v domu Franc Močnik v ulici sv. Ivana 9 v Goriči govorila Majda Cossutta o kemičnih dodatkih v sodobni hrani. Gostja večera je zdravica, specialist v kožnih boleznih. Predavanje zadeva dodatke v prehrani, bolj znane kot E-številka, ki jih je Majda Cossutta pregledala enega po enega in predvsem ugotavljala njihove morebitne škodljive učinke na zdravje. V pravi je tudi brošura, ki naj bi izšla v tem letu.

V petek, 13. februarja, bo v domu F.B. Sedej v Števerjanu

PREŠERNOVA PROSLAVA

Predstavitve knjige Rudija Šimaca KAKO SE JE ZAČELO NA SOČI

Večer sooblikuje moški oktet Sotočje z Vipavskega, umetniški vodja Andreja Rustja

POD POKROVITELJSTVOM ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

Koncert / SCGV Komel in Center ArsAtelier Brahms in Brahms

V torek, 27. januarja, je Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v sodelovanju z Mednarodnim centrom za glasbo in umetnost ArsAtelier pripravil koncert dveh mladih in nadarjenih glasbenic. Nastopili sta violončelistka Sanja Repše in pianistka Aleksandra Pavlovič.

Dvorana Pokrajinskega muzeja na Goriskem gradu je za komorne koncerte zelo primerna. Zaradi majhnosti je omogočen neposreden stik med izvajalcem in poslušalcem, intimnost pa je podčrtana še s slikovitostjo samega ambienta. Visoko umetniško vzdušje sta seveda poudarili glasbenici, obe študentki znamenitega konservatorija Peter Iljič Čajkovski v Moskvi. Sanja Repše, doma iz Ljubljane, obiskuje zadnji letnik konservatorija. V kratki karieri je že večkrat opozorila nase na različnih tekmovanjih; leta 2000 je kot solistka nastopila s Simfoničnim orkestrom Slovenske Filharmonije, kasneje pa še z Državnim moskovskim orkestrom. Repšetova navdušuje predvsem z jasnimi in doživljajimi muziciranjem, zelo natančno je v intonaciji, suverena v lokovanju in polna izvir-

nih zamisli pri poglabljanju vsebin. Pri izvedbi dveh (obeh) Brahmsovih sonat za violončelo in klavir (op. 99 v F-duru; op. 38 v e-molu) smo romantiko doživeli v vsej njeni neukročeni silovitosti in bojevitih viharništvu. Pa občutili smo tudi njene skrajne izrazne točke, nekako v razponu od najfinejših lirike do zagrobne dramatičnosti, in strasen vpliv Beethovna v ozadju. Polnost klavirskega parta, ki komajda kdaj uspe "ponikniti" v senco nežnejšega glasbila, je pianistka Aleksandra Pavlovič, doma iz Postojne, podala nadvse zanesljivo in strastno. Pozna se ji vrhunska šola mojstra Sijavuš Gadžijeva, ki je bil njen učitelj na SCGV Emil Komel v letih 1994-1997.

Obe Brahmsovi sonati sta zgleden primer sožitja med romantičnimi temami in klasično formo. Skladatelj je bil

v nazorih komponiranja precej starokopiten in se nikoli ni uspel upreti vplivu velikih predhodnikov, predvsem Beethovna, a obenem je bil otrok dobe, kjer je tiranija čustev dosegla vrhunec. Eksplozivnost izraza, ujetega v njegovo glasbo, je izziv za vsakega poustvarjalca, pravzaprav ključ do interpretiranja celotne romantike. Razumeti Brahmsa pomeni razumeti bistvo časa, kjer se prepletajo niti preteklosti in nenehnega iskateljstva, klesanje stare kamenine v sodoben kip, ki se počasi, a zanesljivo oddaljuje od ljudskih množic; v srcu se je zganil človekov genij in umetnost povzdignil v "metafizično disciplino". Lahko ugotovimo, da sta mladi glasbenici popolnoma dojeli Brahmsov duhovni svet in nam ga podali na način, ki obeta nadgradnjo, še dodatno izbrušenje in lesk take interpretacije, za katero bomo nesporno ugotovljali, da je - osebna. Velikega Brahmsa sta v koncept koncerta objela še uvodni Prokofjev (*Adagio iz baleta Peppelka*) in Martinu z *Variacijami na slovaško temo*.
Jože Štucin

Predstavitve življenja in dela Poklon Ljubki Šorli v Tolminu

Prejšnji petek, 6. t.m., so se Tolminci na prisrčen način spomnili tolminske in gorške pesnice Ljubke Šorli. Dopolodne za šolsko mladino, zvečer pa za ostalo javnost so pripravili splet njene poezije in uglasbitev njenih pesmi. V dvorani Šolskega centra so bogati spored oblikovali otroški pevski zbor osnovne šole Tolmin, cerkveni pevski zbor, mešani mladinski pevski zbor Gimnazije Tolmin, gostje in dijaki Gimnazije. Pečat širše zasnove predstavitve pesničnega življenja in dela so dali Marta Filli, ki najbolje pozna pot Ljubke Šorli, Lojze Tivadar, organist v tolminski cerkvi, ki je uglašbil nekaj njenih pesmi, in skladatelj Peter Šavli; ta je uglašbil pesem *Misel moja* za gimnazijski zbor, ki jo je prvič zapel prejšnji petek. Čeprav je pesnica preživela v Tolminu le svoja mlada leta, je ostala nanj vedno navezana. Zato se je rojaki radi spominjajo.

DAROVI

ZA POPLAVLJENCE v Kanalški dolini: N.N. 100,00 €. Za misijon p. Kosa: M.P. iz Sovodenj 50,00 €. **ZA CERKEV** v Rupi: Darko Durcik 250,00; N.N. za nove orgle 30,00 €. **ZA CERKEV** na Peči: Iva Devetak Pavletič 20,00; N.N. 10,00; Livia Cotič namesto cvetja na grob svakinje Anice 50,00 €. **ZA CERKEV** v Gabrju: zakonska skupina za ogrevanje 50,00; Kristina in Ortenzija Devetak 35,00 €. **ZA CERKEV** sv. Martina v Sovodnjah: v drag spomin na pok. Marijo Povše Vera Češčut 100,00 €.

OBVESTILA

VABIMO VAS na potovanje z Novim glasom v Santiagu de Compostela in Kastilijo od 20. do 28. aprila. Potovali bomo z letalom do Madrida, pot nadaljevali po severozahodni Španiji z avtobusom. Vpisovanje do 16. februarja! Informacije na naših uredništvih v Gorici (tel. 0481 533177) in Trstu (tel. 040 365473).

SKRD JADRO vabi na Dan slovenske kulture. Program: predstavitev tržaške ljudske noše, nastop skupine Stu ledi iz Trsta, predstavitev 11. društvenega glasila Jadro 2003, nastop MePZ Starši ensemble iz

Oš iz Romjana. Župnijska dvorana v Romjanu, petek, 13. t.m., ob 20. uri.

OTROŠKA URICA v Feiglovi knjižnici v ponedeljek, 16. t.m., ob 17. uri: Gregor+Simona.

ŽUPNIJI RUPA-Peč/Gabrje Vrh vabita v župnijske prostore v Gabrju 16. t.m. ob 20.30 na srečanje z naslovom Kristus: ideologija ali življenje, ki ga vodi p. Mirko Pelicon.

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE iz Gorice namerava zasposliti uradniško moč za štiri ure dnevno. Potrebno je dobro znanje slovenskega in italijanskega jezika ter uporaba računalnikov. Zanimirani naj pošljejo pisno prošnjo do konca februarja t.l. na naslov ZSKP: Gorica, Drevo-red 20. septembra 85.

ČESTITKE

Kdor v družbi veseli živi, je srečen in srečo z drugimi deli. Ob 70. rojstnem dnevu čestita svojemu dolgoletnemu in zvestemu pevcu Jožku Maražu zbor Rupa-Peč.

SOŽALJE

Ob teži izgubi mame in žene Metode Povodnik por. Tomsič izreka družini globoko sožalje PD Rupa-Peč.

MoPZ Mirko Filej in Vokalna skupina Chorus 97 iz Merana izražata sožalje svojem Metode Povodnik.

11

ČETRTEK,
12. FEBRUARJA
2004

Lep družinski praznik v Števerjanu 90 let gospe Marice

Jubilantka s hčerko, štirimi sinovi in župnikom

Dne 19. januarja letos je slavila svoj 90. rojstni dan naša draga mati in nona Marica Rožič, doma iz Ušja. Ta visoki jubilej smo lepo proslavili.

Na predvečer rojstnega dneva so prišli na dom gospe Marice pevci domačega zbora F.B. Sedej in ji zapeli podoknico, tako da je bilo njeno srce prav ganjeno. Zboru sta se pridružila tudi domači župan Hadrijan Corsi, ki je slavljenci čestital v imenu celotne vasi, in Tadej s svojo harmoniko. Vesela družba je tako prepevala pozno v noč.

Osrednje praznovanje 90. rojstnega dne se je začelo v ponedeljek ob 17. uri s sveto mašo v zahvalo Bogu, da nam je dal in ohranil zdravo in še bistro mater in nono. Sv. mašo je daroval domači župnik g. Anton Lazar. Gospe Marici se je tudi zahvalil, saj so bile na njeno pobudo izdelane sedežne blazine za vse stole števerjanske cerkve, tako bo seveda bolj prijetno sedeti v mrzlih zimskih dneh. Gospa Marica je hotela pokloniti ta dar števerjanski cerkvi. Ker pa ni hotela nikakršnega cvetja

in daril za svoj rojstni dan, so ji svojci, sorodniki in prijatelji finančno pomagali z nakupom blazin. Na koncu sv. maše je cela cerkev zapela še zahvalno pesem, nato se je sama Marica zahvalila vsem, ki so jo tako počastili ob njenem 90. rojstnem dnevu.

Po sv. maši se je slavje nadaljevalo v gostilni sina Romana, kjer se je družba zbrala ob pogrjnjeni mizi. Kratke recital je podala pravnikinja Sanja. Kot je že tradicija, je tudi tokrat sin Lucijan napisal in prebral mami pesmico. Nečak Saverij pa je povedal nekaj dogodivščin iz starih časov. Vnuk Ivan pa je kot vselej napravil noni tudi darilo. Prinesel ji je precej veliko škatlo in, ko jo je slavljenska odvila, je iz nje zlezla nova motika, na kateri je pisalo: "Še na mnoga leta". Fraza je pač anekdota, saj nona Marica še uporablja motiko, kar pomeni, da je še pri moči.

Slavje se je nato nadaljevalo še pozno v noč ob pesmi in ob glasbi Markove in Kazimirjeve harmonike.

IV

Števerjan / Prostovoljni krvodajalci Kmalu slovenska sekcija v Števerjanu

Že nekaj časa se govori o tem, da bi v Števerjanu ustanovili sekcijo prostovoljnih krvodajalcev. Dne 22. januarja so se v ta namen zbrali števerjanski krvodajalci, da bi se pogovorili prav o tem. V gosteh so imeli predstavnike sorodnih sekcij iz Sovodenj in Gorice ter predstavnika pokrajinskega združenja FIDAS; skupno so poglobili zadevo in izvedeli kaj več o samem krvodajalstvu.

Podobno srečanje je bilo v Števerjanu že pred dvema letoma, ki pa je bilo bolj informativnega značaja. Tedaj so se za sekcijo ogreli posebno mladi in tako se jim je pridružilo več kot deset novih članov. Trenutno je v Števerjanu nad 30 aktivnih krvodajalcev, ki so razpršeni po raznih sekcijah od Gorice, prek Sovodenj in Ločnika do Krmina. Za ustanovitev sekcije zdostuje 25 aktivnih članov, ki

prostovoljno pristopijo k ustanovitvi sekcije.

Na večeru 22. januarja je bil imenovan pripravljalni odbor, ki išče stik z vsakim števerjanskim krvodajalcem, mu želi razložiti namen ustanovitve sekcije in ga prositi za pristop k novi sekciji, kar naj naredi s prijavnico. Ko bodo imeli privoljenje vseh števerjanskih krvodajalcev, bodo sklicali ustanovni občni zbor. Odgovorni pri pripravljalnem odboru, zavzeti domačin Ivan Vogrič, upa, da bo do tega prišlo v času enega meseca ali največ dveh. Do takrat vabi kogarkoli, ki želi postati krvodajalec, naj se javi

na transfuzijskem oddelku v gorški bolnišnici. Tam delujejo vsak dan razen nedelje. Tisti, ki gre prvič, mora biti tam ob 8. uri zjutraj, da mu napravijo izvide in, če je usposobljen, lahko že isto jutro daruje kri. Na ta način postane takoj aktiven član krvodajalcev.

Pripravljalni odbor za ustanovitev sekcije krvodajalcev v Števerjanu vabi tudi na predavanje z naslovom: *Zakaj se izplača darovati kri*. Predaval bo prof. Raffaele Catapano, primarij transfuzijskega oddelka. Vabljeni v četrtek, 12. februarja, ob 20. uri v Sedejdom v Števerjan!

PREJELI SMO

Spoštovanje do sebe, svojih umetnikov, svojega naroda pa tako!

V nedeljo, 8. t.m., je "Kulturno društvo Transmedia arti visive" iz Štarancana v sodelovanju z občino Štarancan organiziralo razstavo deseti miting multimedialne mednarodne sodobne umetnosti - Razstavo z naslovom artoependuemilaquattro - pot med umetnostnimi realnostmi v Sloveniji. Gre za dela 19 slovenskih umetnikov od Begunj do Kranja, Škofje Loke, Ljubljane, Duvovlj pa do Portoroža, ki razstavljajo v multimedialnem sedežu občine Štarancan, tik ob občinski knjižnici v ulici F.lli Zambon, 2.

Na otvoritvi razstave, ki jo je uvedel predsednik društva rekoč, da umetnost nima meja, je prinesel svoj pozdrav tudi župan občine Štarancan, prof. Giorgio Nogherotto, in povedal ta dogodek z vstopom Slovenije v EU. Nakar je dal besedo predstavnici pobratene občine Renče (ki je bila na to slovesnost povabljen), ki je prisotne nagovorila v italijanski. Po nasvetu župana same-

ga je spet takoj stopila k mikrofonu in izrekla še nekaj besed v slovensčini! Taka je "pomoč", ki jo dajejo prepogosto slovenske oblasti, ko prihajajo na institucionalne "zadolžitve" v Italijo. Še pokrajinska odbornica za kulturo je prisotnim zaželela "Dober dan!"

Lahko si samo predstavljate, kako smo se na razstavi, ki je namenjena samo našim slovenskim umetnikom, počutili umetniki sami ter vsi mi, ki se dan za dnem, mesec za mesecem, leto za letom borimo, da uveljavimo naš jezik, našo identiteto.

Takih nastopov ne potrebujemo, saj nam samo škodijo.
Bernardka Radetič

KULTURNO DRUŠTVO SABOTIN v sodelovanju z ŽUPNIJO SV. MAVRA IN SILVESTRA ter KRAJEVNIM SVETOM PEVMA-ŠTMAVER-OSLAVJE

SV. VALENTIN

NA SEDEŽU DRUŠTVA V ŠTMAVRU

sobota, 14. februarja, ob 20.30

- nastop MoPZ Štmaver (dir. Nadja Kovic)
- predstavitve in odprtje razstave Spretne roke v svetu keramike. Razstavlja Laura Zoff. Umetnico bo predstavila Serenella Ferrari, Ustanova Coronini
- koncert zbora Briške korenine Društva kmečkih žena (dir. Dolores Košir Frank)

nedelja, 15. februarja

- ob 10. uri odprtje kioskov z jedmi na žaru in domačimi štruklji
- ob 14.30 slovesna sv. maša

POD POKROVITELJSTVOM ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

ZSKD

Koncert

JOSIPA LISAC

Petek, 20. februarja 2004, ob 21. uri
v teatru "G. VERDI" v Gorici (ul. Garibaldi 2/a)

PREDPRODAJA VSTOPNIC:

Kulturni dom v Gorici, tel. 0481 33288
Kulturni dom v Novi Gorici, +386 5 3354012
Kulturni dom v Trstu (SSG), tel. 800214302
Gledališče G. Verdi v Gorici, tel. 0481 33090

Teatro Giuseppe Verdi

O položaju italijanske manjšine

Ob nedavnem statističnem osipu pripadnikov italijanske skupnosti in odstopu R. Batellija so bili, med ostalim, izrečeni ostri očitki o nesodelovanju državnih organov z insitucijami manjšine ter o krčenju sredstev zanje, o krivdi države za osip njenih pripadnikov, o neugodnem družbenem ozračju in celo očitki o "razpadu sistema manjšinske zaščite" (R. Batelli, PN 10. 1. 2004).

O očitkih na račun države podpisniki ne moremo razsojati, ker nimamo vpogleda v stvar. Zato bi morale pristojne vladne službe odgovoriti nanje in seznaniti ljudi z naravo problema, da ne bi po nepotrebnem begali ljudi ali celo zastupljali medsebojne odnose. V zvezi z osipom obžalujemo, da je prišlo do tega neprijetnega dogodka, ki ga pa ne moremo enostavno naprtiti državi. Prvič zato ne, ker gre za kompleksen in razširjen pojav v življenju manjšin, in drugič, ker zadnje študije o asimilaciji, tudi znotraj italijanske manjšine v Istri in na Reki (Nelida Milani, La Battana, 147/2003), kažejo na to, da so med temeljnimi vzroki asimilacije in osipa manjšinskih skupnosti predvsem vse pogostejši mešani zakoni.

Očitke na račun družbene klime pa zanika vrsta preverljivih dejstev. Prvič, ne pomnimo, da bi se v zadnjih desetletjih zgodil v Sloveniji kak resnejši protimanjšinski incident, z izjemo nekaj, večinoma neuspešnih poskusov krčenja pravic ter kake neprijetne izjave ali mazaške geste, ki pa jih je javnost odločno obsodila. V nasprotju s strupenim ozračjem onstran meje, kjer je bilo po podatkih PD (objave v nadaljevanju februar-marec 1992) npr. samo v letih 1971-1992 izvršenih okrog dvesto večjih ali manjših vandalskih dejanj nad simboli slovenstva in NOB ter prek trideset fizičnih napadov na predstavnike slovenske manjšine in njihovo premoženje. Da ne omenjamo pri tem polstoletnega krantenja, z italijansko ustavo in mednarodnimi sporazumi zajamčenih pravic Slovencev v Italiji s strani državnih in lokalnih oblasti in njihovih poslednjih poskusov, da bi okrnili določbe globalnega zaščitnega zakona in zavrli njegovo izvajanje. Drugič, pred časom objavljeni izsledki raziskave javnega mnenja "Identiteta Slovenske Istre", ki jo je opravilo ZRS Koper v letih 2001-2002 za področje treh obalnih občin, kažejo na veliko strpnost, naklonjenost družbene klime manjšinam, dvojezičnosti itn. Saj prek 2/3 vprašanih odobrava sedanje stanje v zvezi z javno prisotnostjo manjšine, slednji "privoščijo njene pravice", zagovarja kot potrebno znanje italijanščine, dvo-

jezične napise ipd. Podpisniki se zavedamo, da so nedavni surovi pritiski Italije na slovenski zahodni meji, ki jih je obsodila tudi mednarodna skupnost, izzvali ogorčenje slovenske javnosti, ki ga je občutila tudi italijanska manjšina, vendar ne moremo za to kriviti Slovenije, ampak je za to odgovoren nekdo drug.

Očitke v zvezi z razpadom sistema manjšinske zaščite v Sloveniji pa odločno zavračamo. Zanika jih že preprost ogled cestnih smerokazov, nazivov ulic in trgov, napisov na javnih lokalitih, obrazcev v občinskih uradih, na poštah, v bankah, na sodiščih idr. O neresnosti teh izjav govorijo zajamčena mesta in sestav predstavniških organov, pogosto uporabljena pravica veta, zajamčena podžupanska mesta, izobešanje italijanske zastave na dan praznikov idr. Končno se otroci večinskega naroda obvezno učijo italijanščine od predšolskih ustanov naprej, s čimer se že v otroštvu ustvarjajo predpogoji za lažje sporazumevanje. Tudi sami predstavniki manjšine v svojih zahtevah po razširitvi zaščite na Hrvaškem dajejo pogosto za zgled zaščitne norme in prakso v Sloveniji in hkrati odklanjajo sleherno recipročno obravnavo s statusom Slovencev v Italiji, ker bi naj to pomenilo za tukajšnje Italijane "pravo katastrofo" (Il Piccolo, 12. 6. 2000). Celovropska komisarka za kulturo in šolstvo Vivien Redding je ob svojem zadnjem obisku v Slovenski Istri ocenila tukajšnjo dvojezično stvarnost "za čudovit model sožitja različnih jezikov in kultur, ki bi ga lahko posnemali kjerkoli" (La Voce del popolo, 11. 9. 2003).

Podpisniki se zavedamo, da so manjšine na družbeno obrobje potisnjene skupnosti s svojimi problemi, ter je prav, da nanje javno opozarjajo. Vendar ne smemo pri tem pljuvati po dosežkih, na katere je Slovenija, tudi po presoji mednarodne skupnosti, lahko upravičeno ponosna.

Člani in somišljeniki Mnenjskega gibanja za Slovensko Istro:

Milan Gregorič, Lucijan Pelicon, Silvan Prodan, Ado Butala, Janez Lenassi, Dušan Puh, Evgen Pečarič, Nadja Maganja, Tomaž Bizajl, Marjan Tomšič, mag. Bert Pribac.

Uveljavitev našega jezika na evropski ravni bo vzpodbujala tudi druge ogrožene jezike, ki bi lahko postali naši zavezniki. Paradokso, protislovno k temu je jezikovno stanje na Koroškem: medtem ko Slovenija skrbi za to, da se bo naša beseda razlegala v širokem evropskem prostoru, pa jo na Koroškem sami utišujemo in zmanjšujemo, s svojo politično nezrelostjo in nepoučljivostjo skrbimo za to, da se vedno manj razlega med nami. Kdo se bi še mogel ogreti za tako narodno skupnost, kakršna se predvsem v svojih prednjih političnih vrstah prikazuje v teh dneh?"

Odgovor na to vprašanje bi se moral povsod in ne le na Koroškem glasiti MI VSI, oziroma JAZ. Le če nas skupnost resnično zanima, se bomo zanj nesebično angažirali in delali njej v prid, drugače pa se bomo oddaljili pojmu skupnost. Zavedati se moramo le, kot pravi Pridigar, naslednje: "Modrost je boljša ko bojno orožje, en odpadnik pa pokvari veliko dobrega." (Pridigar 9,18)

Peter Rustja

Ob letošnji Prešernovi nagradi

"Nečimrnost čez nečimrnost, vse je nečimrnost!"

Med vsemi knjigami Svetega pisma najraje prebiram Pridigarja. Že sam začetek, s katerim nagovarja bralca, me pritegne: "Nečimrnost čez nečimrnost," pravi Pridigar, "nečimrnost čez nečimrnost, vse je nečimrnost!" Kakšen dobiček ima človek od vsega svojega truda, s katerim se muči pod soncem?" (Pridigar, 1, 2-3).

Besede, ki bi jih lahko vklelesali na vidno mesto zamejskih institucij, saj nudijo izhodišče za razmišljanje o nas samih, o našem delu in poslanstvu v družbi, o nečimrnosti, a tudi o mejah, ki okoli nas odpadajo, medtem ko se med nami, kaže, krepijo. Tega se zavedamo tudi, če ne beremo in poslušamo Svetega pisma, ampak se prepustimo sodobnim sredstvom javnega obveščanja.

Na Koroškem so biblični citat "Bodite rodovitni in se množite ter napolnite zemljo!" (Mz, 9,1) razumeli nekoliko prilagojeno času: prvi del bibličnega citata je zanikal rezultat avstrijskega ljudskega štetja: koroških Slovencev je vedno manj. Množijo pa se le koroške krovnne organizacije in spletne strani sled-

njih. Še virtualno Slovenci na Koroškem ne premorejo skupnega nastopa!

Položaj koroških Slovencev morda v zadnjem letu najbolj zgleden primer iskanja prave poti s strani tistih, ki bi v bistvu morali ustvarjati predpogoje za rast in razvoj skupnosti.

Ne nazadnje, ker se, kot pravi Pridigar, zgodovina ponavlja, "Kar je bilo, bo spet, kar se je zgodilo, se bo spet zgodilo, nič ni novega pod soncem. Kaj je, o čemer bi se reklo: "Glej, to je novo!" Bilo je že zdavnaj, v vekih, ki so bili pred nami. Na prednike ni spomina, tudi na zanamce, ki še bodo, ne bo spomina nanje pri tistih, ki bodo živeli pozneje." (Pridigar, 1, 9-11).

V času proslav naših velikih mož in kulturnikov - fe-

bruar je mesec Prešernovih proslav - se sicer spominjamo prednikov, vendar pozabljamo, da je pesnik, katerega sedaj častimo, zapisal v obupu verza "Nor je, kdor se s petjem ukvarja, Kranjec moj mu osle kaže."

Na sprtost koroških Slovencev in na potrebo po večjem in konstruktivnejšem dialogu znotraj manjšine je opozoril letošnji Prešernov nagradenec Florijan Lipuš.

Njegove misli, s katerimi je nagovoril prisotne v Cankarjevem domu, so bile sicer namenjene deželi na severni strani Karavank. "Stojimo pred svetlim trenutkom, ko se bo slovenska beseda slišala po vsej Evropi, saj se je s svojo ustvarjalnostjo že davno vključila enakovredno med ostale evropske narode.

žinah izjemno malo otrok in se tudi zato otroci ne morejo naučiti biti hvaležni. V številni družini je treba stvari in ljubezen deliti, in to od otroštva naprej, kar je seveda odlična šola življenja, saj bo otrok že majhen spoznal, da je družba skupnost ljudi, ki je zgrajena na temeljih medsebojne spoštovanja, ljubezni, tudi

tevat, naj moji otroci doživljajo enako mandarin, kot sem jo sam, kot najbrž ne bodo mogli nikdar biti tako hvaležni za eno samo mandarino, kot sem bil sam stricu iz Trsta, ki jih je občasno prinesel na Vipavsko nekaj, da jih je potem mama shranila in nam jih počasi delila, predvsem zato, "ker je več dnevov kot klobas", da "so dlje trajale", ker se jih ni moglo in tudi nikjer ni dalo takrat pri nas kupiti.

Kljub temu da vem, da tega svojega občutja predokusnim južnim sadjem ne morem dati in ne v celoti posredovati svojim otrokom, pa jih lahko naučim hvaležnosti, ki se najprej kaže v tem, da rečejo hvala, ko jim dam mandarino, ki pa se kaže tudi v tem, da vedo, kako čisto nič ni res, da je mandarina na mizi nekaj nujnega in običajnega, nekaj, kar tam pač mora biti, kako je kruh sicer res vsakdanja hrana, a je za kruh treba biti nekomu hvaležen, tistemu, ki ga je naredil, staršem, ki so ga kupili, navsezadnje tudi tistemu, ki nam omogoča, da živimo v taki družbi. Če bom kot kristjan svoje otroke učil, da morajo iz ljudem in Bogu za kruh hvaležni, bom kot človek, ki nima milosti vere, svojega otroka učil, da v življenju mora biti nekomu hvaležen zato, ker je hvaležnost človeška, ker je hvaležnost ena tistih lepih lastnosti, ki človeka naredi človeka.

Hvaležnost je lepa čednost, so nas učili starši. Tudi danes je, ko se zdi, da hvaležnosti nikjer več ni. paljk@noviglas.it

Jurij Paljk GLOSA

O hvaležnosti

Najbrž se bo kdo ob branju tega zapisa že takoj v začetku nasmehnil in si sam pri sebi dejal, da je pisanje o hvaležnosti v današnjem času in današnji družbi skorajda nemumno početje, zagotovo pa nehvaležno delo.

Pa vendar bom zapisal nekaj besed o hvaležnosti, o kateri so že naše stare mame in kasneje mame govorile nam otrokom, "da hvaležnost ni od tega sveta". Spominjam se, da sem že takrat na glas spraševal, od kod pa je hvaležnost, če ni od tega sveta, in še to se mi je zdelo zelo čudno, da so nas starši in stari starši od malega učili, kako je "treba reči hvala". Naše mame so še dodale: "Bodite hvaležni

Bogu, da živite v boljših razmerah kot mi, da ste zdravi, bodite hvaležni, da se imamo radi!"

Od malega sem zrasel z naukom, da je v življenju treba biti hvaležen za vse, kar imam, od zdravja do razuma, od malih stvari do velikih, za vse moram biti hvaležen in lahko rečem, da se je te vzgoje nekaj le prijelo, vsaj pri meni se je, pa čeprav sem šel v svet in v družbo, v kateri velja divji zakon, da nihče ni nikomur hvaležen, ker se pač vse lahko kupi. Seveda je zgrešeno tako razmišljanje, a dejstvo je, da živimo v družbi, ki hvaležnosti ne pozna, vsaj v taki meri ne, kot jo je poznala družba, v kateri sem sam odrasčal.

Že dejstvo, da so nas starši učili od malih nog naprej, da moramo biti Bogu hvaležni, je danes nekaj izjemnega, ker danes nihče noče biti nikomur hvaležen, še najmanj pa Bogu, saj v naši družbi velja

le pravilo, da je "vse, kar imam, delo mojih rok in mojega garanja", kar je seveda zmotno, ker nihče ni potok, ker nihče ničesar ne more narediti sam, ker nihče lastnega uspeha ne bi zgradil brez posredne ali neposredne pomoči drugih.

Že za življenje samo bi človek moral biti hvaležen, najprej staršem in družini, če je vernik, pa gotovo tudi Bogu.

Pa kaže, da danes ni tako. Začne se, kot skorajda vse, za domačimi zidovi, ko starši ne učijo otroka reči hvala, ko se otrok nauči samo prejemanja in ni pripravljen deliti ničesar z nikomer. Seveda je to pogojeno z družbenimi pravili in pa s preprostim dejstvom, da imamo danes v dru-

krivic, a vseeno tudi hvaležnosti.

Jasno je, da ne morem zahtevati od svojih otrok, naj bodo ene same mandarine, danes tako veseli, kot sem je bil sam v otroštvu s sestrama in bratom, ko nam ga je oče razdelil, vsakemu malo, vsakemu enak delež in je priložnost izkoristil za to, da nam je pripovedoval o sončni Siciliji, kjer se je kot vojak večkrat najedel pomaranč, mandarin in drugega južnega sadja. V mrzli zimski nas je grela zlata barva mandarininega olupka, kiselkasto-sladek okus, ki ga nismo poznali, še najbolj pa očetova živa pripoved o velikih nasadih pomarančevcev in limonovcev na daljni Siciliji.

Sam torej ne morem zah-

Pesnik France Prešeren še navdihuje Slovence in našo kulturo

Tema o izbranih povečuje politično in pravno zmedo

Zaskrbljenost in bojzani pred morebitnim množičnim odpuščanjem z dela ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo

Množično in raznoliko proslavljanje slovenskega kulturnega praznika (Prešernovega dne) je najbolj zaznamovalo prejšnje dni v Sloveniji. Največji in najbolj aktualen pomen osrednje proslave v Ljubljani in nepričakovano velikega števila slovesnosti in kulturnih prireditev drugod v Sloveniji je najbrž v tem, da se Slovenci zavedamo poslanstva svojega jezika in kulture v najširšem pomenu, pri čemer nas zmerom znova navdihuje pesnik in, zdaj bi dejali, evropski genij mnogih razsežnosti, France Prešeren. Prešernovo nagrado je letos prvič prejel pisatelj Florjan Lipuš iz Koroške, torej naš rojak iz zamejstva. Nagrajenec je v nekem intervjuju ob kulturnem prazniku dejal, da so koroški Slovenci ohranili svojo narodnost prav s kulturo. Prepričan je, ki zagotovo velja tudi za slovensko narodno skupnost pri nas v Italiji, na kar v Novem glasu pogosto opozarjamo. Sicer pa se Državni zbor, vlada, politične stranke in tudi Ustavno sodišče še naprej ukvarjajo s t.i. izbranimi. Problem te kategorije tujcev, ki bodisi že imajo status stalnih prebivalcev Slovenije ali pa bi ga morali še pridobiti, naj bi dokončno uredili s t.i. tehničnim zakonom, sistemskim ali pa ustavnim zakonom. O nobenem od teh možnih zakonov pa se stranke, ki pripadajo vladni večini ali pa opoziciji, ne morejo sporazumeti, čeprav se vse sklicujejo na ustavna in zakonska določila. V razlage sklepa ustavnega sodišča o

izbranih se je vključila celo predsednica tega najvišjega organa pravne države, dr. Dragica Wedam-Lukič, kar se še nikoli prej ni zgodilo. Menila je, "da so nekateri odzivi na odločitve ustavnega sodišča presegle meje dobrega okusa", in opozorila, "da lahko obvezne odločitve sodišča presežejo, to je odpravijo le ustavni zakoni, a tudi te bi lahko presojo ustavno sodišče, če bi šlo za zlorabo."

Za zdaj se zdi edino zanesljivo, da bo referendum o t.i. tehničnem zakonu 4. aprila, toda ne glede na izid ne bo imel nobene veljave, ker je Ustavno sodišče že sporočilo, da bo morala država v vsakem primeru izbranim povrniti status, do katerega so domnevno upravičeni. Negotova je tudi višina odškodnin "za povračilo škode in trpljenja", ki jih bodo morali sami iztožiti na rednih sodiščih.

Slovenska javnost je že utrujena in tudi ogorčena zaradi dolgotrajnih razprav o t.i. izbranih, ki pa se bodo spričo predvolilnih koristi političnih strank še nadaljevale, vsaj do volitev v evropski parlament v mesecu juliju. Zadeva z izbranimi je do skrajnosti spolitizirana in v takem vzdušju nihče od najvišjih predstavnikov države, od predsednika Slovenije dr. Janeza Drnovška pa do premiera Antona Ropa, niti ne omeni, da je neizpolnjenih kar okoli dva-

najst odločitev ustavnega sodišča iz prejšnjih let. Politiki, z izjemo Janeza Janše, dr. Andreja Bajuka in Zmaga Jelinčiča, o tem molče, čeprav gre za krivice, ki so bile povzročene desetina tisoč Slovencev.

FOTO DDD

V Ljubljani pa so pobudniki za razpis referenduma o gradnji džamije županji Danici Simsič, 6. t.m., izročili 11.898 podpisov podpore. Županja je že sporočila, da bo zahtevo za referendum zoper gradnjo džamije zadržala in jo izročila v presojo ustavnemu sodišču. Po njenem mnenju naj bi bilo opredeljevanje o gradnji z referendumom protiustavno.

PO VSTOPU SLOVENIJE V EU DOMNEVNO V NEVARNOSTI DO ŠTIRIDESET TISOČ DELOVNIH MEST

Slovenija mora do vstopa v EU sprejeti še več novih za-

konov in izvršilnih predpisov z raznih področij, kar naj bi opravil Državni zbor tudi na nekaj izrednih zasedanjih. Če te naloge ne bi izpolnili, bi Evropska komisija (vlada) po sprejemu v evropsko poveza-

vo zoper Slovenijo lahko uvedla tako imenovane varovalne ukrepe. Potrjeno je, da bo na trgu pred železniško postajo v Novi Gorici, ob meji z Italijo, 30. aprila morebiti največja slovenskost v Sloveniji ob njenem vstopu v EU. To predvsem zaradi tega, ker se bo slavja udeležil tudi predsednik evropske komisije Romano Prodi. Po najbolj črnogledih ocenah pa bi v Sloveniji po vstopu v EU postopno lahko izgubili od štiri tisoč pa celo do štirideset tisoč delovnih mest. Opustili naj bi tovarne, ki poslujejo

z izgubo, tudi lastniki pa bi svoje obrate preselili v države, kjer je delovna sila cenejša. Že zdaj je tujih naložb za nove proizvodne zmogljivosti malo, v prihodnje pa naj bi jih bilo še manj. Vlada zagotavlja, da so omenjena predvidevanja nestvarna, saj je sprejela številne ukrepe za ohranitev in tudi povečanje števila delovnih mest. V okviru univerze v Mariboru so 6. t.m. odprli novo medicinsko fakulteto. V akademskem letu 2004/2005 bo sprejela prvo generacijo študentov, 80, pozneje pa naj bi število študentov medicine v Mariboru povečali na 100.

Marjan Drobež

Slovinci še zdaleč nismo nestrpni do tujcev

Okoli dva odstotka prebivalcev Slovenije je prišlo od drugod

Postopek za pridobitev slovenskega državljanstva pa je zahteven in zapleten

Med razpravami o t.i. izbranih predsednika SDZ Janeza Janša pogosto dolžijo, da je nosilec ksefonobije, to je sovraštva do tujcev in vsega tujega, samo zaradi tega, ker se zavzema za odgovorno politiko in ukrepe pri odločanju o priznavanju pravice do stalnega prebivališča v Sloveniji nekaterim iz skupine izbranih. Predsednik slovenske demokratske stranke je, denimo, na izrednem zasedanju državnega zbora 1. t.m. poudaril sicer znano dejstvo, da so pred osamosvojitvijo Slovenije dolge kolone pripadnikov jugoslovanske vojske, njihovih svojcev in tudi civilnih oseb zapuščale Slovenijo, zdaj pa hočejo "dokazati", da so pri nas živeli ves čas in država bi jim morala zato priznati status stalnega prebivanja za nazaj. Janez Janša, dr. Andrej Bajuk, predsednik Nove Slovenije, krščanske ljudske stranke, pa tudi Janez Podobnik, predsednik SLS, ki imajo pridržke do izbranih, vendar se tudi zavzemajo za odpravo krivic, ki so bile posameznikom resnično storjene, naj bi bili skupaj s člani omenjenih političnih strank ksenofobi (sovražniki tujcev in vsega tujega), zagriženi nacionalisti ali celo fašisti.

Omenjene ugotovitve navajamo tudi spričo dejstva, da je kar okoli 2% prebivalcev Slovenije prišlo od drugod, pretežno iz novih držav na območju bivše Jugoslavije. Kljub temu da je potrebno za pridobitev različnih dovoljenj, od dovoljenja za bivanje pa do državljanstva, čakati precej dolgo in urejati veliko dokumentov, pa se precejšnje število tujcev odloči za naselitev in življenje v Sloveniji. Izkušnje in sprotne dejstva kažejo, da v večini naših okolij strpno sprejemajo nove prebivalce, ki v Slovenijo prinašajo tudi svoje izkušnje, znanje in kulturo. Seveda pa vsaka država po svoje uravnava in izvaja zakonodajo glede selitev, čeprav mora Slo-

venija upoštevati načela EU o prostem pretoku oseb, prostega gibanja blaga, storitev in kapitala. Vsaka država ima tudi možnost za nadzor tujcev iz tretjih držav, ki niso članice evropske povezave. Tujci se bodo sicer lahko tudi v prihodnje priseljevali v Slovenijo, o obsegu pa bodo veljale posebne kvote, ki jih bo država določala skladno z merili EU. Kljub takim možnostim pa je, kot že omenjeno, postopek za pridobitev slovenskega državljanstva dolg, zapleten in zahteven, podobno kot v drugih državah, članicah evropske povezave. Že samo za zakonit vstop v državo je potreben cel kup dokumentov, od veljavne potne listine do dovoljenja za vstop. Do vize je težko priti, predvsem to velja za prebivalce iz tistih držav, kjer omejujejo vstop našim državljanom. Veljavni zakon o tujcih je bil sprejet leta 2000. Po tem zakonu je določena tudi kvota za najvišje število delavcev v Sloveniji iz tujine, ki znaša 5% aktivnega prebivalstva Slovenije, kar pomeni 41 tisoč omenjenih tujih delavcev. Zakon tudi celovito določa dejavnost vseh tujcev v Sloveniji, od umetnikov pa do znanstvenikov, predstavnikov tujih podjetij in podobno.

Tisti, ki se odloči za delo in prebivanje v Sloveniji, potrebuje dovoljenje za prebivanje. Le-to se izda najprej za določen čas, potem kot dovoljenje za prvo bivanje in kasneje za nedoločen čas kot stalno bivanje. Dovoljenje začasno bivanje izdajajo predvsem tistim, ki so dobili delo v Sloveniji, se tam izobražujejo, ali pa so si ustvarili družino, pa tudi v primeru, da so v Sloveniji dobili azil.

Tudi iz omenjenih podrobnosti izhaja, da smo Slovenci do priseljencev odprti narod, praviloma strpen, zaradi česar je malo primerov slabšega sprejema in negotovanja, kar nam priznavajo tudi tujci.

M.

SNG Nova Gorica / Premiera Amaterskega mladinskega odra

Izzivalno uporna glasbena farsa

Mimo lahko zatrdimo, da je Emil Aberšek, režiser, dramaturg in še marsikaj v sedemindvajsetih letih solidnega vodenja in usmerjanja mladih, ki jih je čar gledališke umetnosti zvalil v Amaterski mladinski oder, v senco SNG Nova Gorica, dodobra spoznal njihova hrepenjenja, hotenja in čutenja. Njihove skrite želje, uporniške misli, ravnanja in ne vselej pravilne izbire so odkrito sevale iz njegove posrečene glasbene predstave *Za umret'*, ki je doživela premiero v torek, 3. t.m., v dvorani SNG Nova Gorica in ugajala mladi in odrasli publiki, ki se je ob njej gotovo vsaj malce zazrla vase.

Ker je v sicer bogati dramski literaturi težko najti tekst, ki bi ustrezal današnji mladini in bil zanjo zanimiv, si je Aberšek zamislil in napisal besedilo z naslovom *Za umret'* (običajna fraza mladih), v katerem se realistični življenjski trenutki spajajo in spletajo s poetičnimi utrinki in mestoma celo olozimi niansami. Osred-

nji lik je Anastazija, odraščajoča deklica, ki v spominskih prebliskih opisuje najpomembnejše izreze iz svojega življenja, kot jih sama vidi in tolmači. V posameznih slikah, kot take so tudi scensko poudarjene z okvirji (delo Andreja Kovačiča), se vrstijo njeno rojstvo, otroštvo, prezgodnja smrt očeta, žrtve osamosvojitvene vojne, obisk pri predsedniku, šolski (ne)uspehi, prepri z materjo, srečanja s prij-

teljicami, najstniška zaljubljenost, beg od doma, vrnitev in sprava z materjo ter sorodniki.

V izrazitem prikazu življenjskega mozaika se krešejo iskre med generacijami, ki se ne znajo ali ne morejo zblizati. Odrasli so pri tem upodobljeni v groteskni, karikirani luči, kot nekakšne lutke, ujete v čas in strogo določena pravila. Te odtiske podčrtujejo tudi kričeče barve oblek protagonistov (kostumi Nevenka

Tomaševič). Le glavna junakinja je pristna, naravna s svojimi upornimi razmišljanji in dejanji, taka pač, kakršna je danes mladina. Zato so se mladi gledalci prepoznali v njej in njenih upih.

Posamezne govornice dele, odrske slike, sklepajo vsebinsko pomenljive pesmi-songi Nike Melink, Nika Grafenauerja in Mateja Petejana, ki je tudi avtor glasbe, uglasbene na sodobne hrupne, a tudi bolj umirjene ritme. Na te so ubrali koreografski koraki in podo-be Tine Lozej-Češnovar, večkratne sodelavke AMO.

Dobro uro trajajočo predstavo s hitrim tempom in menjavajočimi se prizori je izoblikovalo devet izvajalcev, Manca Kodermac (Anastazija), Nina Luin (mama Hilda), Nika Melink (teta Genovefa), Ana Žbona (babica Jolanda), Miha Bezeljak (stric John), Matija Širok (hišnik Branko), Tanja Srednik (sošolka Suzi), Maja Šorli (sosedica Anica), Tereza Tomažič (medicinska sestra Polonca), in ji bili kos, še posebno tisti, ki imajo za seboj kar nekaj odrskih izkušenj.

Iva Koršič

750 let Maribora - drugega največjega mesta v Sloveniji

V Mariboru bodo letos s najrazličnejšimi prireditvami in slovenskimi zaznamovali 750-letnico prve omembe tega mesta, "štajerske prestolnice", po velikosti drugega mesta v Sloveniji. Predvsem poskušajo premostiti razvojni zaostanek v primerjavi z drugimi območji v državi, ki se kaže zlasti v težavah in ukinjanju podjetij in v velikem številu brezposelnih. Mesto Maribor je v slovenski zavesti znano predvsem po tem, da ga je v politično razburkanem in napetem obdobju po prvi svetovni vojni general Rudolf Maister s svojo vojsko ubranil pred Avstrijo, s čimer je zagotovil njegovo pripadnost Sloveniji. Ob jubileju mesta je v reviji Mariborčan njen glavni in odgovorni urednik Srečko Pirtovšek zapisal, "da bitk tudi za našo generacijo še zdaleč ni konec, samo puško in sabljo bosta kot orožje zamenjala trg in denar." Do konca tega leta bo zgrajena moderna avtocestna povezava med Mariborom in Ljubljano in morebiti bo v prihodnje tudi zaradi časovne bližine vpliv Mariborčanov v slovenskem glavnem mestu večji, kot je sedaj. Sicer pa se v Mariboru navdihujejo s prodornostjo sosednjih mest. Pogledujejo v Gradec, v Avstriji, kjer so veliko naredili kot evropsko mesto kulture, in v Celje. Tam so zgradili nov nogometni stadion, odprli razkošno športno dvorano in že drugi velik kinocenter, medtem ko v Mariboru prvega šele gradijo.

M.

Stojan Pahor NASVETI VARČEVALCEM
OBVEZNICE (2)

Investitor lahko preko posrednika (banka ali borzno posredniška hiša) kupuje posamezne obveznice ali v obliki obvezniškega investicijskega sklada. V prvem primeru se nakup lahko uresniči ob emisiji vrednostnega papirja ali v določenem trenutku med izdajo in zapadlostjo le-tega. Z emisijo se dejansko začne življenje obveznice. Ta trenutek se uvršča med trgovanji vrednostnega papirja na primarnem finančnem tržišču. Nakup v trenutku med emisijo in zapadlostjo posrednik izpelje v sklopu tako imenovanega sekundarnega finančnega tržišča, ki je v Italiji znano s kratico MOT (it.: mercato telematico delle obbligazioni e dei titoli di Stato).

Pri nakupu obveznic mora vlagatelj upoštevati tri vrste tveganj: 1) **Finančno stabilnost izdajatelja** (država, podjetje, ustanova). Varčevalec lahko upošteva mnenja agencij za "rating" (npr. strokovni družbi Standard & Poor's in Moody's), ki redno kontrolirajo posamezne ustanove in podjetja ter posredujejo svoje ocene v obliki alfanumeričnih znakov. Oznaka trojni "AAA" kaže na izdajatelja vrednostnega papirja vrednega mak-

simalnega zaupanja. Obratno ocena trojni "CCC" označuje ustanovo ali podjetje z veliko možnostjo stečaja; 2) **Nihanje cene obveznice**. Ta ob izdaji je ponavadi enaka nominalni vrednosti, ki je natisnjena na vrednostnem papirju. Izdajatelj obveznice se lahko odloči za ceno, ki je rahlo višja ali pa nižja od nominalne vrednosti. Cena že izdanih obveznic je odvisna od več spremenljivk, kot so: obrestne mere, ponudbe in povpraševanja, dospelosti. Višanje obrestne mere znižuje ceno obveznic in s tem donosnost in obratno. Tudi cena državnih obveznic, ki veljajo za najbolj gotovo obliko varčevanja, se spreminja. Unovčenje kapitala pred zapadlostjo se lahko spremeni v negativno presenečenje; 3) **Nihanje na valutnih tržiščih**. Ta vrsta tveganja odpade samo pri vrednostnih papirjih, deno-

miniranih v domači valuti.

Naložba v obveznice v obliki investicijskega sklada je bolj preprosta. V tem primeru vlagatelj izbira med različnimi kategorijami skladov in prepušča izbiro posameznih

papirjev upravitelju premoženjske mase. Poleg tega je varčevalec posredno lastnik velikega števila obveznic, kar znatno omeji tveganje investicije. Dejansko sklad omogoča investitorju, da nima v osebnem portfelju samo na prvi pogled gotovih vrednostnih papirjev (primera PAR-MALAT in CIRIO). Obvezniški investicijski skladi so lahko geografsko **neopredeljeni** (internacionalni obvezniški skladi) ali pa **strogo opredeljeni** (obvezniški skladi z območja evra, dolarja, yena ali EU). Vlagatelj se lahko tudi opredeli za sklade, ki vlagajo kapitala **na področja držav v razvoju ali samo v določene vrste obveznic** (npr. državne ali podjetniške).

Bralci lahko sodelujejo pri naši rubriki z vprašanji in pripombami. Elektronska pošta: s.pahor@tin.it.

Špediterji so stavkali...

... kolone tovornjakov na meji vse daljše

Prvi znaki zapletov zaradi stavke italijanskih špediterjev so se na Goriškem pokazali že v začetku tega tedna, saj so na slovenski strani še kako občutili tri dni trajajočo stavko na italijanski strani.

Zaradi stavke špediterjev na italijanski strani državne meje so se na mejnih prehodih z Italijo povečale čakalne dobe za tovorni promet in to ne samo na Goriškem, ampak tudi na Tržaškem. Kot so v ponedeljek sporočili iz carinskega urada Nova Gorica, so se na mednarodnem mejnem prehodu Vrtojba - Štandrež začele ustvarjati kolone tovornjakov, ki so več kot 24 ur čakali na vstop v Italijo. Ob 9. uri je bila v torek, 10. t.m., kolona tovornjakov dolga že več kilometrov. Na slovenski strani mejnega prehoda so cariniki organizirali delo v štirih izstopnih kolonah, kar pa po poročanju STA ni pospešilo pretoka prometa, saj je italijansko carinsko parkirišče že itak zadnje čase prezasedeno.

Kot je znano, so začeli špediterji v Italiji zaradi nerešenih vprašanj ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo

stavkati že v petek, 7. februarja. S celodnevno stavko so nadaljevali tudi v soboto, 8. februarja, po nedelji, ki je

in Tržaškem za vedno "odšlo v ropotarnico zgodovine", saj bo vstop Slovenije v EU odpravil carinske storitve na

FOTO: BUMBACA

sicer za špediterje dela prost dan, ker tudi tovornjaki ne smejo voziti po avtocestah, pa so v ponedeljek nadaljevali s tridnevno stavko.

Špediterji s stavkami in drugimi protestnimi dejanji opozarjajo oblasti na letošnji 1. maj, ko bo Slovenija postala polnopravna članica EU in bo njihovo delo na Goriškem

sedanji državni meji med Italijo in Slovenijo, kar pa za špediterje in širše tudi za delavce v izvožno-uvoznih podjetjih ni nič kaj obetavna stvar, saj jih bo samo na Goriškem okrog tisoč ob delovno mesto.

Rešitve, vsaj za sedaj, še ni nobene.

ZUT

SLOVENIJA

Tudi po sprejemu Slovenije v EU

Najbrž še nekaj let ovire in prepovedi za zaposlovanje v tujini

Če bo Slovenija dosegla sporazum z Italijo in Avstrijo, bi lahko uredili položaj delavcev z obmejnih področij

V Sloveniji potekajo mrzlične obravnave o prednostih, a tudi omejitvah na raznih področjih, potem ko bo slovenska država 1. maja postala članica EU. Sindikati, Gospodarska zbornica in seveda tudi delavci so zaskrbljeni zaradi bodisi že sprejetih ali pa napovedanih omejitev na t.i. trgu dela. Sedanje članice povezave so namreč uvedle prehodno obdobje za zaposlovanje delavcev iz Slovenije in drugih držav

prehodno obdobje, in sicer je bila sprejeta formula 2+3+2, ki daje možnost postopnega odpiranja trgov dela. Prvima dvema letoma prehodnega režima se ne bo mogoče izogniti. Možnosti za zaposlovanje bodo v tem obdobju skoraj popolnoma zaprte. To pomeni, da se v tem času slovenski delavci ne bodo mogli svobodno gibati in se zaposliti pod enakimi pogoji kot delavci sedanjih držav članic. Prehodno obdobje bo lahko trajalo, če bodo drža-

ve sedanje članice evropske povezave tako odločile, celo do sedem let. Mogoče pa so rešitve take, da bi Slovenija z drugimi državami sklenila dvostranske sporazume o zaposlovanju, s čimer bi bilo

zagotovljeno svobodno gibanje in zagotovljene pravice pri zaposlovanju v tujini. Pogovori o takih rešitvah zdaj intenzivno potekajo med Slovenijo in vlada-mi Italije, Avstrije in Nemčije. Možnosti pa ni veliko, saj, denimo, Avstrija in Nemčija tudi po sprejemu Slovenije v EU ne bosta dovolili niti opravljanja čezmejnih storitev slovenskih delavcev.

Kaže, da se bodo po 1. maju slovenski delavci brez ovir oz. prepovedi lahko zaposlovali samo na Irskem. Morebiti bosta Italija in Avstrija pristali na sporazum o statusu delavcev z obmejnih področij v Sloveniji, ki vsak dan odhajajo na delo na obmejna območja obeh držav. Za ureditev položaja teh de-

lavcev si zelo prizadevajo slovenski sindikati, obmejne občine, kot sta tudi mestni občini Koper in Nova Gorica, in tudi sindikalne organizacije v italijanski Gorici.

Ob vstopu v EU bo Slovenija skratka soočena z nekaterimi prednostmi in omejitvami. Slovenski državljani bodo lahko ustanavljali svoja podjetja na celotnem področju evropske povezave; imeli bodo pravico prebivanja na celotnem teritoriju EU; urejen bo sistem medsebojnega priznavanja poklicnih kvalifikacij in diplom; zagotovljene bodo pravice do socialne varnosti za vse državljane evropske povezave; v vseh državah EU, razen v Avstriji in Nemčiji, bo dovoljeno svobodno opravljanje storitev. Velika ovira pa bo, kot že zapisano, omejen dostop na trge dela zaradi uvedenega prehodnega obdobja v državah sedanjih članic EU.

V nekaterih delih slovenskega gospodarstva, zlasti v podjetjih, ki se nahajajo v krizi, obstaja tudi zaskrbljenost zaradi možne konkurence delavcev iz drugih držav pristopnic v povezavo. Vprašanje o tem, kako bodo urejeni odnosi med državami pristopnicami, je namreč še povsem odprto. Med njimi s prvim dnem članstva bo veljala svoboda gibanja delavcev.

Vsaka od pristopnic pa lahko po vstopu v Evropsko unijo uvede omejevalne ukrepe, če bi prišlo do težav ali celo krize na trgu dela, prav tako ima pravico uporabiti recipročne ukrepe.

M.

Po izbiri Kapitala, revije za naložbo denarja Sto najvplivnejših direktorjev v Sloveniji

Revija za naložbo denarja, *Kapital*, je v svoji novi številki objavila seznam stotih oseb, raznih direktorjev, predsednikov uprav in drugih osebnosti, ki naj bi bile najbolj vplivne v Sloveniji. Pri izbiri so upoštevali pomembnost družbe, podjetja ali ustanove, ki jo posameznik vodi, čas njegovega službovanja, članstvo v nadzornih svetih drugih družb oz. podjetij, pojavljanje v javnih občilih, določene izvire poslovne poteze, družbeno delovanje in še nekatera druga merila. Tako so dobili spisek stotih ljudi, za katere po mnenju *Kapitala* "lahko z gotovostjo rečemo, da v slovenskem gospodarstvu vlečejo, če že ne vseh, vsaj večino niti."

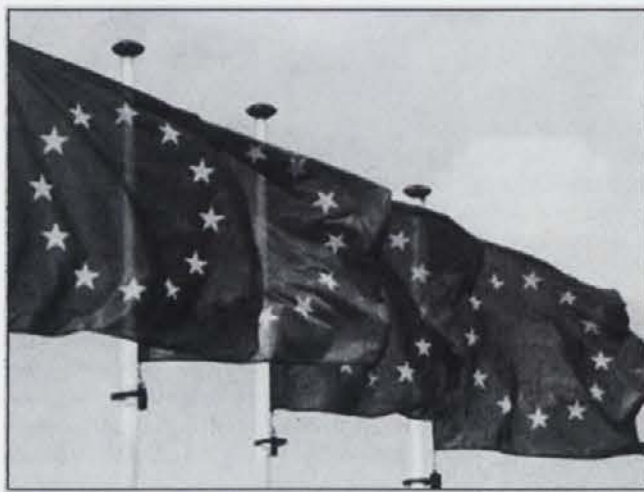
Stirje najbolj vplivni direktorji naj bi bili Igor Bavčar, predsednik uprave naftne družbe Istrabenz, Janez Bohorič, predsednik uprave gumarske industrije Sava v Kranju, Zoran Jankovič, predsednik uprave veletrgovske družbe Mercator, in Miloš Kovačič, predsednik uprave industrije zdravil Krka na Dolenjskem.

Omenjena revija za naložbo denarja je Igorja Bavčarja takole ocenila in predstavila: "Politično spada med nedotakljive osvoboditelje Slovenije, s svojo karizmo in pojavom naj bi vzbujal spoštovanje in strinjanje skoraj z vsem, kar naredi. Bil je v Demosu, sedaj je trden član LDS, bil je tako notranji minister kot minister za evropske zadeve, spoštovan pri vseh političnih strankah in je priredil prvostno

presenečenje, ko se je odločil postati predsednik uprave naftne družbe Istrabenz. Z lobističnimi mrežami med gospodarstveniki in politikami si je pridobil neuradni naziv gospodarja južne Slovenije s središčem v Slovenski Istri, s čimer je nehote prevzel nase občutljive odgovornosti - spravitelji na razumno in donosno pot obalni turizem, skrbno pretehtati odnose z Istro in vse sile postaviti za čim večji gospodarski vpliv v Trstu, da ne bodo Italijani (potem ko so se že pred Bavčarjevimi prihodom na obalo dokopali do Banke Koper) s poslom prevzeli njegovega fevda. Pravzaprav je Igor Bavčar v Sloveniji protiutež predsedniku deželnega odbora Furlanije-Juljske krajine in bivšemu županu Trsta, Riccardu Illyju. Tega se predsednik uprave Istrabenza še kako zaveda, zato se ne bo vrnil v politiko, temveč ima namen v poslu postati z nakupi in transakcijami šef slovenske energetike."

V skupino stotih najvplivnejših direktorjev v Sloveniji je revija *Kapital* uvrstila tudi nekaj osebnosti iz Primorske. Med njimi so Bruno Korelič, glavni direktor Luke Koper, Franc (Branko) Tomažič, predsednik uprave družbe HIT v Novi Gorici, Dušan Mikuš, predsednik uprave živilske industrije Fructal v Ajdovščini, Dušan Črnigoj, generalni direktor za gradbeništvo Primorje v Ajdovščini, in Edvard Svetlik, predsednik uprave gospodarske družbe Hidria v Idriji.

M.

Pop kultura med hladno vojno

Kako je Tom Cruise rešil Georgea Busha starejšega?

diska zapolnjen s podatki, in hočeš nekaj najti in disk samo še melje in obrača in preprosto ne dela.

Vas vendarle vznemirja, da bi morda še kaj spremenili, dodali? Je za vas zgodba končana?

Ah, ne. Verjetno bi kaj spremenil, pa tega zdaj ne morem. Ali naj zdaj trpim?

Metod Pevec še kdaj igra v kakšnem filmu?

Ne igram rad, včasih pa je kakšna prošnja, ki je ne morem zavrniti. Ja, v zadnjem filmu Maje Weiss igram manjšo vlogo duhovnika in moja soigralka je Polona Juh. Kako naj to zavrnem?

Z Metod Pevcem bi lahko pogovor trajal še in še. Povedal je tudi, da je njegova velika želja posneti film o zgodbi Aleksandrink, slovenskih dekletih, ki so odhajala v Egipt, pa najbrž ne bomo imeli dovolj posluha, da bi zbrali dovolj denarja. Veliko je povedal še o Istri in ljudeh, s katerimi se srečuje, ko skrbi za svoje oljke. Prav v tem času je prve vlozene iz zadnje sezone verjetno že okusil. Verjamem, da so bile dobre in dovolj mehke, ker jim je ravno dovoljkrat zamenjal vodo. Sploh, ker se svojemu delu posveča z neko iskreno predanostjo, ki je ne srečamo ravno velikokrat.

Veliko časa traja, da se vrnete v realni svet? Odvisno od projekta. Zdi se mi, da vedno več traja.

Kako sami gledate svoj film v dvorani, polni gledalcev?

V bistvu sem ga tako gledal samo enkrat. Film sem že tolikokrat prej videl. Ljudje ne vedo, kaj pomeni gledati film v postprodukciji non-stop - zaradi montaže slike, barvne obdelave, tonskih razlogov; poslušaj, gledaj, poslušaj, gledaj - zmeša se ti. No, ne ravno to, ampak priskuti se ti pa. Vsako podrobnost, milimeter poznaš. To je absurdno. Približno tako, kot če imaš zelo star računalnik, kjer je vsak košček

Američani so bili po vietnamskih dogodkih dalj časa zelo negativno nastrojeni do vsega, kar je imelo vojaški prizvok. Filmska industrija je še dalj časa obsojala več kot desetletno prelivanje krvi v Indokini. V sedemdesetih, osemdesetih in celo devetdesetih je vsesplošni val protivojnega in postvietnamskega razpoloženja na obalo ameriške medijske javnosti naplaval nekaj filmskih mojstrov, ki so nedvoumno obsojale ameriški vojaški sistem in vojno v Vietnamu. Leta 1978 je v javnost prišel film *Lovec na jelene* (Deer Hunting), v katerem nastopa tudi Robert De Niro in ki je v ospredje postavljala problematiko t.i. vietnamskega sindroma. Rušilne učinke večkrat omenjenega spopada, ki so pokopali duševno plat mnogih vojakov, so analizirali tudi drugi režiserji svetovnega formata. Francis Ford Coppola je leta 1979 predstavil film *Apocalypse now*. Leta 1987 je z dolgotražen *Full metal jacket* vietnamsko vojno obravnaval Stanley Kubrick. Z omenjeno tematiko se je spoprijel tudi hollywoodski "uporniški duh" Oliver Stone v kinematografski postavitvi *Platoon* leta 1986 in *Rojen 4. julija* (Born on the 4th of July) leta 1989.

Družbenopolitični dnevni red se je medtem močno spreminjal. Ameriška zunanja politika je konec sedemdesetih in sploh v osemdesetih več

krat začutila potrebo po "aktivnih" vojaških posredovanjih zunaj svojih meja. Američanom ni šlo v račune, da so leta 1979 v Iranu zmagoslavno sprejeli ayatollaha Khomeinija, ki je razglašal teokracijo, islamsko revolucijo in brezkompromisen boj proti zahodnemu hudču iz Washingtona. Dalje se je skozi osemdeseta postavljala problem razpadanja komunizma. Reagan (in kasneje Bush starejši) mu je hotel zadati še smrtni udarec. Konec osemdesetih se eksponencialno poveča svetovno krizno žarišče na Bližnjem vzhodu. Problem ni več samo gordijski voz, v katerega sta se po 2. svetovni vojni zapletla Palestina in Izrael. Vse nevarnejši sovražnik postaja tudi Sadam Husein. Ameriška javnost ni pripravljena na vojaško akcijo, pretresljivi posnetki iz Vietnamu so še vedno močno vtisnjeni v kolektivni spomin. Politično elita si mora zato pripraviti rodovitno zemljo, iz katere bo leta 1991 vzkliklo dovoljenje javnega mnenja za vojaško akcijo *Desert storm* v Iraku. Pri oranju ledine odobravanja vojaških akcij se je ameriška administracija poslužila močnega pluga v obliki visokopračunskega holliwo-

odskega izdelka. V film, ki je pod vodstvom Tonyja Scotta leta 1986 s posebnimi efekti in postavnim Tomom Cruis-

so očaral ves svet, je delež finančnih sredstev vložila sama ameriška izvršna oblast. Govorim seveda o filmu *Top gun*, ki je skozi enkratne akrobatske prizore, v katerih nastopajo ameriška vojaška letala v boju proti nasprotnikom, želel rehabilitirati ameriško vojsko in pravično vojno. Vse je bilo seveda ovito v preverjeno uspešni me lodramatične ljubezenske romance, ki je ob zvokih pesmi *Take my breath away* spravil v solze publiko v kinu. Kar pa je pomembnejše, ljudje so vojaštvo spet začeli čutiti kot pojem varnosti. Še več. Kdor je vstopil v vojsko, je imel možnost postati nacionalni junak.

Vojska in bojevanje sta tako ponovno začela pridobivati prijeten estetski videz, ki sta ga izgubila v Vietnamu. Zaliv-

ska vojna leta 1991 je ponovno vzpostavila črno-belo tehniko skozi paradigmo dobrozlo. Vsi vojni posnetki, ki so se vrteli na televiziji, so bili na las podobni scenam iz *Top gun* in vseh takratnih vojnih filmov. Vojna, v kateri novinarji niso imeli neposrednega stika z realnostjo bojišč, je ponovno postala estetska, čista vojna. V javnost posnetki prelivanja krvi niso prodrli, niti taka poročanja, ki so ameriške državljanke pretresale v času Vietnamu. Zalivska vojna se je dalj časa izredno dobro tržila celo na takih ciljnih občinstvih, kot so mladi in otroci. V prvih devetdesetih je industrijski velikan na področju videoiger *Sega Enterprises* na tržišču predstavil vojaško videoigro *Desert storm*, računalniško predelano različico zalivskega spopada, v kateri se je lahko vsako posebej v ameriških topgunih in napadal Irak. Vsakdo si je tako lahko kar na domačem zaslonu ustvarjal svoj Puščavski vihar (slovenski prevod angleškega *Desert storm*) in si tudi na podlagi tega oblikoval kritično mnenje o najaktualnejših družbenopolitičnih problematikah.

Andrej Černic

15
CETRTEK,
12. FEBRUARJA
2004

PREJELI SMO

“Mlade zamejce je treba poučiti...”

Pozdravljeni vsi!
Ko sem prebral v Novem glasu neke vrste živčno reakcijo na vaše kratko pisanje o “zamejskih” mladih Sloven- cih, ki so obiskali Beograd in Titov grob, sem se zgrozil, kakšno mladino imamo v “zamejstvu”, o kateri mislim in upam, da ni vsa tako nevedna. Ne vem, ali ste pripravljene objaviti moj odgovor tem mladcem, ki nič ne vedo o rdeči peterokraki zvezdi, niti o dejstvih, ki so se dogajala v preteklosti. Če bi eventualno objavili kot odgovor bralca, bi seveda morali temeljito slovnično popraviti in v celoti urediti, ker se zavedam, da sem se celo življenje ukvarjal s strojništvom in predvsem z vodnimi turbinami. Kakorkoli že, nekdo jim mora odgovoriti; ker pa napada ali napadajo odgovornega urednika in celoten časopis, bi bilo bolje, da odgovori nevtralna oseba. Take nevedneže, in bi lahko rekel tudi nesramneže, je nujno poučiti in jim dopovedati, da premalo vedo.

Lepe pozdrave
Silvan Štokelj

Mladina iz “zamejstva” na Titovem grobu v Beogradu
Zavedam se, da vaš časopis

ni političen, lepo poročate tudi o dogodkih v Sloveniji. Vaša poročila so lepo spoštljiva, realno poročanje o dejstvih. Težko bi našel časopis, ki bi izkazoval toliko spoštovanja do slovenske besede, kot je prav Novi glas.

Nikoli prej si nisem vzel časa, da bi vas pohvalil, čeprav sem imel tak namen, sedaj pa me prehitujejo dogodki in sem se odločil odgovoriti mladincem, ki so obiskali v Beogradu Titov grob.

Ne vem, ali je bilo zares vseh tistih 110 mladih; če pa so bili, je toliko bolj žalostno, ker članek v Novem glasu z dne 19. januarja 2004 pod naslovom “Prejeli smo”, kaže na to, da zgodovine sploh ne poznajo. Tudi če niso bili samo mladi, bi jim rad povedal, da so v “zamejstvu” (tak izraz uporabljam zato, ker je bil v članku uporabljen in sem tudi sam Primorec) v času Titove diktature lepo živeli, medtem ko smo mi hodili tja po kavo, praške, rezervne dele za avtomobile (tisti, ki so pač imeli avto), kavbojke in še bi lahko našteval, pa bi mi zmanjkalo prostora. Mladim Sloven- cem v “zamejstvu” ni bilo potrebno hoditi nikamor, ker so živeli v “gnilem” kapitalizmu, tudi stanovanje so dobili na bolj pošten način kot mi, ker tisti, ki ni bil v partiji (stranka komunistov), ni imel nobene možnosti. To sem občutil sam, ko se mi je rodila hčerka, pa nisem imel kam.

Imam kar tri srbske pro-

grame in na enem sem izvedel novico, da so: *posjetili Beograd i otišli na Titovo groblje slovenački mladinci iz slovenačkog Primorja, Trsta i okoline*. Nikoli nisem stoođstotno znal srbsko, zato sem to zapisal po spominu, kar sem slišal na srbski TV. Pravzaprav menim, da ni pomembno, kdo je poročal o tem dogodku, pomembno je povedati, da mladinci iz “zamejstva” obožujejo rdečo, modro, belo zastavo, ki je zares naša, saj smo jo dobili že davnega leta 1848, vendar brez zvezde in ne šele po koncu druge svetovne vojne. Verjamem, da ti mladinci ne vedo, kaj pomeni tako spoštovana rdeča zvezda, ki je primorski osvoboditelj, kot so npr. Tigrovci in prvi partizani, niso imeli. Rdeče zvezde smo se, hvala Bogu, znebili ob naši osamosvojitvi, ki je bila proglašena leta 1991 po plebiscitu leta 1990. Tigrovci, ki so v času socializma bili zamolčani, tako kot prvi partizani, niso imeli na kapah zvezde, celo še po razpadu Italije ne; ko je prišlo povelje iz Moskve takoj zamenjati trobojnicno zvezdo, smo bili zelo preseščeni; ženske so hitele šivati zvezde in zamenjavo trobojnic na kapah partizanov, ki smo jih v resnici na Primorskem videli prvič po razpadu Italije. Več o zvezdi tu ni prostora, rad pa bi poudaril, da tisti mladeniči nimajo pojma o pomenu rdeče zvezde, ki simbolizira komunizem, ki

nam ni prinesel samostojnosti, ampak neke vrste tiranijo, ki ni bila prav nič drugačna od italijanskega fašizma, ki nam je prepovedal govoriti v materinem jeziku. Prav to se mi je zgodilo, ko sem moral v vojsko SFRJ, kjer so mi zopet prepovedovali govoriti slovensko, komanda pa je že tako bila v srbohrvaškem jeziku. Premalo veste, dragi mladinci, o diktatorju Titu in rdeči zvezdi, živeli ste v državi, kjer vas ni nihče zatiral, razen morda pa res glede slovenskega jezika, ki še danes ni enakopraven z večinskim. Tudi socializem je bil bolj za nekatere, posebno tiste, ki so bili v partiji. O komunizmu pa menda veste, da ni bil prav nič drugačen od fašizma ali nacizma, obnašanje je celo povzel po fašističnih metodah, z razliko, da je pomoril neprimerno več ljudi kot prej oba omenjena, da ne omenjam povojnih nesodnih pobojev Slovencev, o katerih so molčali oziroma se ni smelo govoriti, dokler se nismo osamosvojili. Nikakršnega revizionizma nihče ne zganja, da bi razumeli prejšnje stoletje, ki ga pa te 110 mladincev ne razume, ker niso živeli tu.

Tisti, ki smo preživeli fašizem, lažje razumemo tudi tiranijo komunizma, kar je seveda za nekatere mladince manj razumljivo, posebno če nisi živel v komunizmu.

Da so zavezniške sile leta 1947 (“teroristično”) začrta-

le sedanjo mejo in s tem ni bila izpolnjena želja vseh Primorcev, saj je bil Trst z Gorico in okolico dan Italiji že po prvi svetovni vojni kot darilo Italiji in nista bila vrnjena po drugi svetovni vojni, je bila krivda komunistov v tedanji Jugoslaviji in Sovjetski zvezi, o tem pa tu ni prostora pojasnjevanju.

Da bi raje videli zastavo z zvezdo v sredini, je pa že malo preveč neresno in dokaz, da prav nič ne poznate, kaj ta zvezda pomeni. Ob samostojnosti smo želeli isto zastavo, vendar brez zvezde, tako je tudi nastal nov grb na zastavi, ki je zamenjal zvezdo. Hoteli smo postati zares država, kar v Jugoslaviji nismo bili! Jugoslavija pa se ni začela podirati po smrti diktatorja Tita, kot zmotno navaja pisec, ampak mnogo prej, ko smo se zadolževali prekomerno in živeli “lepo” na račun bodočih rodov, saj moramo odplačevati tisto “lepo” življenje in to bodo odplačevali še naši vnuki. Slovenci pa smo v času SFRJ v nenasitno vrečo plačevali mnogo preveč, tudi to je rušilo že Titovo Jugoslavijo. Tisti, ki pa je v časi Tita pokazal na problem, je moral s trebihom za kruhom, če ni bil zaprt. Tak je bil tudi spoštovani g. Pučnik in, glej vruga, tako kot ste vi “zamejci”, je bil dr. Pučnik sramotno ožigasan kot tujec, dodatna “groza”, da je še imel Nemko za ženo, zato so ga Slovenci po obsežni propagandi pro-

ti njemu zavrgli in izvolili dolgoletnega vodjo komunistov za predsednika, ki je potem predsedoval kar dva mandata. Gospoda Pučnika pa zagotovo mirno imenujemo očeta naroda, ker to ni bil nihče drug; za opus njegovih zaslug tu ni prostora.

Rojstvo države pa se ni zgodilo v Ajdovščini (čeprav sem tam blizu rojen), ampak je rojstvo slovenske države nastalo s plebiscitom leta 1990 in po razglasitvi samostojnosti naslednjega leta. To bi vi, mladinci, že morali vedeti. V Ajdovščini je sicer bila razglašena neke vrste svoboda, samostojnost gotovo da ne, prav tako ni bilo nobene samostojnosti pozneje v socializmu.

Želel bi, da bi tisti mladinci, ki po trinajstih letih naše samostojnosti nosijo cvetje na grob diktatorju z zastavo, na kateri je rdeča zvezda, bolj poznali razmere v nekdanji Jugoslaviji in se malo bolj pozanimali, zakaj smo se želeli osamosvojiti in se tudi osamosvojili. Žalostno pa je, da imamo take zastopnike v “zamejstvu”, ki prav nič ne pripomorejo k utrjevanju slovenstva zunaj naših meja, ki bodo kmalu brez fizičnih meja. Srbski narod pa tudi ni tako neumen, da bi vas hvalil, ko nastopate v tuji državi z nepravno zastavo in obiskujete grob človeka, ki si tega ni zaslužil, sicer pa diktatorjev grob bolj sameva.

Silvan Štokelj

Kako je z imeni naših ulic in trgov

V treh pokrajinah, kjer živimo Slovenci v Italiji, so ulice in trgi tu in tam poimenovani po slovenskih osebnostih. Slovenska poimenovanja so pogostejša v krajih, ki spadajo pod slovensko občinsko upravo. Na Goriškem je veliko slovenskih in dvojezično znanomovanih ulic, trgov in zaselkov v doberdobski, sovoedenjski in števerjanski občini. Tržaške slovenske občine nimajo ulic, ampak samo hišne številke. V majhnih krajih je to razumljivo, čudno pa se to zdi npr. v dvojezični občini Devin-Nabrežina. V vseh teh krajih bi slovenska imena ulic in trgov zgovorno pričala o slovenski prisotnosti, čeprav ponekod samo še delni. Kako slovensko ime zasledimo tudi v krajih, ki spadajo pod tržaško in goriško občino, npr. v Bazovici (I. Gruden, D. Kette, S. Kosovel) ali v Podgori (L. Bratuž) in Štandrežu (S. Rutar). V treh glavnih mestih ima doslej nekaj s slovenskimi imeni poimenovanih ulic samo Gorica. Imena so S. Kociančič, A. Gregorčič, A. Gabršček, H. Tuma, M. Fabiani in J. Tominz. V goriško komisijo za toponomastiko sta bila pred časom imenovana tudi dva Slovenca. Upajmo, da bodo njihovi predlogi upoštevani. Treba bi bilo npr. preimenovali ulico Balilla iz fašističnih časov. Zakaj ne s slovenskim imenom? V. Stanič (Stanig) ima npr. v Münchnu svoj trg, v Gorici, ki mu veliko dolguje, pa je skoraj nepoznan. Tudi nadškof F. B. Sedej bi moral tu imeti svojo ulico, kakor jo ima nadškof C. Margotti.

O slovenski prisotnosti v Trstu skorajda ni tovrstnih pričevanj, če izvzamemo komaj

opazno uličico nad Sv. Ivanom, poimenovano po M. Fabianiju, in morda še katero. Na robu Vidma, in sicer na poti proti Čedadu, nas prijetno preseneti ulica, poimenovana po I. Trinku.

V naši deželi večjezični napisi ob vhodih v mesta in vasi, kakor tudi imena ulic in trgov, odražajo krajevno stvarnost in njene posebnosti. V Vidmu imajo nekatere ulične table pod sedanjim imenom tudi prvotno furlansko. Tako bi moralo biti napisano nekdanje slovensko ime npr. na goriškem Travniku in še kje. Od Ločnika pri Gorici do Vidma so mnoga krajevna imena napisana v italijanščini in furlanščini, npr. Lucinico-Lucinis, San Lorenzo-San Lurinz, Buttrio-Buri, Udine-Udin. Tak napis pred mestom seveda pogrešamo v Trstu in v Gorici.

V Gorici se zadnje čase veliko govori in piše o trgu pred svetogorsko postajo. Z letošnjim 1. majem bo postal skupen za obe mesti, Gorico in Novo Gorico, in bo kot tak edinstven zglede sožitja in prijateljstva. Znan je načrt za njegovo preureditev, znano je, da bo sredi trga velik mozaik, izdelan po načrtu tržaškega umetnika Franka Vecchie- ta, ne vemo pa, kako se bo ta trg imenoval. Jasno je, da bi tako pomemben, simboličen in na novo urejen prostor zaslužil ime. Razumljivo je tudi, da bo moral biti vsaj v tem primeru napis dvojezičen. Če drugega ne bi našli, bi morda zadostovalo ime 1. maj 2004 v obeh jezikih. Časa ni veliko, zato bi bilo treba pomisliti tudi na to.

Andrej Bratuž

S T. STRANI

Bomo ohranili...

Nižjo šolo v Gorici končuje letos nekaj več kot štirideset dijakov, v Doberdobo pa nekaj več kot deset. Izvedeli smo, da se bo skoraj dvajset dijakov, ki končuje nižjo šolo v Gorici, vpisalo na italijanske šole, ostalih dvajset se je porazdelilo po šestih slovenskih višjih šolah. Eksperimentalni šoli morata obdržati za obstoj visoko število vpisov. Naval na italijanske šole je hud udarec za celoten naš kader, ki je toliko let nudil delovno silo za trgovino in celotni terciarni sektor. Dijaki tehničnih šol so tudi uspešno nadaljevali študije in doktorirali. Malo številno vpisov štejejo tudi na klasičnem liceju; ta je v zamejstvu slovel kot vrhunska šola, ki je nudila dijakom vsestransko izobrazbo. Za reševanje tega perečega problema upamo tudi v sodelovanje slovenskega sindikata in slovenskih politikov.

Z 2. STRANI

Napeto vzdušje...

Opazovalci sicer zagotavljajo, da bo Putin 14. marca gladko zmagal.

Vzdušje pred skorajšnjimi volitvami je vsekakor nadvse napeto. To potrjuje tudi zagneta zgodba izginotja kandidata na ruskih predsedniških volitvah, radikalca Ivana Rybkina - zaveznika ruskega mogotca Berezovskega. Tako kot Berezovsky (ta je zaradi sodne ovadbe zbežal v London) je tudi Rybkin ostro kritiziral Putinovo politiko. Prav s tem naj bi bilo po mnenju mnogih povezani njegovo skrivnostno izginotje.

PREJELI SMO

Izbrisani

Pravni problem glede izbrisanih državljanov nekdanje Jugoslavije, ki niso mogli ali hoteli ob osamosvojitvi slovenskega državljanstva in so jih potem (zato nezakonito) izbrisali še iz imenika stalno prebivajočih v Sloveniji, je konec lanskega leta dokončno postal predmet populističnega zavajanja javnosti in prestižnih političnih igrig.

Odločba Ustavnega sodišča (US) že od aprila lani zahteva, da se izbrisanim osebam - ki so si naknadno uredile status in so 25. februarja 1992 stalno prebivale v Sloveniji - izdajo dopolnilne odločbe. Vladne stranke so dolgo zagovarjale brezpogojno izpolnitev odločbe, opozicija pa, ki je bila tisti čas na oblasti, trdi, da so imeli vsi omenjeni prebivalci vse možnosti, da si uredijo državljanstvo ali status tujcev (kar pa ni predmet odločbe US).

"Načelni" stališči sta v javnosti naleteli na buren in nepredvidljiv odziv. Ali kakor pravi v Dnevniku (24. januarja) intervjuju škof - in predsednik Komisije Pravičnost in mir - dr. Stres: "Narobe je skratka to, da politika s svojimi igrami doseže, da se ljudje sprejo med sabo, spodbudi zavist in druga tovrstna čustva, sama pa si nato umije roke". Ko si je lani vlada omislila še nepotreben tehnični zakon, ki samo uzakonja že pravomočno odločbo US-a bi omogočal izdajanje odločb za nazaj brez preverjanja upravičenosti - je opozicija zahtevala referendum. Šele januarja je vladna koalicija končno doumela, da se v politiki lahko o spornih zadevah tudi dogovarja: popustila je tako pri vpraša-

nju selektivnosti pri obravnavanju izbrisanih glede pridobitve statusa nasploh in posebej za nazaj, kot tudi v občutljivem vprašanju odškodnin. Takšne "dopolnilne in ugotovitvene" odločbe zdaj od 3. februarja notranje ministrstvo tudi že izdaja.

Na svečnico so se namreč na izredni seji državnega zbora razblinili upi o dostojnem razpletu problema: vladne stranke, brez SLS, so arogantno preprečile določitev datuma za razpis referenduma o tehničnem zakonu, nadaljnji potek sprejetja vladnega sistemskega zakona - za nekaj tisoč ljudi še brez statusa - pa je preprečila opozicija z zahtevom po "predhodnem preverjanju na referendumu". Obetata se kar dva referenduma, čeprav rezultati ne bodo pravno zavezujoči. A opoziciji očitno služi - po raziskavah javnega mnenja je skoraj dve tretjini vprašanih prepričanih, da gre le za kolektivno špekulacijo "samoizbrisanih" -, pač v imenu ljudske volje, kot kulisa za "demokratično" izničenje odločbe Ustavnega sodišča.

In zdaj bi bil morda čas, da Komisija Pravičnost in mir slovenske škofovske konference le objavi svoje mnenje, saj so se, kot pravi dr. Stres, "na eni izmed svojih sej strinjali, da je država z izbrisom iz registra stalnih prebivalcev naredila krivico, ki jo je treba popraviti". Izjava bi bila dobrodošla predvsem zato, ker se nekatera desničarska stališča (vsaj deklarativno krščanske) opozicije kar na splošno enačijo s stališči Cerkve in katoličanov nasploh.

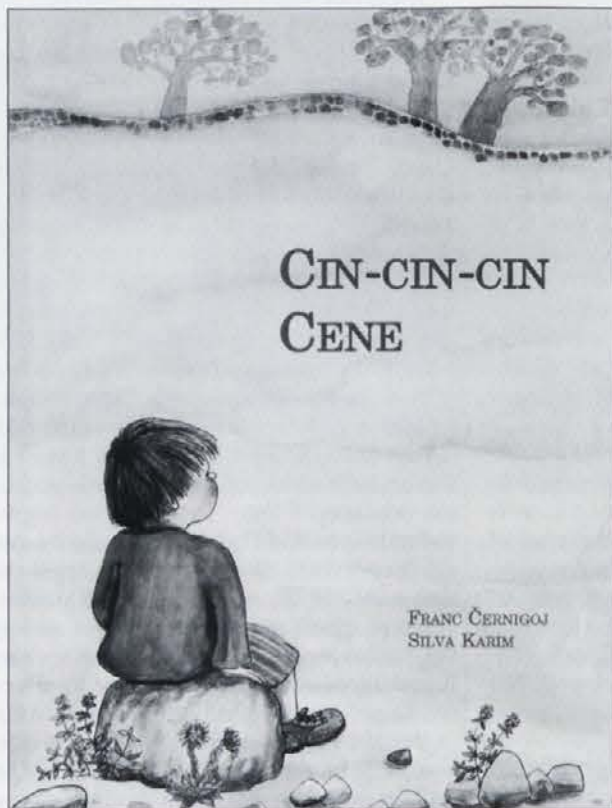
Janez Postrak

NOVO PRI GORIŠKI MOHORJEVI DRUŽBI

CIN-CIN-CIN CENE

Franc Černigoj - Silva Karim

Otroške ljudske 'Od Čavna tja do Nanosa'

Aktualno razmišljanje

Slovenščina - naš jezik - še vedno vrednota?

Če imaš v čevlju kamenček, ga skušaš čimprej vzeti ven, ker te moti. Podobno se dogaja meni. O našem odnosu do jezika se mi nabirajo vtisi, drobna spoznanja, "jezice" in obžalovanja ter si želijo na dan. Zato tale zapis.

Veliko je naših ljudi, ki so prav brezbržni do slovenščine in vsega, kar je z njo povezano: do pripadnosti narodu, kulture, knjige, preteklosti, gojenja in ohranjanja jezika in njegove pristnosti. A ne bi smelo biti tako, tega si ne moremo privoščiti, še posebno v naši manjšinski skupnosti.

Meni so naš jezik in kultura, pripadnost narodu še vedno velike vrednote. A od kod v meni ta ljubezen in predanost, ki jo čutim? To ni moja zasluga, je pač dar, seme, ki je bilo vsejano v otroštvu: ljubi, ceni svoj jezik, spoštuj vse ostale.

Seveda sem to podedovala od staršev, a zlasti od svojega deda, ki mu pri nas pravimo oče. Bil je le preprost briški kmet, a ob njem sem kot deklara čutila njegovo veličino, njegovo pokončnost in trdnost.

Ves je bil predan svojemu narodu - naš oče z Bukuja Luiz Terčič.

Spomnim se prav živo, kako smo imeli pri njem trgatve v Pušči in med pogovorom nam je ušla kaka italijanska beseda. Brž je resno pripomnil: Kaj "preklinjaš"! Očitno je bila slovenščina zanj svetinja, ki ji nikakor ne gre mešati tujk, in to zavest je želel vcepiti nam svojim številnim vnukom.

Seveda smo govorili v našem pristnem in sočnem briškem narečju, kot to delamo še vedno.

Danes pa žal ni več tako. V vsakdanji rabi je povsod slišati več in več italijanskih tujk v naši govorici. In pozdravov. Še starejše vaščanke se pri nas med sabo pozdravljajo: Čau, kot bi ne bili več moderni, sodobni naši: živijo, zdravo, srečno ali zbogom. Meni so ti pozdravi še vedno blizu: moji so, naši so in jih zavestno redno uporabljam ne glede na splošno rabo večine. Pazim tudi, da vse povem v slovenščini, v narečju brez tujih primesi. Kako lepa so vsa naša narečja,

sočna in pristna! Seveda jih je treba uporabljati v skladu s časom in prostorom. Na svojem delovnem mestu v šoli se trudim, da z učenci čim bolj gojimo zborni jezik, ki ga aktivno lahko uporabljajo zlasti (ali samo) v šoli, a privzgam jim tudi ljubezen in spoštovanje do narečne govornice.

Slovenščina in števerjanski vinogradniki

V teh časih imamo končno vse pravice, da uveljavljamo v javnosti naš jezik. A glej ga, spaka! Kot da nekateri tega ne vedo. Menda se jim zdi, da smo še vedno pod fašizmom, ko je veljala stroga prepoved rabe materinščine: "Qui si parla solo italiano!"

Pred par dnevi sem v veliki samopostrežni trgovini čakala v vrsti pred blagajno. Rado vedno in z zanimanjem sem si ogledovala ponudbo vin. Tudi briška imajo, iz Števerjana. Vzela sem v roke steklenice in me je "zbodlo": samo italijanski napisi na vinu slovenskih vinogradnikov in zadrug! Česa se bojijo, da bodo izgubili kupce, če bojo napisali dvojezični? Žal so redki tisti, ki na tem področju dosledno uporabljajo slovenščino...

/dalje
Tereza Srebrnič